

FİRDEVSİ

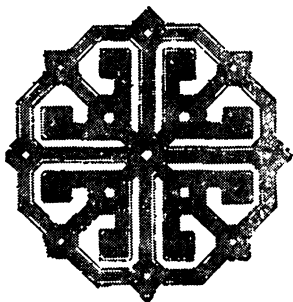
ŞEHNAME

I

Çeviren
Necati LUGAL
Kenan AKYÜZ

MEB YAYINLARI

ŞARK - İSLÂM KLASİKLERİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 1149
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 277
Şark - İslâm Klasikleri : 18

Kitabın adı

ŞEHNAME I

Yayın Kodu

94.34.Y.0002.507

ISBN 975.11.0223.5 (Tk. No.)

ISBN 975.11.0224.3 (1. Cilt)

Baskı yılı

1994

Baskı adedi

20.000

Dizgi, baskı, cilt

MİLLÎ EĞİTİM BASİMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 14.10.1991 tarih ve 9411 sayılı yazıları ile 20.000 adet basılması uygun görülmüş, yine Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 23.6.1993 tarih ve 5822 sayılı yazıları ile üçüncü defa birinci parti olarak 5.000 adet basılmıştır.

Şark - İslâm Klasikleri

ŞEHNAME

I

Firdevsi

Çeviren
NECATİ LUGAL

İSTANBUL, 1994

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	11
Tanrıyı övüş	37
Aklı övüş	38
Älemin yaradılışı	41
İnsanın yaradılışı	43
Güneşin yaradılışı	45
Ayın yaradılışı	46
Hazreti Peygamberi ve Eshabını övüş	47
Şehname'nin yazılışı	50
Şair Dakik'in macerası	52
Kitabın yazılışı ve bir dostun öğüdü	53
Mehmet oğlu Ebu Mansur'u övüş	55
Sultan Mahmud'u övüş	57
KİYÜMERS	62
Siyâmek'in, Ehrimen'in oğlu tarafından öldürülmesi	66
Hûşeng ve Kiyûmers'in Kara Deve karşı savaş yapmak için hazırlanması	68
HÜŞENG	70

Sede Bayramının asıl ve esası	72
TAHMURS	75
CEMŞİD	81
Dahhâk'ın babasıyla macerası	90
Şeytanın ahçılığı	96
Cemşid'in saltanatının sonu	101
DAHHAĞ	104
Dahhâk'ın Feridun'u rüyada görmesi	108
Feridun'un doğması	115
Feridun'un, anasına kimin soyundan geldiğini sorması	120
Dahhâk'ın, Demirci Gâve ile macerası	123
Feridun'un Dahhâk'e savaş açması	133
Feridun'un Cemşid'in kızkardeşlerini görmesi	139
Feridun'un Dahhâk'ın kethüdası ile macerası	143
FERİDUN'UN TAHTA ÇIKMASI	157
Feridun'un Cendel'i Yemen'e göndermesi	161
Yemen Padişahının Cendel'e cevabı	169
Feridun'un oğullarının Yemen şahının yanına gitmeleri	174
Yemen Şahı Serv'in, Feridun'un oğullarını büyü ile denemesi	176
Feridun'un oğullarını sınaması	180

Feridun'un, yeryüzünü oğullarına payetmesi .	185
Selm'in İreç'i kıskanması	187
Selm ve Tur'un Feridun'a haber göndermeleri .	191
Feridun'un, oğullarına karşılığı	195
İreç'in, kardeşlerinin yanına gitmesi	203
İreç'in kardeşleri tarafından öldürülmesi . . .	207
Feridun'un İreç'in ölümünü duyması	212
İreç'in bir kızı olması	216
Minuçihr'in doğması	218
Selm ve Tur'un Minuçihr'i duymaları	221
Feridun'a oğullarından haber gelmesi	225
Feridun'un oğullarına cevap vermesi	227
Feridun'un, Minuçihr'i Selm ve Tur'a karşı sa- vaşmak için göndermesi	237
Minuçihr'in, Tur'un ordusuna hücumu	243
Tur'un, Minuçihr'in eliyle ölmesi	250
Karen'in Elânan kalesini alması	257
Dahhâk'in torunu Kâkuy'un hücumu	264
Sam'ın Zâl'in işi için mübitlere danışması . . .	268
Minuçihr'in Zâl ile Rûdâbe'nin macerasını öğ- renmesi	273
Feridun'un ölümü	278

MINUÇİHR	280
Zâl'in doğması	285
Sam'm oğlunu rüyada görmesi	292
Minuçihr'in, Sam ve Zâl-zer'in durumlarından haber alması	303
Zâl'in Zâbilistan'a dönmesi	309
Sam'ın, Zâl'e padişahlık vermesi	312
Zâl'in, Kâbilli Mihrabın yanına gelmesi . . .	318
Rûdâbe'nin, cariyelerine danışması	324
Cariyelerin Zâl-zer'i görmeye gelmeleri	332
Zâl'in Rûdâbe'nin yanına gitmesi	346
Zâl'in Rûdâbe meselesi hakkında mûbitlere da- nışması	352
Zâl'in, mektupla, Sam'a olayları anlatması . .	358
Sam'm Zâl'in işi için mûbitlere danışması . .	364
Sinduht'un, Rûdâbe ile Zâl'in macerasını öğ- renmesi	368
Mihrab'm, kızının macerasını öğrenmesi . . .	375
Minuçihr'in, Zâl ile Rûdâbe'nin macerasını öğ- renmesi	384
Sam'm, Minuçihr'in yanına gelmesi	388
Sam'm Mihrab ile savaşmaya gitmesi	395
Zâl'in elçilikle Minuçihr'in yanına gitmesi . .	401

Sayfa

Mihrab'm Sinduht'a kızması	410
Sam'ın, Sinduht'un gönlünü etmesi	413
Zâl'in, Sam'ın mektubunu Minuçihr'e getirmesi	423
Mûbitlerin Zâl'i sınamaları	427
Zâl'in verdiği karşılıklar	430
Zâl'in, Minuçihr'in önünde hüneler göstermesi	433
Minuçihr'in Sam'a cevabı	438
Zâl'in, Sam'ın yanına dönmesi	443
Rüstem'in doğması	451
Sam'ın Rüstem'i görmeye gelmesi	461
Rüstem'in beyaz fili öldürmesi	468
Rüstem'in Sipend dağına gitmesi	475
Rüstem'in, bu zaferini bir mektupla Zâl'e bildir- dirmesi	479
Zâl'in, Sam'a mektup yazması	483
Minuçihr'in oğluna öğüt vermesi	484
NEVZER	489
Peşenk'in, Minuçihr'in ölümünü duyması . . .	497
Efrâsiyâb'ın İran'a gelmesi	503
Barman'la Kubad'm savaşmaları ve Kubad'ın ölmesi	507
Efrâsiyâb'ın, Nevzer'le bir daha savaşması . .	516

Nevzer'in, Efrâsiyâb'la üçüncü defa savaşıması .	520
Nevzer'in, Efrâsiyâb'a tutsak olması	526
Veyse'nin, oğlunu ölü bulması	528
Şemâsas ve Hazervan'ın Zâbilistan'a saldır- maları	532
Zâl'in Mihrab'ın yardımına gelmesi	535
Efrâsiyâb'ın Nevzer'i öldürmesi	541
Zâl'in Nevzer'in ölümünü duyması	544
Ağrires'in, kardeşi tarafından öldürülmesi . .	552
TAHMASB'IN OĞLU ZEV	554
Açılama	557

ÖNSÖZ

Doğunun ve bütün dünyanın sayılı ve en büyük epopelerinden biri olan Şehname'nin yazılışı ve onun şairi hakkındaki bilgimiz, çoğunlukla, birbirini tutmayan, eksik söylentilerden ibarettir. En eskilerinden en yenilerine varıncıya kadar elimizde bulunan kaynakların ve yapılan incelemelerin hiçbirisi, şairin hayatındaki ve eserini yazışındaki karanlıkları lâıkiyle aydınlatamıyor.

Firdevsi'nin soyca, bir Dihkan ailesinden olduğu söylenir. Dihkan'lar, bulundukları yerin ilerigelen ailelerine mensubolan soyları belli, bilimli ve sözü geçen kimselerdi. Şairin, Mevlâna Ahmet ibni Fihretin adını taşıyan babası da Dihkan'dı ve Tus ırmağından alınan bir kanalla sulanan bir arazinin sahibi idi. Firdevsi'nin çocukluğundaki bütün zevkı, bu kanalın kenarına oturarak akan suyu seyretmektir. Fakat, kanala su gönderen bendin çalı ve çamurdan yapılmış olması ve bu yüzden ikide bir bozularak kanalı susuz bırakması, çocuğun canını sıkır ve bendin taş ve kireçle yapılmasını arzular dururdu.

Firdevsi'nin doğum yılı kesin olarak bilinmiyor. Clément Huart¹, bu tarihi (320-932) olarak gösteriyor; Jules Mohl da, kendi Şehname tercümesine yazdığı önsözde², bu tarihin 329-941 olduğu sonucuna

¹ Clément Huart, Encyclopédie de l'Islam, Firdevsi maddesi, c. II, s. 116-117.

² Jules Mohl, Le Livre des Rois, önsöz, s. XXIII-XXIV.

varıyor. Mohl'ı bu sonuca götüren sebep şudur: 320 de doğduğu kabul edildiği takdirde, Yezdcird, I.e ait parçayı yazarken şairin altmışüç yaşında olduğu bilindiğine göre, bu parçanın yazıldığı tarihin 383 olması gerekir. Bu parçayı hemen takibeden parçalar da ise, Gazne'li Mahmud'dan bahsedilmektedir. Halbuki, Mahmud'un tahta çıkması 387 dedir. Bu durum karşısında şair, henüz tahta çıkmamış olan Mahmud'dan, bir padişah olarak, nasıl söz açabilir? Bu bakımdan, şairin 320 den sonraki bir tarihte ve, eserinin sonunda bir aralık yetmiş bir yaşında olduğundan bahsettiğine göre de, 329 da doğmuş olması lâzım gelmektedir.

Bu hesabı yaparken Mohl'u yanıltan nokta, şüphesiz ki, bütün parçaların yazılış tarihlerinin belli olmadığını ve Firdevsi'nin vakaları yazmakta kronolojiye uymadığını dikkate almamış olmasıdır. Halbuki, önsözünde, şairin, eserindeki vakaları zaman sırasını kollamadan, gelişigüzel kaleme aldığını ve onları sonradan sıraya koyduğunu kendisi de söylemektedir. Mahmud'u öven parçaların tarihi belli olmadığına ve onların 387 den sonra yazılmış olması daima muhtemel bulunduğuna göre, şairin doğum yılını tesbit için, bu delillerden istifade etmek imkânsız gibi görünüyor.

Fakat, doğum yılının 320 olması için de, elimizde kesin deliller yoktur. Huart, bu tarihi kaydederken, her halde, Şehname'nin sonunda şairin, eserini 400-1010 da bitirdiğini ve yaşının da seksene yaklaştığını söylemesinden ilham almış olacaktır. Fakat şair, yaşının seksen olduğunu değil, seksene "yaklaştığını" söylediğine göre, doğum yılını doğrudan doğruya 320 olarak değil de, 320 ile 325 arasında kabul etmenin daha uygun olacağı kanaatindeyim.

Firdevsi'nin asıl adı hakkındaki kayıtlar da birbirini tutmaz. Türlü kaynaklarda türlü adlara raslanıyor. Yalnız, künyesinin Ebulkasım olduğu hususunda bir birleşme vardır.

Firdevsi'nin doğum yeri için söylenen şeyler, yine aynı karışıklık içindedir: Bu yeri Devlet Şah tezkiresi Rezan, Nizâm-ı Aruzi'nin Çehar Makale'si Baj, Baysungur'un 829 da yazdığı Şehname mukaddimesi Sâdâb, C. Huart da Taberan olarak gösteriyor. Bu ayrılıkların birleştikleri tek nokta, söylenen bütün isimlerin Tus şehrine bağlı köy, kaza veya semt isimleri olmalarıdır.

Kaynaklarda, şairin çocukluğuna ve gençliğine ait hiçbir bilgi yoktur. Yalnız, ailesince kendisine iyi bir öğretim verildiği, bilhassa dil öğrenmesine özenildiği anlaşıyor. Farsçayı çok kuvvetli olarak bilişinden başka, o zamanda bile çok az bilginler tarafından bilinen ve hemen hemen unutulmuş olan Pehlevce ile birlikte, icabında güzel şiirler yazacak kadar Arapçayı da öğrenişi bunu açıkça göstermektedir.

Bu dil bilgisine, zamanla, geçmiş olayları öğrenmek merakı da eklendi. Bu merakın, henüz genç de-nebilecek bir yaşta belirdiği, eserini yazmağa başladığı sıralarda tarihi bilgisinin genişliğinden tahmin edilebilir. Bu bilginin kaynaklarından biri, halk arasında ve daha soylu ailelerde, babadan oğula, ağızdan ağıza yayılan söylentilerdir. Her soylu aile, soyunun kaynağını araştırmağa, bu hususta etraflı bilgi sahibi olmağa ve bu bilgiyi büyük bir kıskançlıkla saklamağa çalıştığı için, bu ailelerle yapılacak temasların, geçmişe ait olayları öğrenmek hususunda çok faydalı olacakları açıktır. İkinci bir kaynak olarak da, şüphesiz, sözlü söylentileri yazılı hale sok-

mak için, Firdevsi'den önce yapılmış olan denemeler gösterilebilir. Firdevsi'nin, ağızdan dinledikleri ile birlikte bu yazılı söylentilerden haberi olduğu ve onları ele gekirmeğe çalıştığı da muhakkaktır.

İranın çok eski ve çok zengin olan ve halk arasında dağınık olarak sözlü söylentiler halinde yaşayan millî geleneklerini yazılı hale sokmak teşebbüsü, Firdevsi'den çok önce, VI. yüzyıldan itibaren başlamıştır. Sâsâni hükümdarlarından Nûşirvan, eski padişahlara ait olarak İranın bütün bölgelerindeki sözlü söylentileri yazdırıp kütüphanesine koydurmuştu. Sâmânilerin son hükümdarı Yezdcird, sarayının çok soylu ve çok bilgili şahsiyetlerinden olan Dânişver adındaki bir Dihkan'a, Nûşirvan'ın kütüphanesindeki gelenekleri, bu işlerde yetkili bulunan Mûbit'lerin de yardımı ile, düzenlemesini ve eksiklerini tamamlamasını emretti. Dânişvar da, o dağınık yazıları düzene koyarak, Kiyûmers'ten Hüsrevi Perviz'e kadar gelen olayları bir araya toplayan bir kitap haline soktu. Mohl'e göre, bu kitabın adı Hüdaynema idi¹. Pehlevce'de Hüday "padişah" demek olduğu için, eserin adı yine Şehname olarak kullanılmış demektir. Eserin tertibi sırasında, İran'ın dört bir tarafından çağrılıp getirtilen mûbit'lerin, bildiklerini sadece ağızdan mı anlattıkları, yanlarında bu geleneklerin yazılı şekillerini de getirip getirmedikleri meçhuldür. Fakat ne olursa olsun, Dânişver'in başkanlığındaki bu çalışmanın oldukça metodlu ve şümüllü bir çalışma olduğu kabul etmek lâzımdır.

Kadisiye savaşından sonra Arap ordularının İran'ı istilâsı sıralarında Yezdcird'in ele geçen hazinesinde bulunan Dânişver'in eseri, Sa'd ibni Vakkas tarafın-

¹ Jules Mohl, Le Livre des Rois, önsöz, s. IX.

dan, halife Ömer'e gönderildi, Ömer, eserin içindekileri merak etmiş ve Pişdâdiyan sülâlesine ait bazı parçaları Arapçaya çevirtmiştir. Halife, bu parçalardan hoşlandığı için, bu sefer, eserin başından sonuna kadar Arapçaya çevrilmesini emretti. Tercümeye başlandı. Fakat, Zerdüşt'ün mezhebine ve Zâl ile Simürg arasındaki maceraya gelince, halife, eserin aynı zamanda kötü şeylerden de bahsettiğini ileri sürerek tercümeyi yarıda bıraktırdı. Eserin Arapçaya tam olarak çevrilmesi, VIII. yüzyılın ilk yarısında Abdullah ibn-il Mukaffa tarafından yapıldır. Soyca İranlı bir ateşperest olan ve önceleri Ruzbih adını taşıyan Abdullah, Irak hâkimi İsa'nın zoru ile İslâmlığı kabul etmiş ve Pehlevce'den Arapçaya çevirdiği birçok eserler arasında Dânişver'in eserini de katmıştır. Fakat, bu tercüme de kaybolmuş, elimize geçmemiştir.

Bilindiği üzere, çok eski ve zengin bir tarihe ve medeniyete sahibolan ve kılıç kuvveti karşısında arapların siyasi ve dini hâkimiyetlerini kabule mecbur kalan İranlıların milli kültürlerine olan bağlılıkları, gizliden gizliye ve her an bir tepki yapmak fırsatını kolluyarak devam etti. Abbasi halifelerinin siyasi otoriteleri zayıflamağa yüz tutar tutmaz, daha önce, İslâm dininin esaslarına aykırı bir kendilikte olarak başlayan düşünüş ve inanış tepkilerine, siyasi kalkınmalar da eklenmiş oldu.

İran'da hükümet süren sülâleler içinde, halifenin siyasi otoritesini ilk tanımayanlar, Saffari'ler oldu. Bu sülâlenin kurucusu olan Yakub ibn-il Leys (ölümü: 265-879), edebiyattan anlıyan bir kimse olmadığı halde, milli geleneklerin toplanmasından doğacak sosyal faydaları kavramış ve veziri Ebu Mansur Abdürrezzak'a, Dânişver'in Pehlevce yazılmış olan eserinin Farsçaya çevrilmesini emretmişti. Bu-

nun üzerine Ebu Mansur derhal işe başlayarak, bu iş için, sâf İran kanından ve soylu beş kişilik bir komisyon kurdu. Kendisi de esasen, İran'ın eski kahramanlarından olan ve Şehname'de adı geçen Keşvat'ın soyundandı. Eserin büyük bir özeniş ile yapılan ve (265-879) da bitirilen tercümesi, o zamanlar, bilhassa Irak ve Horasan bölgelerinde büyük bir rağbet görmüştü. Tercümenin adı, Şehname olarak tesbit edilmişti.

Saffar oğullarının kırk yıl süren saltanatlarından sonra (254-296, 868-908), onların yerlerine geçen Sâ mânî'ler zamanında da millî gelenekler üzerindeki çalışmalar devam etti. Bu sülâlenin şahıslarından Ebu Salih Mansur bin İshak veziri Bel'ami, şair Dakiki'ye, Dânişver'den yapılan Farsça tercümenin nazım haline getirilmesi emrini verdi. Dakiki de, şehnamede anlatıldığı gibi, yalnız Güştasb ve Ercasb'in padişahlıklarına ait bin beyte yakın bir kısmı manzum hale soktuğu sıralarda, bir kölesinin eliyle ölerek, eser yarıda kalmış oldu.

Sâ mânî'leri takibeden Gazneliler sülâlesinin en kuvvetli hükümdarı Mahmud, edebiyata, güzel sanatlara ve ilme olan yakın ilgisi ile tanınmış hükümdarlardandı. Sarayını bütün sanat ve ilim adamlarına açmış, bilhassa tarihe ve şiire merak sarmıştı. Her gece, sarayındaki toplantılarda, şiir ve tarih konuları üzerinde meraklı konuşmalar yapılırdı. Farsça, yalnız bir edebiyat dili olmaktan çıkmış, sarayda ve hattâ devlet işlerinde bile geniş bir yer almıştı. Mahmud, İran'ın eski ve akla sığmaz maceralarla, masallarla karışık geçmişini, eski şahların ekseriya garip ve bazan da ibretli hayatlarını zevkle okuyor ve dinliyordu. Hattâ, Sistandan İbn-ül-Mukaffa'nın Siyer-ül-Mülûk'ünün bir nüshasını da getirmişti. Padişahın bu merakını duyanlar, sağdan soldan, ona es-

ki geleneklere ait birçok şeyler gönderiyorlardı. Bu arada, eski İran kahramanlarından Neriman'ın soyundan geldiğini iddia eden Merv'li Serviâzad, padişaha, ailesince Sam, Zâl ve Rüstem'e ait olarak saklanmış hâtıraları sundu. Böylece Mahmud, manzum bir hale sokarak esaslı ve etraflı bir tek kitap getirtmek istediği malzemeyi yavaş yavaş toplamış oluyordu. Fakat bu malzemeyi düzenleyip manzum olarak yazacak kimseyi bulmak da, ayrı güçlüklerle dolu idi. Zamanın tanınmış ve kendi sarayında barınmış olan şairlerine bu işi vermek için yaptığı birçok teşebbüslerden bir sonuç alamadı. Şairler, hayallerine değil, vesikalara ve ağızlarda dolaşan söylentilere dayanan bu yorucu ve çok uzun zaman isteyen işe girişmekten kaçındılar. Bu işi üzerine alabilecek kimse- nin, uğraşacağı çok çeşitli konular hakkındaki vesikaları ve söylentileri arayıp bulması, toplaması, düzenlemesi; yapacağı çalışmadan ihtiraslı bir zevk duyması, onu bir angarya saymaması ve nihayet sınırsız bir "sabır" ve "emek" adamı olması lâzımdı. Mahmud, bu adamı, ancak Firdevsi'nin şahsında bulabildi.

Firdevsi'nin, daha genç yaşından itibaren, eski gelenekleri toplamak ve onları manzum olarak yazmak için uğraşmakta olduğunu biliyoruz. Firdevsi, Dakiki'nin çalışmasından da haberli idi. Hattâ onun ölümü, Firdevsi'nin bu çalışmaya daha kuvvetle ve daha ümitli olarak sarılmasını da sağladı. Bundan başka Firdevsi, Danişver'in kitabını ve onun çalışma tarzını da duymuştu:

"İçinde, eski zamandan kalmış, birçok destanlar yazılı bir kitap vardı. Bu, şurada burada, bazı mübit'lerin elinde dağınık bir halde idi ve her akıllı olan ondan faydalanırdı. Bir Dihkan ailesinin soyundan gelmiş olgun, bilgili, akıllı ve cesur bir yiğit

vardı. Eski zamanlarda olup biten vakaları araştırır, bulurdu. Her memleketten ihtiyar mübit'leri getirterek o dağınık parçaları topladı. Onlardan; o zamana kadar gelip geçmiş padişahların, o ünlü bah-tiyarların bize kötü bir durumda bıraktıkları bu dünyayı nasıl idare ettiklerini, saltanat günlerinin saadette nasıl gelip geçtiğini, sordu. Onlar da bu kah-ramana, bütün padişahların başından geçen vakala-rı ve feleğin onlara karşı nasıl davrandığını bir bir anlattılar. Bu yiğit, onlardan bu sözleri dinledikten sonra, her yerde tanınmış bir kitap vücuda getirdi¹."

Firdevsi, çalışmasının tamlığı için, Pehlev dili ile yazılmış olan bu eseri ele geçirmenin kesin zorunlu-ğunu anlıyordu. Fakat, yüzyıllarca evvel yazılmış ve nüshaları pek az olan bu eseri bulmak kolay bir iş değildi:

"Bu kitabı ele geçirerek, kendi dilimce yazmak istedim. Onu önüme gelmeden soruyor ve onun da feleğin zulmüne uğrıyarak kaybolmuş olmasından korkuyordum¹."

Baysungur'a göre, nihayet Muhammed Leşkeri adındaki bir dostu, bu kitabı bulup ona getirdi ve şairi aşırı derecede sevindirmiş oldu. Şair, artık, çalışması için gerekli ve esaslı malzemeyi bulduğu için, kırk yaşlarında iken, eserini yazmağa başladı. İlk yazdığı parça, Feridun ile Dahhâk'ın mücadelesiydi. henüz eserini adına yazacağı bir büyük bulamadığı için, ilk zamanlar gizli olarak çalışıyor, kimseye bir şey söylemiyordu Buna rağmen, ne ile uğraştığı şe-hirde nihayet duyuldu ve herkeste büyük bir ilgi

¹ Şehname, s. 14-15.

¹ Şehname, s. 16

uyandırdıTus hakimi Ebu Mansur da onları dinlemek istemiş,şairi devlet ederek huzurunda okutmuş, onu çok takdir ve teşvik etmişti'

"Bana : Ne dilersen dile!Bu kitabı yazmam için, elimden geleni yapmağa hazırım. Seni başkalarına muhtaç.etmemek için, yapabileceğim hiçbir şeyi esirgemem! dedi¹."

Gerçekten, Ebu Mansur, şaire verdiği bu sözde durdu ve onu, yaşadığı müddetçe, çok yakından korudu. Şair de, büyük bir heves ve gayretle, eserine devam etti. Aancak, Ebu Mansur'un ölümüne ve Sultan Mahmud'la tanışmasına kadar, hangi parçaları yazmış olduğunu bilmiyoruz.

Şairin, Mahmud'la nasıl tanıştığı hakkındaki söylentiler de çeşitlidir. Bir söylentiye göre padişah, bu yoldaki çalışmalarını duyduğu için, onu sarayına davet etmiştir. Bir söylentiye göre, Ebu Mansur'un ölümünden sonra onun yerine geçen Aslan Han, kendisini Sultana'tanıtmaq için istekli, fakat cesaretsiz şairi âdeta zorla Gazne'ye göndermiştir. Bir söylentiye göre de Mahmud, sarayının seçkin ve gözde şairlerinden Unsuri'ye, eski İran padişahlarının tarihini manzum olarak yazması için teklifte ve ısrarda bulunmuş. Fakat, bunun içinden çıkamıyacağını bilen Unsuri de, padişaha, bu işe elverişli adam olarak Firdevsi'yi tavsiye etmiştir. Padişahın sevgisini kazanan bir şairin, kendisinin altından kalkamıyacağı, padişahın üzerine çok düştüğü ve içinden başarı ile çıkabilecek kimseyi elinin üstünde tutacağı açık olan bir iş için bir başkasını tavsiye etmesi, şüphesiz ki, inanılması güç bir şeydir. Bu şartlar altında, akla en uygun ihtimalin, şairin, eserini tak-

¹ Şehname, s. 18.

dir edebilecek ve emeğinin karşılığını verebilecek kimseyi Mahmudun şahsında bulmuş ve — başkalarının da teşvik ve yardımı olmakla beraber — kendi isteğiyle Gazne'ye gitmiş olmasıdır. Eserinin başında Ebu Mansur'un ölümünden bahsederken:

“Şimdi, onun bir öğüdünü hatırlıyor ve ruhumu sapıklıktan çevirip doğruluğa yöneltiyorum. O, bana: Bu eser tamam olduğu vakit, onu padişahlara sun! demişti. Gönlüm onun bu sözüne boyun eğdi; böylece ruhum da rahatlaştı ve sevinçle doldu¹.”

Diyen şairin, eserinin karşılığını daha evvelden sağlamak ümidiyle, Gazne yolculuğunu göze aldığı ve hattâ bunun için bazı teşebbüsler yaptığı ve geleceğinin Gazne'de evvelden duyulduğu da anlaşıyor. Çünkü şairin, Gazne'ye gitmek için Tus'tan ayrıldığı andan itibaren, Gazne sarayındaki şairlerce onun aleyhinde bir hava yaratılmasına ve hattâ Gazne'ye girmesine mâni olmağa bile çalışıldığını görüyoruz. Firdevsi'nin Gazne'deki dostları ona, Tus'tan ayrıldığı andan itibaren gönderdikleri haberlerle, yoldaki hareketini tanzim etmişlerdir. Firdevsi, Herat'ta, Gazne'den müsait haberler gelinceye kadar bekledikten sonra tekrar yoluna devam etti.

Firdevsi'nin padişah tarafından dâvet edilmediğine bir delil de, Gazne'ye geldikten sonra, şairin Mahmud'la görüşebilmek için karşılaştığı güçlüklerdir. Eğer Mahmud tarafından davet edilmiş olsaydı, böyle zorluklarla karşılaşmaması tabiiydi. Baysungur mukaddimesinde ve Firdevsi hakkında bilgi veren diğer kaynaklarda da raslanan bir vaka, şairin Gazne'ye gelişinden sonra rakipleri tarafından kendisi-

¹ Şehname, s. 18-19.

ne gösterilen zorlukları anlatmak için, karakteristik bir örnek teşkil eder:

Firdevsi, Gazne'ye geldikten sonra, sarayın etrafında dolaşarak içeriye girmenin yolunu aramakta imiş. Sarayın bahçesinde oturup eğlenmekte olan şairler onu görünce, sıkı bir sınava çekip kendine güvenini sarsmak ve böylece padişahın yanına girmek hususundaki cesaretini kırmak istemişler. Firdevsi'ye; kendilerinin saray şairi olduklarını, meclislerine katılabilecek kimsenin şiirden anlaması ve şiir söylemesi gerektiğini bildirmişler. Firdevsi'de şiirle biraz uğraşmış olduğunu söylemiş. Bunun üzerine, isimleri Unsuri, Ferruhi ve Ascedi olan bu şairler, kafiyele şen hecesiyle biten üç mısra söyleyerek, Firdevsi'den dördüncü mısraı istemişler. Farsçada sonu bu hece ile biten topu topu üç kelimeyi de kafiye olarak kendileri kullandıkları ve kimsenin dördüncü kafiyele bulamayacağını bildikleri için, durumdan memnunmuşlar. Fakat, bu sevinçleri çok sürmemiş. Tarihi olayları ve şahsiyetleri çok iyi bilen Firdevsi, eski kahramanlardan birinin adını kafiye yaparak işin içinden başarı ile çıkmış.

Bu vaka üzerine, rakiplerinin çıkardıkları güçlükler büsbütün arttı ve Firdevsi, Mahmud'un gözdelelerinden Mâhek adındaki birinin delâletini temin etmek zorunda kaldı. Mâhek, Firdevsi'nin kendisine verdiği "Dâsitan-i Rüstem ve İsfendiyyar"ı uygun bir zamanda Mahmud'a sundu. Mahmud, bunu okuyunca çok beğendi ve Firdevsi'yi görmek istedi. Firdevsi'ye, huzurunda daha birçok parçalar okuttu; tarihi bilgisinin genişliğinden de memnun kaldı.

Başka bir gün, bütün şairlerin hazır bulundukları bir mecliste Mahmud, gözdesi Ayaz'ın yüzünde henüz çıkmaya başlamış tüyler için bir kıta söy-

lemesini istemiş. Firdevsi'nin söylediği kıta Mahmud'un çok hoşuna giderek, ona: "Meclisimizi Firdevse döndürdün!" demiş. Şairin Firdevsi mahlâsı da buradan kalmış. Devletşah tezkiresinin kaydına göre ise, Firdevsi adının şaire babadan kalmış olması lâzım gelir. Çünkü, şairin babası, Sûri bin Muas'a ait Firdevsi isimli bir bahçenin bahçıvanı olduğu için, esasen kendisine Firdevsi lâkabı da takılmış bulunuyormuş.

Firdevsi'nin şahsına nihayet aradığı adamı bulunduğunu anlıyan Mahmud, ona, kapısı sadece kendi özel bahçesine açılan bir daire ayırttı. Bu dairenin duvarları, eski kahramanların, padişahların, bütün harb silahlarının ve hayvanlarının resimleriyle donatılmıştı. Mahmud, bu daireye, hizmete ayrılan uşakla Ayaz'dan başkasının girmesini yasak ederek, şairin huzurla ve bol bol çalışması imkânlarını hazırladı.

Şair, artık, mesuttur. Zamanın en büyük padişahının gözüne girmiş. hem hayatını düzenlemiş, hem de gayesine rahatça erişmek fırsatını bulmuştu. Çalışmalarının dışında sarayın ilerigelenleriyle tanışıyor, sevgi ve saygı görüyordu.

Onun bu iyi durumu, şüphesiz ki, rakiplerinin kıskançlığını büsbütün alevlendirdi. Padişaha bu kadar yakın olması, ona düşmanlarının en korkuncunu kazandırdı: Vezir Haseni Meymendi'nin, bazı kaynaklarda Firdevsi'nin dostu ve koruyucusu gibi gösterilmesine rağmen, hakikatta şairin en büyük düşmanı olduğu anlaşılmaktadır. Yoksa, vezir tarafından da tutulsaydı, padişah tarafından zaten sevilen bir adamın, karşılaştığı güçlükleri kolayca yenebilmesi ve sonraları padişahla arasının o kadar kötü şekilde açılmaması gerekirdi. Vezirin şaire düşman

oluşunun sebepleri, açık olarak, belli değildir. Herhalde, padişaha en yakın olan adam olduğu için, bir başkasının da bu yakınlığa karışmasını istememiş olacaktır. Bu kıskançlığa, saraydaki diğer şairlerin de kışkırtmaları ve entrikaları eklenince, vezirin düşmanlığı amansız bir şekil aldı. Böylece, Firdevsi'nin kavuştuğu rahat ve huzur çok az sürmüş, tinsel ve özdeksel üzüntüleri son haddini bulmuştu.

Şehname'nin parçaları yazıldıkça padişahın önünde okunuyor ve beğeniliyordu. Mahmud, her beyit için şaire bir altın verilmesini vezirine emretti. Fakat Firdevsi, hem geleceğini emniyet altına almak, hem de çocukluğundan beri kötülüğüne üzüldüğü bendi yaptırmak için, parayı eserini bitirdiği zaman toptan almağı tercih etti. Ancak, vezirin her gün artırdığı güçlükler, her istediğini reddetmesi, para bakımından süratli ve acıklı bir sıkıntıya düşmesini sonuçladı. Padişahla yalnız meclisinde karşılaşabilen şair, derdini bir türlü anlatamadığı gibi, veziri şikâyete de cesaret edemiyordu. Ona, bir iki dostundan başka yardım eden de yoktu.

İşte bu güç ve üzücü şartlar altında, şehname'nin yazılışı devam etti. Bütün düşmanlıklara rağmen, şairin ünü de gün geçtikçe İran'ın bütün bölgesine yayılıyor, yeni yazılan parçalar kopya edilerek dört bir tarafa dağılıyordu. Onları alan büyüklerden bazıları şaire caizeler gönderiyorlardı. Mahmud'un hükmü altında ve dışındaki diğer büyüklerle şairin yaptığı bu temaslar da dedikodu uyandırmaktan ve bazan da onu fazla üzmemekten geri kalmıyordu. Nitekim, şair bir aralık Rüstem ve İsfendiyar parçasını Rüstem ibni Fahrüddeve'ye göndermiş ve caize olarak bin altın almıştı. Rüstem, şairi, ayrıca sarayına da davet etti. Halbuki, mezhepçe Şii olan Rüstem'in Mahmud'la arası açıktı. Bu vaka,

şairin düşmanları tarafından Şiiliğinin de ele alınmasına ve yeni hücumlara yol açtı. Zaten şairin rakipleri onu padişahın meclisinde bile yeri geldikçe kötülüyor; yazılarının hiçbir edebî meziyet taşımadığından, sadece bilinen vakaları tekrarlamaktan başka bir şey yapmadığından bahsediyor ve onun yaratış kudretinden, kompozisyon yetikliğinden yoksun bulunduğunu ileri sürüyorlardı. Bir gün bu iddialarda o kadar ileri gidildi ki mecliste bulunan şairin bazı dostları onu korumak lüzumunu duydular. Tartışma büyüdü. Nihayet, her iki taraf da, iddialarının doğruluğunu ortaya koyabilecek bir sınavda birleştiler: Elde yazılısı bulunan bir vaka şaire konu olarak verilecek ve aynı günde yazması kendisinden istenecekti. Böylece, aynı konuyu işliyen iki parçanın karşılaştırılması ve şairin yaratış kabiliyetinin açıkça anlaşılması mümkün olabilecekti. Firdevsi, teklifi kabul etti. Kendisine, Rüstem ile Eşkebus'un savaşı konu olarak verildi. Şair, aynı günde bu destanı yazarak, Padişahın ve yanında bulunanların önünde okudu. Örneği ile bambaşka bir işlenişte olan parça o kadar beğenildi ki rakipleri ağızlarını kapamak zorunda kaldılar.

Şairin yaşı, bu sıralarda, yetmişe yakındı. Düşmanlarının kötülükleri yetmiyormuş gibi, feleğin de ağır bir zulmüne uğradı: Otuz yedi yaşındaki oğlunu kaybetti. Şehnamedeki Hüsrevi Perviz parçasında, bu ölümden de acı acı bahseder. Bu bakımdan, Çehar makale'de, şairin bir tek kızından başka çocuğu olmadığı hakkındaki kaydın doğru bulunmadığı anlaşılıyor.

Firdevsi, talihin kötülükleriyle uğraşa uğraşa, nihayet, yaşı seksene yaklaştığı sıralarda, altmış bin beyit tutarındaki eserini bitirdi ve onu, Ayaz'ın eliyle, padişaha sundu. Mahmud, bundan çok memnun ol-

du ve vezire, caize olarak, şaire bir filin taşıyabileceği kadar altın gönderilmesini buyurdu. Fakat vezir, bunu uygun görmedi. Bunun çok aşırı bir cömertlik olacağından bahsederek, karşılık olarak bir yük gümüş verilmesinin yerinde olacağını padişahı inandırdı. Bunun üzerine, keselere konan altmış bin dirhem gümüş, yine Ayaz'ın eliyle, Firdevsi'ye gönderildi. Firdevsi, bu sırada hamamda bulunuyordu. Ayaz, kendisini görerek, caizeyi getirdiğini söyledi. Şair, önce, padişah tarafından ilk zamanlar kendisine vadedilmiş olan beyit başına bir altınlık caizenin geldiğini sanarak çok sevindi. Fakat hakiki durumu anlayınca, Ayaz'a çıkıştı. Ayaz, padişahla veziri arasında geçenleri olduğu gibi anlatınca, bu sefer, büyük bir üzüntüye düşerek, gelen paranın üçte birini Ayaz'a, üçte birini hamamcıya, üçte birini de kapısının önündeki bir şerbetçiye bir bardak şerbet karşılığı olarak verdi. Bundan sonra, Ayaz'a dönerek, gidip padişaha gördüklerini ve o kadar emekle meydana getirilen bir eserin yanında paranın bir değeri olamayacağını anlatmasını, söyledi.

Ayaz, saraya dönerek olup bitenleri anlatınca Mahmud, büyük bir üzüntüye ve kendisini bu gülünç duruma düşürerek halkın önünde kepace eden vezire karşı büyük bir kızgınlığa kapıldı. Veziri çağırarak, kötü kötü haşladı. Fakat kurnaz vezir, soğukkanlılığı elden bırakmıyarak, padişaha, "Şairin büyük bir küstahlık yapmış olduğunu, padişah tarafından gönderilmiş olduktan sonra bir dirhemle yüzbin dirhem gümüş arasında bir fark olamayacağını, şairin gönderileni minnetle kabul etmesi gerektiğini, hattâ padişah tarafından kendisine eserinin karşılığı olarak bir avuç toprak bile gönderilmiş olsaydı şairin onu bile gözlerine sürme diye çekmesi lâzım geldiğini söyliyerek, Mahmud'un kızgınlığını Firdev-

si'nin üzerine çevirmeğe muvaffak oldu. Padişahın kızgınlığına, artık son yoktu: Firdevsi denilen o din-sizin, fillerin ayakları altında ezdirilmesini emretti.

Sarayda bu sahneyi görmüş olan ve Firdevsi'nin dostlarından bulunan büyüklerden biri, şairi durum-dan derhal haberdar etti. Firdevsi, geceyi büyük bir heyecan ve ıstırap içinde geçirdikten sonra, ertesi sabah erkenden padişahın özel bahçesinde bekleme-ğe başladı. Mahmud, belli zamanlarda, abdest alma-ğa gitmek için bu bahçeden geçerci. Mahmud gö-rünür görünmez şair koşup ayaklarına kapandı ve gözyaşları içinde, düşmanlarının kendisini haksız ye-re kötülediklerini yana yakıla anlattı. Bu yalvarma-ların sonunda Mahmud'un kızgınlığı biraz yatıştı ise de, şairi affetmedi ve ona derhal Gazne'den ayrıl-masını söyledi. Firdevsi, bunun üzerine dairesine döndü ve yol hazırlığına başladı. Ayaz'a, tomar ha-linde sarılı bir kağıt verdi ve onu, yirmi gün son-ra, padişaha sunmasını söyledi. Ondan sonra, şeh-rin büyük camiine giderek, Sultan mahfelinin duva-rına şu kıt'ayı yazdı:

Zâbilistan padişahı Mahmud'un bahtiyar sarayı bir denize benzer. Hem de, kıyıları görünmiyen bir denize. Eğer bu denize daldığım halde elime hiçbir inci geçirememişsem, kabahat denizde değil, benim kötü yıldızımdadır!"

Sarayın birçok ilerigelenleri onu uğurlamak is-tedilerse de, Mahmud'dan çekindiler. Şairi, bir der-viş kıyafetiyle çıktığı yolda, yalnız Ayaz uğurlıya-bildi ve peşisıra, bir binekle yolculuğa gerekli şey-leri de gönderdi.

Yirmi gün sonra Ayaz, Mahmud'a, şairin kendi-sine bırakmış olduğu kâğıdı sundu. Mahmud, kendi-sinden af dileyen bir mektup sandığı bu kâğıdı açın-

ca, meşhur hicviye ile karşılaştı. Fena halde kızdı ve Firdevsi'yi buldurmak için, her tarafa yaya ve atlı birçok adamlar gönderdi. Ayrıca, onu yakalayıp getirene elli bin altın vâdetti. Fakat, bütün gayretlere rağmen, şairi yakalamaya imkân olmadı.

Firdevsi, Devletşah tezkiresindeki kayda göre, bir ay kadar Gazne'de saklandıktan sonra Herat'a giderek orada kitapçılık yapan Ebul Maani'nin yanına sığınmıştır. Başka bir söylentiye göre de şair, Gazne'den derhal ayrılarak Mazenderan'a gitmiştir. Mazenderan, Cürcan sultanı Kâvus'un hükmü altında idi. Olanı biteni bilmediği ve Firdevsi'nin ününü duyduğu için, ilk zamanlar, onu hoş tuttu ve her ihtiyacını karşılayacağını vadetti. Fakat, Mahmud'la olan macerasını öğrenince, Mahmud'dan çekindi ve ona münasip hediyeler vererek kendisinden, yerleşmek için başka bir yer seçmesini rica etti.

Bunun üzerine Firdevsi, Bağdada geldi. Şehir, kendisi için tamamiyle yabancı idi. Birkaç gün, perişan bir halde dolaştı. Nihayet bir tüccar, haline acıyarak, onu evine aldı. Macerasını öğrendikten sonra da, onunla daha yakından ilgilendi. Ev sahibi, Halife Kadir Billâh (381 - 422 - 991 - 1031) in vezirini tanıdığı için, Firdevsi'ye, veziri öven bir şiir yazmasını tavsiye etti ve şairin Arapça olarak yazdığı kasideyi vezire götürdü. Vezirin meclisinde, herkesin önünde okunan kaside çok beğenildi ve vezir şairin oturması için kendi yanında bir daire ayırttı. Şairi Halife de görmek isteyince, Firdevsi onun için de bin beyitlik bir methiye daha yazdı. Halife çok memnun kaldı. Yalnız, şairin, ateşe tapan İran padişahlarının hayatlarını yazmış olması pek hoşuna gitmiyordu. Firdevsi, bu kötü etkiyi silmek için, konusunu Kur'an'dan alan bir eser yazmağı düşündü ve konu olarak da Yusuf ve Züleyha arasındaki macerayı

seçti. Talihin yeniden biraz yüzüne gülmesiyle kavuştuğu rahatlık içinde, eserini yazmağa başladı. Şehname ile aynı vezinde olan bu eser, dokuz bin beyit tutarındadır. Şairin, Bağdattaki istirahati de uzun sürmedi. Onun hilâfetin merkezinde gördüğü itibarı haber alan Mahmud, halifeye bir tehdit mektubu göndererek, suçlunun kendisine teslimini istemişti.

Bunun üzerine Firdevsi, tekrar yola düştü. Önce Ehvaz'a ve oradan da Kûhistan'a geçti. Kûhistan hâkimi Nâsır Lek, şairi şatafatlı bir şekilde karşıladı. Onu karşılamak için, en yakın dostlarını sınıra kadar gönderdiği gibi, kendisi de ona şehirde resmî bir tören yaptırdı. Nâsır Lek, Mahmud'un dostu idi. Şair ona, kendisini bu şekilde süründürenleri kıyamete kadar dünyanın ağzında lânetle andıracak bir eser yazmak düşüncesinde olduğunu söyleyince, Nâsır onu teselli etti. Eserinin Mahmud tarafından çok beğenildiğini, fakat araya giren fesatçıların durumu bambaşka bir şekle soktuklarını anlattı. Hakikat da bu idi. Nâsır, şairden, Mahmud hakkında yazdığı hicviyeyi kendisine vermesini ve onu yok etmesine müsaade etmesini istedi, ve hicviyenin her beyti için bin dirhem hesabıyla yüz bin dirhem gümüş vererek, Mahmud'la şairin aralarını bulmuş oldu. Diğer taraftan, Mahmuda da bir mektup yazarak, Firdevsi'nin değerini ve suçsuzluğunu belirtti. Bu mektubun Gazneye vardığı gün Mahmud, Firdevsi tarafından camiin duvarına yazılmış olan kıtayı görmüş ve üzülmüş, arkasından Nâsır'ın mektubunu da okuyunca, üzüntüsü son haddini bulmuş. Şairin saraydaki dostları bunu fırsat bilerek, geçen hâdiselerin içyüzünü padişaha anlattılar. Bunun üzerine Mahmud, vezir Haseni Meymendi'nin idamını emretti. Burada dikkati çekecek derecede garip olan tesadüf, Firdevsi tarafından camiin duvarına yıllarca önce

yazılmış olan kıtayı, Mahmud'un, Nâsır'ın mektubunun geldiği gün görmüş olmasıdır.

Firdevsi, bu olaylardan sonra, padişahın kendisi hakkındaki kanaatinin değiştiğine inanarak veya duyduğu memleket hasretiyle her tehlikeyi göze alarak, Tus'a döndü. Aradan çok geçmemiştir. Şair, bir gün kırdı veya çarşıda gezerken, bir çocuğun, Mahmud hakkında yazdığı hicviyeden: "Eğer padişah soyca padişah olsaydı, benim başıma altından bir taç giydirdi!" beytini okuduğunu duyunca, bir inilti ile, yere düştü. Kaldırılıp evine götürüldükten pek az sonra da gözlerini kapadı. (411-1020).

Şairin çilesi, ölmekle de dolmuş değildi: onun râfîzi olduğunu ileri süren Ebulkasım Gürgâni adındaki bir şeyh, yapılan bütün ısrarlara rağmen, cenazesinin Müslüman mezarlığına gömülmesine müsaade etmedi. Bunun üzerine cenazeyi, şehrin kenarında, şairin kendi mülkü olan bir araziye gömmek zaruretinde kalındı. Hattâ şeyh, cenaze namazının kılınmasına da engel olmuştu. Fakat, o gece, rüyasında Firdevsi'yi cennette gördü ve hayret içinde, bunun sebebini cennetin bekçisi Rıdvan'dan sordu, Rıdvan, verdiği karşılıkla, Şairin, Şehname'deki: Yeryüzündeki yüksekliklerin ve enginliklerin hepsi sensin. Senin ne olduğunu bilmiyorum ama, var olan her şey sensin!" beytinden ötürü cennete girmiş olduğunu söyleyince, ertesi sabah şairin mezarına gidip namazını kıldı.

Firdevsi'nin başına gelen felâketlerden üzülen ve anı ölümünü duymamış olan Sultan Mahmud'da, ona borcu olan altmış bin altını (Cehar makale'ye göre altmış bin altın değerinde çividi) Tus'a göndermişti. Fakat, acı bir tesadüf eseri olarak, altın kervanı şehrin bir kapısından girerken, şairin tabu-

tu da öteki kapısından çıkmakta idi. Bunun üzerine, paraları şairin kızına götürdüler. Fakat kızı, parayı şiddetle reddetti. Şairin kızkardeşi, onun, Tus ırmağı üzerindeki bendi yaptırmak hususundaki sürekli arzusunu hatırladı ve bu paranın oraya harcanmasını tavsiye etti. Gerçekten, dört yüz yıl sonra bile artıkları görülen bent, şairin istediği şekilde ve o para ile yapıldı. Hattâ, Hâkim Nâsır Hüsrev, seyahatnamesinde, 438-1046 da Tus'da Sultan Mahmud tarafından Firdevsi'ye gönderilmiş para ile yapıldığı söylenen yeni bir kervansaray görmüş olduğunu da anlatır.

Mesnevi şeklinde ve "Faulün faulün faulün faûl" vezni ile yazılmış olan Şehname bazı yazmalarda 54-55 bin beyit kadar görülüyorsa da, hakikî metin altmışbin beyit tutarındadır. Doğunun en tanınmış epopelerinden biri olan Şehname'nin, kısaca, nasıl meydana getirildiğini gördük. Şairin, eserindeki hâdiseleri kaleme alırken, kendi hayaline hiç başvurmadığı, yahut vakalar arasındaki ufaktefek boşlukları doldurmak için zarar vermiyecek ve hissedilmiyecek derecede pek az başvurduğu muhakkaktır. Evvelce de görmüştük ki şair, daha sâ mânî'ler devrinden beri bu konular üzerinde yapılmış olan çalışmaların sonuçlarını bizzat görmeden, eserini yazmak cesaretinde bulunamamıştı.

Eserini objektif bir şekilde meydana getirdiği hakkında, daha birçok deliller gösterebilir: Kendisi esasen bir Dihkan ailesinden olduğu için, geçmiş vakalara ait etraflı bir bilgisi olması; eserini yazmadan önce ve yazarken de devamlı olarak Dihkan'larla temasta bulunması eserine ait her parçayı yaz-

dıkça, onu, bu işe meraklı olan ve herhalde az çok tarihi bilgisi bulunan padişahın ve rakiplerinin önünde okuyarak açık bir sınava tâbi tutması; kaynaklarda, eserindeki vakaların asılsızlığı hakkında ve devrinde yapılmış hiçbir tenkid kaydına raslanmaması gibi deliller bunlar arasındadır.

Şehname, bahsettiği vakaların tarihiyle masal arasında bir kendilikte ve kahramanlık konusunda bulunmaları; kahramanlarının karakterleri, zamanlarının bir mihrakı halinde yaşatılmaları, hayatı, cemiyeti ve genel olarak bütün hâdiseleri düşünüş ve anlayışlarındaki basitlik ve birlik, İranın her şeyini yeryüzündeki her şeyden üstün tutmak gibi millî ruhun kuvvetle belirtilişi bakımlarından tam bir epope özelliği taşımaktadır. Eserin, genel kuruluşu basittir: kronolojik sıraya göre sülâlelere sülâleler de padişahara ayrılmıştır. Padişahların anlatılmasına, çoğunlukla, gece gündüz değişikliklerine ait küçük tasvirlerle; esaslı şahsiyetlerden her birinin ölümünden sonra, dünyanın faniliği ve kötülüğü hakkındaki düşünceler tekrarlanır; kahraman ve savaş tasvirleri hep birbirlerine benzerler ve eser, bu muntazam kuruluş içinde, başından sonuna kadar aynı şekilde akıp gider. Bütün bu monotonluğa, eserdeki mecazların birbirlerine benzemeleri ve sık sık tekrarlanmaları da eklenebilir ki, bu nokta Browne'ın da gözünden kaçmamıştır. Bu kuruluşu ve işlenişi ile eseri, büyük bir sanat eseri olmaktan çok, evvelce de söylediğimiz gibi, büyük bir "sabır ve emek" eseri olarak; sahibini de büyük bir şair olmaktan çok büyük bir nâzım olarak kabul etmek icabeder. Bununla beraber, bir eserin değerini sadece sanat ve bilim ölçüleriyle ölçemiyeceğimizi, her şeyden evvel hitabettiği milletin bünyesinde yaptığı etkileri dik-kate almak zorunda bulunduğumuzu da unutmama-

dıkça, onu, bu işe meraklı olan ve herhalde az çok tarihi bilgisi bulunan padişahın ve rakiplerinin önünde okuyarak açık bir sınava tâbi tutması; kaynaklarda, eserindeki vakaların asılsızlığı hakkında ve devrinde yapılmış hiçbir tenkid kaydına raslanmaması gibi deliller bunlar arasındadır.

Şehname, bahsettiği vakaların tarihiyle masal arasında bir kendilikte ve kahramanlık konusunda bulunmaları; kahramanlarının karakterleri, zamanlarının bir mihrakı halinde yaşatılmaları, hayatı, cemiyeti ve genel olarak bütün hâdiseleri düşünüş ve anlayışlarındaki basitlik ve birlik, İranın her şeyini yeryüzündeki her şeyden üstün tutmak gibi millî ruhun kuvvetle belirtilişi bakımlarından tam bir epope özelliği taşımaktadır. Eserin, genel kuruluşu basittir: kronolojik sıraya göre sülâlelere sülâleler de padişahara ayrılmıştır. Padişahların anlatılmasına, çoğunlukla, gece gündüz değişikliklerine ait küçük tasvirlerle; esaslı şahsiyetlerden her birinin ölümünden sonra, dünyanın faniliği ve kötülüğü hakkındaki düşünceler tekrarlanır; kahraman ve savaş tasvirleri hep birbirlerine benzerler ve eser, bu muntazam kuruluş içinde, başından sonuna kadar aynı şekilde akıp gider. Bütün bu monotonluğa, eserdeki mecazların birbirlerine benzemeleri ve sık sık tekrarlanmaları da eklenebilir ki, bu nokta Browne'ın da gözünden kaçmamıştır. Bu kuruluşu ve işlenişi ile eseri, büyük bir sanat eseri olmaktan çok, evvelce de söylediğimiz gibi, büyük bir "sabır ve emek" eseri olarak; sahibini de büyük bir şair olmaktan çok büyük bir nâzım olarak kabul etmek icabeder. Bununla beraber, bir eserin değerini sadece sanat ve bilim ölçüleriyle ölçemiyeceğimizi, her şeyden evvel hitabettiği milletin bünyesinde yaptığı etkileri dik-kate almak zorunda bulunduğumuzu da unutmama-

lıyız. Bu bakımdan hareket edilince, İran ülkesinde ve milletinde, Şehname ve onun şairi kadar ne bir eserin ve ne de bir şahsiyetin sınırsız yankılar yaptığını göremeyiz. İran ve Şehname, yüzyıllardan beri, aynı şey olmuşlardır.

Eserin İran milleti üzerindeki etkisinden başka edebiyat alanındaki etkisi de çok geniştir. Eserin gördüğü rağbet, Firdevsi'nin yolundan gidilerek, birçok eserlerin daha meydana gelmesini sağladı. Bunlar, ekseriyetle Sistan bölgesinden yetişen kahramanların hayatlarını işlemişlerdir. En önemlileri olarak; Samname, Gürşasbname, Ferâmurzname, Cihangirname, Behmenname, Berzuname... sayılabilir. Şairler, önce, çok eski vakaları ve kahramanları anlatmakla başlayan bu eserlerle, sonraları, çağdaş vakaları da işlemeğe başlamışlar, böylece edebiyata "Şehnamecilik diye yeni bir nevi meydana getirmişlerdir. XV. yüzyıldan başlayarak Türk edebiyatında da görülen bu nevi, bizde, pek fazla bir rağbet görmüş değildir. İslâm edebiyatında bu janrın rakipsiz ustası olarak Firdevsi, her zaman için, yerini muhafaza etmiştir.

Şehname, İslâm edebiyatında, konularını tarihî şahsiyetlerden alan romanlara da yol açmıştır ki, bunların en karakteristik ve en çok rağbet gören örneği "İskendername" lerdir.

Şimdi, bütün dünya edebiyatınca tanınmış bir eser olan Şehname'nin türlü dillere yapılan tercümelerini ve bellibaşlı baskılarını gözden geçirebiliriz.

Doğuda yapılan tercümelerin ilki, XII. yüzyılın sonlarına doğru, Kıvamüddin Ebul Fettah ibni Ali tarafından yapılan Arapça tercümedir. Fakat bu tercüme, eksiktir.

J. Mohl, doğuda yapılan ikinci, tam ve manzum tercümenin Türkçe olduğunu ve bunun Tatar Ali Efendi tarafından Kansu Gavri adına 916-1510 da yapıldığını söylüyor, İstanbulda, Süleymaniye Kütüphanesinde, damat İbrahim Paşa kitapları arasında, 920-1514 de ölen Şerif-i Âmidî'nin yine Kansu Gavri adına yapılmış, tam ve manzum bir tercümesi vardır, Tercüme sahibi, çok büyük kıtada ve minyatırlı olan eserinin başında, tercümeyi Kansu Gavri'nin dilek ve ısrarı üzerine yaptığını ve sultan tarafından kendisine her beyit karşılığı için bir altın verildiğini söylüyor. Fakat eserin yazılış tarihi göze çarpmıyor. Tam, manzum, tarihleri birbirine çok yakır ve aynı şahıs adına yapılmış olan bu iki tercümenin aynı eser olması ihtimali hatıra gelmektedir.

Mohl, bundan başka, 1030-1621 de, II. Osman adına Mehdi adında biri tarafından yapılmış, mensur bir Türkçe tercümeden daha bahsediyor.

Son yıllarda, Milli Eğitim Bakanlığının Cihan edebiyatından yaptırdığı özet şeklindeki küçük tercüme yayımları arasında, M. Cevdet'in de, Şehname'nin tanınmış parçalarının tercümesinden ibaret bir eseri (Şarkın İlyadası: Şehname, İstanbul, 1928) vardır.

Şehname'nin Prof. Necati Lugal tarafından yapılan bu sonuncu tercümesinde, Vullers baskısı esas tutulmuştur. Ben, bu tercümeyi, Doç. Abdülbaki Gölpınarlı'ya ait bir İran baskısı (1276-1859) ile karşılaştırarak, aradaki nüsha farklarını notlar halinde gösterdim ve tercümeyi, ifade ve dil bakımından bugünkü şartlarımıza daha uygun bir şekilde getirmeğe çalıştım.

Burada, Browne'ın İngilizce, "İran Edebiyatı Tarihi"nde Şehname hakkındaki kısmı bana tercüme etmek zahmetine katlanan, B. Zeki Altın'er'e teşekkür ederim.

Batı dillerine yapılan Şehname tercümelerinin kimler tarafından ve hangi tarihlerde yapıldığı da aşağıdaki cetvelde anlaşılabılır:

- Lâtinceye** : Sir W. Jones, Londra, 1774 (eksik).
İngilizceye : Joseph Champion, Kalkûta, 1785.
 (manzum, eksik).
 Atkenson, Londra, 1832, (eksik).
İngilizceye : A. G. ve E. Warner Londra, 1905-1923
 (manzum, etm).
 A. Rogers, Londra, 1907, (eksik).
Almancaya : Adolf Friedrich von Schlack, Berlin,
 1851-65, (eksik).
 Friedrich Rückert, Berlin, 1890-95,
 (eksik).
İtalyancaya : Pizzi, Torino, 1886-88, (tam).
Fransızcaya : Jules Mohl, Paris, 1838-78, 1876-78,
 (tam).

Şehname'nin baskılarına gelince; bunlar, doğuda, çoğunlukla taş basması halinde yapılmıştır. Birçok nüshalar, karşılaştırılarak hakikî metni bulmak endişesiyle hareket edilmediği için, bu baskılar, yanlışlarla doludur. Avrupalı bilginler tarafından yapılan bilimsel baskılar arasında en önemlileri ise şunlardır:

Turner Macan, Kalkûta, 1829.

Jules Mohl, Paris, 1830-1878.

J. A. Vullers ve S. Landauer, Leiden, 1877-84.

Bibliyografya: Avfi, Lübab-ül elbab; Browne, Literary History of Persia; Baysungur, Dîbâce; Câmi, Baharistan; Devletşah, Tezkire-tüş Şuara; Jules Mohl, Le Livre des Rois, önsöz; Nizâm-ı Aruzî, Çehar makale.

Doç. Kenan AKYÜZ

* Bu kitabın yazılışına akıl ve canı yaratan Tanrı'nın adıyla başlarım. Çünkü düşünce, ondan üstün bir Tanrı'nın varlığını kavrayamaz.

* En güzel adların ve en yüce makamın sahibi O'dur. Rızkı O verir, doğru yolu O gösterir.

* Dünyayı da, bu dönen göğü de yaratan; aya güneşe ve çobanyıldızına ışık veren hep O'dur.

* Onun, tanınmak için ne ada ihtiyacı vardır, ne de bir belgeye... Onun varlığından kimse şüphe edemez. Gökyüzünü yıldızlarla süsleyen O'dur.

5. * Sen, bu gözlerinle, Yaradanı göremezsin, gözlerini boş yere yorma!

* Düşünce de ona varan yolu bulamaz: çünkü O; ne bir ada muhtaçtır, ne de oturmak için bir yere...

* Belki sözün, Tanrı'nın değerlerini anlatmaya gücü yeter. Fakat akıl ve can, ona giden yolu bir kere bulabilseydi!

* Madem ki, akıl ve canı yaratan O'dur; sırf akla dayanan düşünce onu nasıl kavrayabilir?

• Onu, olduğu gibi, kimse övemez. Bunun için senin yapacağın şey sadece ona kuluk etmektir.

10. Akıl, ancak gördüğü bir şeyi anlatmak için söz bulabilir.

• Hiç canla, ruhla, düşünce ile veya bunlara benzer şeylerle Yaradanı övmeye imkân var mı?

• Sen, boş sözleri bir yana bırak da, sadece onun varlığına inanmana bak;

• Onun buyruklarını iyice gözet; Ona giden yolu ara ve tapın!

• Bilgili olan güçlü olur. Kocamışların gönlünü bile ancak bilgi dinçleştirir.

15. Tanrı hakkında bundan daha fazla söz söylenemez. Onun varlığını kavramak için, düşünce bir yol bulamaz.

Aklı övüş

• Ey, akıllı kişi! Üzerinde söz söylenebilecek konuya şimdi geldik...

• Akıldan yana ne biliyorsan söyle de, dinleyenlerin kulağı söylediklerinden faydalsın.

• Akıl, Tanrı'nın sana verdiği bütün şeylerin en iyisidir. Aklı övmek, yürünecek en iyi yoldur.

* Akıl, padişahların tacı ve ünlü kişilerin süsüdür.

20. Sen akıllı, hiç ölmiyecek bir canlı olarak tanı Onu, hayatın özü bil.

* İnsana doğru yolu gösteren de, gönlü açan da, iki cihanda elimizden tutan da hep Odur...

* Sevinç de ondan gelir, insanlık da ondan! Olgunluğumuzun çokluğu da ondan gelir, eksikliği de ondan!

* Bir insanın canı aydın olsa bile, akıllı karanlık olduktan sonra, dünyada biran sevinç yüzü göremez.

* Sözlerinden bilginlerin bile faydalandığı bir hünerli ve akıllı kişinin ne dediğini biliyor musun?

25. Diyor ki: "Kendine akıllı klavuz edinmiyen kimsenin yaptığı işle, sonunda kendi gönlü yaranır.

* Akıllı bir kişi, onu deli sayar ve yakınları da yabancı yerine koyarlar."

* Her iki cihanda da, ancak aklına yükselebilirsin. Akıllı çürük olanın ayağı da bağlı olur.

* Dikkat edersen anlarsın ki akıl, canın gözüdür. Gözsüz canla bu dünyada şen yaşayamazsın!

* Bunu bil ki her şeyden önce yaratılan ve canı koruyan da odur...

30. Kulak, göz ve dil sana aklı övmek için verilmiştir. Bütün iyilik ve kötülükler bu üçünden doğar.

* Akıl ve canı, hakkıyla, kim övebilir? Ben övebilsem bile, onu, dinleyip anlıyabilecek kim vardır?

* Mademki hiç kimse yoktur; o halde, ey olgun kişi, boşuna konuşmanın faydası ne?

* Bunun için sen artık bize, yaratılışın nasıl olduğundan söz aç!

* Sen; bu yeryüzünü yaratan Tanrı'nın bir kulusun... Gizli ve açık olan her şeyi bilirsin.

35. * Aklı, daima, kendine kılavuz yap! Böylece, yaraşık almayacak şeylerden kendini korumuş olursun...

* Bilgili kimselerin sözüne uyup doğru yolu ara.. dünyayı gez, dolaş; bildiğin öğrendiğin her şeyi herkese söyleme.

* Her bilgili kimseden bir şey öğrensen bile, yine hiçbir zaman öğrenmekten geri kalma.

* Bilgi bir ağaç gibidir. Onun bir dalını görsen, kolay kolay köküne varılmıyacağını anlarsın...

Âlemin yaratılışı

* Her şeyden önce, âlemin yapısındaki öz varlıkları iyice tanımalısın.

40. Tanrı yokluktan bir varlık yarattı ve böylece gücünü göstermiş oldu.

* Bu varlıktan da, hiçbir zahmete ve zamana boyun eğmeden, âlemin yapısındaki dört öge meydana geldi.

* Kara toprağın, suyun ve rüzgârın ortasında parlak bir ateş yükseldi.

* Böylece, bir kıvıldanma neticesinde ateş ortaya çıkınca onun sıcaklığından kuruluk,

* Ondan sonra da ateşin yatışmasıyle soğukluk ve soğukluğun sonunda da nemlik meydana geldi.

45. Bu dört töz, sırf âlem denilen bu eski sarayın doğması için yaratıldı.

* Bütün bunlar birbirleriyle karışarak, başka başka şekillerde göründüler.

* Böylecedir ki, biri ötekine benzemiyen görüşleriyle bizi şaşırtan, şu hızlı dönüşlü kubbe meydana geldi.

* Biraz geçince de, oniki burç üzerine yedi büyük yıldız hakim olarak, kendilerine yaraşan yerlere geçtiler.

* Sonra gökyüzünde; bağışta bulunmak, kendisindeki iyilikleri başkalarına vermek gücü doğdu ve gök bu gücünü tanıyanlara, değerlerince, bağışlar yaptı.

50. Kat, kat gökler birbirlerine bağlanıp birleştiler ve bundan sonra da hep birden dönmeğe başladılar.

* Yerin yüzü; denizler, dağlar, ovalar ve çayırılıklarla bir mum gibi aydınlandı.

* Dağlar yerlerine yerleşti, sular fışkırdı; bitkilerin başları yukarıya yükseldi.

* Toprak, yükselecek değerde yaratılmadığı için, kara ve karanlık bir merkez olarak kaldı.

* Toprağın yukarısında yıldızlar, insanı şaşırtan görünüşleriyle ortaya çıkarak onu aydınlattılar.

55. Ateş hep yukarıya doğru yükseldi, su ise hep aşağıya aktı ve güneş yerin etrafında dönmeğe başladı.

* Otların ve türlü türlü ağaçların başları toprağın altında kaldı.. Ne yapsınlar? Onların da talihleri öyle...

* Yerlerinden kımıldıyamadıkları, sağa sola koşamadıkları için, oldukları yerde sallanırlar.

* Bundan sonra, istediği yere gitmeğe gücü yetmekte olan, hayvan yaratıldı ve bütün bu bitkileri kendi hükmü altına aldı.

(1)

* O daima yemek, uyumak, rahat etmek yolunu arar ve emeline ancak bu şekilde yaşayarak erişmek ister.

60. * Onun ne söyleyen dili vardır, ne de doğru yolu arıyan akli... dikenler ve otlarla kendisini beslemeğe çalışır.

* İyilikle kötülüğü arıyamaz. Yaptığı işin sonunu düşünemez. Bunun içindir ki Tanrı, ondan kulluk beklemez.

* Tanrı; adaletli, kudretli ve bilgili olduğu için hiçbir hünerini gizlemez.

* İşte dünyanın hali, olup olacağı böyledir. Hiç kimse, onun içindeki ve dışındaki sırları bilemez.

İnsanın yaratılışı

* Bütün bunlardan sonradır ki insan yaratıldı. Fakat, hepsinin anahtarı oldu.

(1) Nüsha: Onun başı, ağacın başı gibi, toprağın altında değil... bu ciheti göz önünde iyi tutmak gerek!

65. İnsanın başı, yüksek bir selvi gibi, yukarıdadır. Güzel söz söyler ve işi akla dayanır...

* Düşünceli ve akıllı olduğu için, bütün hayvanlar onun buyruğuna boyun eğler.

* Bir kere, insan ne demektir? İnsan denilince ne anlaşılır? Şunu biraz düşünsen...

* İnsan, yalnız, şu gördüğüm düşkün yaratıkmıdır sanırsın? Sen, bu halinden başka onun bir şeyini bilmez misin?

* Oysa ki, seni iki cihanın da özü olarak yarattılar ve bunca yollarla büyütüp yetiştirdiler...

70. Sen, yeryüzüne diğer yaratıklardan sonra geldinse de, hepsinden önsün, vaktini boş şeylerle geçirme.

* Ben, olgun bir kişiden, insanın yaratılışını başka türlü işittim. Fakat, Yaratanın sırlarını nasıl bilelim?

* Dikkatli ol ve kendi sonunu düşün! Bir iş yaparken iyiliği göz önünde bulundur.

* Zahmete girmekten çekinme. Bilgiyi elde etmek için, zahmete katlanmak yerinde bir şeydir.

(1)

(1) Nüsha: Ey akıllı kişi, bir defineyi ele geçirmek için zahmete girmek gerek... Hiçbir define zahmetsizce bulunabilir mi?

* Şu, hızla dönen göğe iyice bak. Dert de ondan gelir, derman da!

75. * Zaman onu yıpratamaz; ne zahmetten üzüdür, ne rahatlıktan ferahlar.

* Ne böyle dönmekte geri kalır, ne de bizim gibi sonunda yok olur.

* Artıklığı da, eksikliği de ondan bil! İyi olsun, kötü olsun, onca gizli hiçbir şey yoktur.

Güneşin yaratılışı

* Bu mavi gök, kızıl yakuttan doğmuştur; havadan, sudan, tozdan ve dumandan değil.

* O, bunca parlaklıkla ve bunca yıldızlarla, bir Nevruz bahçesi gibi, süslüdür.

80. * Bu göğün içinde insanın gönlünü aydınlatan bir yıldız döner ki gündüz, parlaklığı ondan alır.

* Sabah parlak başını, bir altın kalkan gibi, doğrudan yükseltir.

* O doğunca, yeryüzü ışıktan bir gömlek giyer de bu karanlık dünya aydınlanır...

* O doğudan başgösterdi mi, karanlık gece kaybolup gider.

• Yıldızların hiçbirisi diğerinin yolunu kesemez. Öyle ki, bundan daha düzenli bir yürüyüş olamaz.

85. • Ey, her zaman yeryüzünü aydınlatan güneş! Sana ne oldu ki, ışıklarını benim üzerime hiç saçmıyorsun?

Ayın yaratılışı

• Karanlık gece için de bir ışık gerek. Elinden geldiği kadar kötülükten sıyrılmağa çalış.

• Ay, otuz gün yerin çevresini dolaşır. Sonra, iki gün iki gece yüzünü göstermez.

• Sonra, aşk derdine uğramış bir âşık gibi sararır ve onun sırtı gibi de iki büklüm olur.

• Bu zamanlarda, uzaktan insanın gözüne görünmesiyle kaybolması birdir.

90. Ertesi gece, daha fazla görünür ve seni daha çok aydınlatır.

• Böylece, iki hafta içinde tastamam olur ve sonra yine ilk haline dönmeğe başlar.

• Gitgide her gece biraz daha incelerek (1) parlak güneşe daha çok yaklaşır..

* Tanrı onun bu şekilde dönmesini kararlaştırdığı için, bu iş böyle gelmiş, böyle gidecektir.

Hazreti Peygamberi ve Eshabını övüş

* Bilgi ve din, senin hakikî kurtarıcındır. Sana düşen, selâmet yolunu aramaktır.

95. * Eğer gönlünün kederden sıyrılmasını, vicdanının rahata kavuşmasını istersen,

* Bütün kötülüklerden kurtulmak, belâ tuzağına düşmemek,

* Ve iki cihanda kötülükten sıyrılıp Tanrı katında iyi bir adla anılmak dileğinde isen,

* Peygamberinin sözlerine giden yolu ara ve gönlünün kirlerini o su ile yıka.

* O emir ve nehiy, tenzil ve vahiy ıssı ne diyor, biliyor musun?

100. * Diyor ki: "Güneş, büyük peygamberlerden sonra, Ebubekir'den başkasının üzerine doğmamıştır!"

* İslâm dinini yayıp dünyayı, ilkbaharda çiçeklerle süslenmiş bir bağ haline getiren de Ömer'dir.

* Bu ikisinden sonra, din ve hayâ ıssı Osman gelir.

* Dördüncüsü ise, Betûl'ün eşi Ali'dir. Peygamber, bak, onu ne güzel övüyor:

* "Ben bir bilgi şehriyim, onun kapısı ancak Ali'dir."

105. * Ben, bu sözün peygamber tarafından söylendiğine şahitlik ederim. Bana bu sözü sanki kulaklarımla duymuşum gibi geliyor.

(1)

* Ali'yi ve dinin kendilerinden kuvvet aldığı diğerlerini de saygı ile an.

* Peygamber bir güneş, Eshabı da ay gibidir. Doğru yol, onların birbirlerine yakınlık ve bağlılıklarını kavramaktadır.

* Ben, "Ehl-i beyt"ın kuluyum ve peygamber vasisi Ali'nin ayağını bastığı toprağı övüyorum.

* Benim başka hiçbir şeyle işim yok. Bence, bundan başka türlü söz de olamaz.

110. * Bilgili olan Tanrı, bu âlemi, azgın bir rüzgârla dalgaları coşmuş bir deniz gibi yarattı.

* Bu denizin üzerinde, hepsi de yelkenlerini açmış yetmiş iki gemi yüzer.

(1) Nüşa: Sen bu söze bağlan, ondan vazgeçme çünkü onu Peygamber söylemiştir. Senin sözünün ve düşüncenin bir değeri yoktur.

* Buların en büyüğü bir gelin kadar süslü ve bir horoz gibi oyalıdır...

* İşte bu gemide Muhammed'le onun vasisi Ali ve Ehl-i beyt bulunmaktadır.

* Akıllı bir kimse, ucu bucağı belli olmayan bu denizi uzaktan gördüğü vakit,

115. * Hiç kimsenin onda boğulmaktan kurtulamıyacağını, dalgalarının kendisini de ezeceklerini anlar.

* Ve içinden: Eğer peygamber vasisi olan Ali gibi iki vefalı yârim varken de boğulsam,

* Tacın, bayrağın, tahtın, cennetteki şarap ve bal ırmaklarının,

* "Süt çeşmesinin ve yardım suyunun ıssı benim elimden tutar!" der.

* Eğer öteki dünyada gözün varsa, Nebi ve Vasiden ayrılma!

120. * Eğer bundan sana bir kötülük gelirse, günahı benim boynuma olsun. Gidilecek yol budur ve ben de oradan yürüyorum.

* Ben, bu inanışla dünyaya geldim ve böyle de gideceğim. Ben, daima, Haydar'ın ayağının toprağıyım.

* Eğer kalbin yanlış yollara sapıyorsa, yer yüzünde, bil ki, sana kalbinden başkası düşman değildir.

* Ali'ye düşman olanlar, ancak piçlerdir. Tanrı, öylelerini ateşte yakar.

* Kalbinde Ali'ye karşı düşmanlık ve kin besliyen kimse, dünyanın en talihsiz insanıdır.

125. * Dikkat et de, dünyada vaktini boş şeylerle geçirme, iyi insanların izinden ayrılma.

* İyi insanlarla beraber olmak istersen daima iyilik et.

* Bu hususta daha ne kadar söyleyeyim? Ben, bunun sonunu bulamıyorum.

(1)

Şehname'nin yazılışı

* Söylenecek bütün sözler söylenmiş, yeneden söylenmeğe değer söz kalmamıştır. Ben de sana bunlardan birisini söyleyeyim.

* Fakat, ne söyleyeyim? Benim her söylediğim benden önce de söylenmiş, bilgi bahçesinin her yeri gezilmiştir.

130. * Bununla beraber, bir meyva ağacının üstünde de yer bulamayınca onun meyvasından da mahrum kalmak doğru olur mu?

(1) Mademki iyilik her yerde işe yarar. O halde sen de daima iyiliği beğen ve kötülükten utan!

* Bir kimse büyük bir ağacın gölgesine sığınınca, gölge onu güneşin kızgınlığından korur.

* Belki ben de her tarafa gölge salan o selvi ağacının bir dalının gölgesinde kendime yer bulurum.

* Ve o ünlü padişahın adına yazmak istediğim bu kitapla bu dünyada bir yadigar bırakırım.

* Sen bunları birtakım yalanlar ve efsaneler sanma. Cihanda bir tarzda gidiş yoktur.

135. * Akli başında olan kimse, eğer bunun remz ve anlamını araştırırsa, bundan faydalanır.

* İçinde eski zamandan kalmış, birçok destanlar yazılı bir kitap vardı.

* Bu, şurada burada, bazı mübitlerin elinde dağınık bir halde idi ve her akıllı olan ondan faydalanırdı.

* Bir Dihkan ailesinin soyundan gelmiş olgun, bilgili, akıllı ve cesur bir yiğit vardı.

* Eski zamanlarda olup biten vakaları araştırır bulurdu.

140. Her memleketten ihtiyar mübitleri getirterek o dağınık parçaları topladı.

* Onlardan; o zamana kadar gelip geçen padişahların, o ünlü bahtiyarların

* Bize kötü bir durumda bıraktıkları bu dünyayı nasıl idare ettiklerini,

* Saltanat günlerinin saadetle nasıl gelip geçtiğini, sordu.

* Onlar da bu kahramana, bütün padişahların başlarından geçen vakaları ve feleğin onlara karşı nasıl davrandığını bir bir anlatırlar.

145. Bu yiğit, onlardan bu sözleri dinledikten sonra, her yerde tanınmış bir kitap vücuda getirdi.

* Böylece, cihanda ondan bir yadigâr kaldı ki küçük büyük herkesçe beğenildi.

Şair Dakiki'nin macerası

* Bu kitaptaki vakaları okuyanlar o kadar beğendiler ve onları rasgele herkese o kadar çok anlattılar ki,

* Akıllı, doğru adamlar ve nihayet bütün dünya onları duymuş, sevmiş oldu.

* Bir gün; güzel sözlü, parlak zekâlı ve tatlı yaradışlı bir delikanlı ortaya çıkarak:

150. * “Ben, bu kitabı manzum olarak yazayım!” dedi. Meclisinde bulunanlar, onun bu düşüncesinden çok sevindiler.

* Yalnız, bu delikanlı kötü huylu idi. Hattâ, bu huyundan vazgeçebilmek için arzularıyla daima boğuşuyordu.

* Nihayet, ansızın, ölümün bir darbesiyle dünyadan el çekti.

* Kötü huyu yüzünden, bu yeryüzünde sevinçli bir gün görmeden tatlı canı elinden gitti.

* Talihi aksine döndü ve kölesinin eliyle öldürüldü.

155. * Yalnız Güştasb ve Ercasb'ın padişahlık zamanlarına ait bin beyit kadar yazabildi ve günü tamamlandı.

* Onun ölümünden sonra, bu kitap eksik kaldı. Uyanık talihi uyuya kaldı.

* Tanrım, sen onun kusurlarını bağışla, ahretteki yerini yükselt...

Kitabın yazılışı ve bir dostun öğüdü

* Aydın gönlüm onun başından geçenle üzüлünce, cihan padişahının tahtına doğru yüzümü döndürdüm.

* Bu kitabı ele geçirerek, kendi dilimce yazmak istedim.

160. * Onu önüme gelenden soruyor ve onun da feleğin zulmüne uğrıyarak kaybolmuş olmasından korkuyordum.

• Ömrümün vefa etmemesi, bu işin başkalarına kalması ihtimalini de düşünmedim değil.

• Ve yine düşündüm ki, çalışıp da ortaya koyacağım define de belki bana vefasızlık edecek ve uğrunda çektiğim zahmetlerden kimsenin haberi bile olmayacak...

• Beri yandan, her taraf savaş içinde idi ve zaman böyle emeklerin karşılığını vermeğe hiç de elverişli bulunmuyordu.

• Bir müddet böyle vakit geçirdim, kimsese bir şey söylemedim.

165. • Yapmak istediğimi söyleyebilecek, kendisine güvenilir bir dost bulamadım.

• Dünyada, güzel sözden iyi ne vardır? Güzel sözü büyük, küçük herkes sever, beğenir...

• Eğer söz Tanrı'nın katında da kutlu olmasaydı, Peygamber bize nasıl yol gösterebilirdi?

• Bulduğum şehirde sevgili bir dostum vardı. Aramızda o kadar samimiyet vardı ki, sanki, kendisiyle aynı derinin içinde yaşıyorduk!

• Bana: "Senin bu düşüncen çok güzel! Belki, bu vesile ile hayırlı bir yola da gitmiş olursun.

170. “Sen gözünü açmağa bak, Pehlev diliyle yazılmış olan bu kitabı ben sana bulur, getiririm.

* ‘Gençsin, güzel konuşmakta yiğitsin!

* “Bu Pehlevce kitabı sen yeniden yaz ve böylece büyük adamların katında yüksel!” dedi.

* O, sözünde durarak bu kitabı bulup da bana getirdiği vakit, karanlık ruhum aydınlandı.

Mehmed oğlu Ebu Mansur’u övüş

* Bu kitabı elime geçirten zat, ulu bir kişi idi.

175. * Soyca yiğit, akıllı, uyanık ruhu aydın,

* Haya sahibi, güzel sözlü, güzel fikirli ve tatlı sesli idi.

* Bana: “Ne dilersen dile! bu kitabı yazman için, elimden geleni yapmağa hazırım.

* “Seni başkalarına muhtaç etmemek için, yapabileceğimiz hiçbir şeyi esirgemem!” dedi.

* Bu zat, zamanın dönüşünden bir zarar ermemesi için beni, taze bir elmayı korur gibi, korurdu.

180. * Bu akıllı ve temiz yürekli adamın beni korumasıyla kara topraklardan yükselmiş olan başım Zühal yıldızına kadar erişti.

* Altınla gümüşün, onca, topraktan farkı yoktu. Cömertlik, bütün parlaklığını ve güzelliğini onun elinden alırdı.

* Hattâ onun katında dünyanın bile değeri yoktu; vefalı ve mert bir insandı.

* Ne çare ki, kuvvetli esen bir rüzgârla, bir selvinin çimenlikten yok olması gibi, o da insanların arasından kaybolup gidiverdi.

* Heyhat, insanları öldüren timsahın elinde onun ne dirisinden, ne de ölüsünden hiçbir iz kalmadı.

185. * O, şahlara yaraşan boya bosa yazık oldu.

* Bu tutkun gönül için, artık onu görmek ümidi kalmadı. Ruhum, bir söğüt ağacı gibi, ardından titriyor.

(1)

* Şimdi, onun bir öğüdünü hatırlıyor ve ruhumu sapıklıktan çevirip doğruluğa yönlendiriyorum.

(1) Nüşa: O, şah gibi ulunun öldüğü yıla ve aya lânet!

* O bana: "Bu eser tamam olduğu vakit, onu padişahlara sun!" demişti.

* Gönlüm onun bu sözüne boyun eğdi, böylece ruhum da rahatlaştı ve sevinçle doldu,

(1)

190. * Bunun üzerine o, muzaffer padişahlar padişahının adına bu kitabı yazmağa başladım.

Sultan Mahmud'u Övüş

* Tanrı dünyayı yaratalı, böyle bir padişah gelmemiştir.

(2)

* Tahta çıkıp da güneş gibi tacını başına koyunca, yeryüzü bir fildişi gibi parladı.

* Sen, bütün yeryüzünü aydınlatan asıl parlak güneş kimdir, biliyor musun?

* Bu güneş, parlak talihli bir şah olan Ebulkasım'dır. Tahtını bir taç gibi olan güneşin ta yanına kurmuş,

195. * Doğudan batıya kadar her yerin süsü olmuş ve onun gücündeki büyüklük ve parlaklıkla her yer altın hazinelerine dönmüştür.

(1) Nüsha: Canım bir aralık onun öğüdünü böylece hatırlayınca, gönlüm neşelendi.

(2) Nüsha: O; taç ve taht ıssı, bahtı uyanık ve bahtiyar bir padişaktır.

*Onun sayesinde, uyuyan bahtımın yıldızı uyandı ve beynimdeki düşünceler bol bol çoğalmağa başladı.

* Artık, sözü söylemek zamanının geldiğini anladım. Şimdi, eski zamanlar yeniden canlanacak.

* Bir gece, yeryüzü padişahını düşündüm ve gönlüm takdirlerle dolu olarak onu övdüm.

* Gönlüm, o kapkaranlık gecede, bir ışık gibiydi. Dudağım yumulu, fakat gönlüm uyanık olarak uyudum.

200. * Aydın ruhum, rüyada, suyun içinden parlak bir mumun yüksekliğini gördü.

* Dünya yüzü evvelâ, lâcivert renkli gecede, o mumun zıyasından sarı bir yakut gibi aydınlandı.

* Ova, bu aydınlığın altında, süslü bir kumaş gibi duruyordu. Derken, ovada bir taht meydana geldi.

* Bu tahtın üzerinde ay gibi bir padişah oturuyordu. Başında da, külâh yerine bir tac vardı.

* Sağ yanında, iki millik bir mesafeyi saf, saf dolduran bir ordu; sol yanında da yedi yüz iri fil vardı.

205. • Din ve adalet hususunda kendisine yol gösteren temiz yürekli bir vezir, önünde ve ayakta duruyordu.

• Onun saltanatındaki bu yücelik, bunca askerler ve iri filler başımı döndürdü.

• O, şahlara yaraşan yüzü görünce, etrafındaki büyük adamlardan:

• “Bu bir saltanat tahtı mı, yoksa gök mü? Bu gördüğüm bir taç mı, yoksa gökteki ay mı? Onun önünde duran ordu mu, yoksa gökteki yıldızlar mı!” diye sordum.

• Onlardan biri karşılık verdi. Dedi ki: “Bu; Rum, Hint ve Kannûç’dan Sind deryasına kadar uzanan ülkelerin hükümdarı Sultan Mahmut’tur.

210. “İran ve Turan, ona kuldur. Bu ülkeler onun düşünmesine ve buyruğuna göre yaşıyorlar.

• “Bu padişah yeryüzünü adaletle düzenledikten sonradır ki, saltanat tacını başına giydi.

• “Cihana hâkim olan Sultan Mahmud’un, bu büyük padişahın adaleti sayesinde kurtla koyun bir yerden su içmekte..

• “Kişmir’den ta Çin Denizi’ne kadar bütün padişahlar onu överler.

• “Henüz beşikte bulunan bir çocuğun anasının sütünden dudaklarını ayırır ayırmaz ilk söylediği söz Mahmut’tur.

215. • “Sen de bir söz erisin, sen de onu öv de sayesinde ölmez bir ad kazan!

• “Kimse, onun buyruğundan çıkamaz. Kimse, ona verdiği sözden dönemez!” dediler.

• Bunun üzerine, uyanır uyanmaz sıçrayarak kalktım ve o karanlık geceyi sabaha kadar uykusuz geçirdim.

• Hayalimde, hep o yüce padişahı övüyor ve ayaklarına, saçacak param olmadığı için, canımı saçıyordum.

• Kendi kendime: “Bu rüyanın, hakikatte, bir karşılığı olmalı. Çünkü, o padişahın ünü bütün yer yüzünde kutludur:” dedim.

220. Taç, mühür ve uyanık talih ıssı olan böyle bir padişahı öven de övülmeğe değer.

• Yeryüzü, onun büyüklüğündeki parlaklıkla bir bahar bahçesine döndü. Hava bereket getiren bulutlarla, toprak da türlü türlü ağaçlar ve çiçeklerle bezendi.

• Bulutlardan yağmur tam vaktinde dökülüyor, yeryüzü bir İrem Bahçesi gibi..

• İran, bütün güzelliğini onun adaletine borçludur. Her yerde insanlar onu saygı ile anarlar (1).

• O; meclislerde vefa yağdıran bir gök, cenklerde ise keskin pençeli bir ejderhadır.

225. Vücutça kükremiş bir fil ve ruhça Cebrail gibidir. Eli bahar bulutuna, kalbi de Nil neh-rine benzer.

• Kötülerin başı gazaplandığı zaman, gö-züne para kadar değersiz görünür.

• Ne tacı ve hazineleri için kurumlanır, ne de savaştan ve katlandığı zahmetlerden ru-hu kararır.

• Onun bütün köleleri, azatlıları, temiz kalbli kulları,

• Kendisini severler ve onun hizmetine daima hazırdırlar.

230. • Bunların her biri bir ülkenin hüküm-darı olmuştur, adları mimberlerde söylenir.

• Bunların başında küçük kardeşi gelir ki, insanlıktan yana eşi yoktur.

(1) Nüsha: "Her yerde insanlar onu saygı ile anar" yerine "Bütün yeryüzü, neşesini onun neşeli gönlünden alır."

* Yeryüzünde kim Nasr'ın büyüklüğüne kul olursa, asrın padişahı sayesinde mes'ut yaşar.

* Babası Nasrüddin olanın tahtının ayağı, ülker yıldızının başına taç olur.

* O; er kişidir, düşünce ve hüner ıssıdır. Bütün büyük adamlar, ondan neşe bulur.

235. Tus şehrinin yiğit hâkimi, savaş sırasında, aslanları bile acınacak hale getirir.

* Dünyadan eline geçen bütün serveti muhtaç olanlara bağışlar. İsteddiği tek şey, yeryüzünde iyi bir ad bırakmaktır.

* Tanrı'ya giden yolu halka gösterir ve padişahın yerinde var olmasını diler.

* Dünya, bu padişahın yokluğunu görmesin, ebedî olarak şâd olsun!

* Vücudu, taç ve tahtiyle daima sıhhatte olsun, dert yüzü görmesin, bahtı aydınlansın!

240. Artık, o ünü padişahın kitabını yazmağa başlıyorum.

Acem padişahlarının ilki olan ve otuz yıl saltanat süren Kiyumers'in tahta geçmesi ve Ehrimen adlı ifritin onu kıskanması

* Yeryüzünde büyüklüğün ününe ilk defa kimin eriştiğini, halkın içinden yetişen söz erleri nasıl anlatıyorlar dinle de, öğren..

* İlk olarak başına taç konan insan kimdir? Kimse, tabii, geçmiş zamanları olduğu gibi hatırlıyamaz.

* Ancak, oğullar atalarından dinlemiş olurlarsa, sana işittiklerini birer birer anlatabilirler.

* Ve böylece, yeryüzünde büyüklüğün adını ilk olarak kimin taşıdığını, en yüksek yerlere evvelâ kimin yücelmiş olduğunu söyleyebilirler.

245. * Geçmiş zamanları inceleyen ve kahramanların hikâyelerini anlatan birisi,

* Taç giymek, tahta oturmak törenini önce Kiyûmers'in yaptığını ve ilk padişahın Kiyûmers olduğunu söylüyor.

* Güneş koç burcuna girince, dünya bir güzellik ve tazelik kazandı.

* Güneş oradan öyle bir parladı ki, bütün yeryüzü baştanbaşa gençleşti.

* Kiyûmers padişahlık makamına geçti, cihan padişahı oldu ve ilk zamanlar dağların içinde oturdu.

250. * Böylece, onun bahtı ve tahtı. dağlardan yücelmeğe başladı. O da, buyruğundakiler gibi, kaplan postu giyerdi.

* Yeryüzüne, insanca yaşamayı getiren odur. Ondan evvel insanlar ne giyinmesini, ne de yemek pişirmesini bilirlerd.

* Tahtına oturduktan sonra, güzellikçe güneşten hiç de aşağı kalmıyan Kiyûmers, otuz yıl padişahlık etti.

* Tahtının üstünden yüzü, dümdüz bir selvinin üzerine doğmuş iki haftalık bir ay gibi parladı.

* Nerede yırtıcı ve vahşi hayvanlar varsa, onu görür görmez yanına geldiler.

255. *Tahtının dibinde boyun eğip oturdular. Bu büyüklükle, gittikçe, bahtı yüceldi.

* Onun ardından ve önünden herkes saygı duygularıyla gelir geçer ve ondan yaşamının usulünü öğrenirdi.

* Bunun, güzel yüzlü, hünerli ve babası gibi iyi ad kazanmak isteyen bir oğlu vardı.

* Bu bahtiyar çocuğun adı Siyâmek'ti. Kiyûmers'i gönlü onunla dincelir,

* Dünyada onun yüzünü görmekle neşelenirdi. Çünkü o, kendi soyunun meyvalı bir dalı idi.

260. * Kiyûmers, oğluna olan sevgisinin çokluğundan ağlar ve günün birinde ondan ayrılmak korkusuyla yüreği yanardı.

(1)

* Böylece, bir müddet daha geçti ve padişahların saltanatı daha çok parladı.

* Dünyada gizliden gizliye kendisine düşmanlık besleyen kötü Ehrimen'den başka hiçbir düşmanı yoktu.

* Kıskanç Ehrimen, mütemadiyen, ona bir kötülük yapmayı düşünürdü.

* Ehrimen'in, büyük bir orduya kumanda eden, yırtıcı kurt gibi bir oğlu vardı.

265. * Ordusunu hazırladı. Kiyûmers'e karşı yürümek, tacını ve tahtını almak sevdasına düştü.

* Talih, Siyâmek'le babasına gülümsediği için dünya, Ehrimen'in (1) başına karşılık bir zindan gibi oldu.

* Bu sırrını herkese söyleye söyleye, onu bütün dünyaya yaymış oldu.

* Kiyûmers; kendisi için böyle kötü bir niyet beslediğini, büyüklüğün tahtına bir başkasının oturmak istediğini nasıl bilsin?

(1) Nüsha: Yeryüzünün töresi budur: Baba, ancak oğlundan kuvvet alır.

(1) Nüsha: "Ehrimen'in yerine "O dev yavrusunun (yani Ehrimen'in oğlunun)."

* Bir melek, kaplan postu giymiş olduğu halde, Kiyûmers'in önüne çıkıverdi.

270. * Ve ona düşmanın bu sırrını, kendisi ile oğlu hakkındaki kötü niyetini haber verdi..

Siyâmek'in, Ehrîmen'in oğlu tarafından öldürülmesi

* Siyâmek, melûn devin işini duyunca,

* Fena halde kızdı. Ordusunu topladı, hazırlanmaya başladı.

* Kaplan derisini sırtına giydi. Çünkü o zamanlar zırh giymek âdeti henüz yoktu.

* Savaş isteyen devle savaşmağa karar verildi ve iki ordu karşı karşıya geldi.

275. Siyâmek, vücudu çıplak olduğu halde ortaya çıkarak, devin oğlunu yakaladı.

* Bu kara dev, şehzadeye bir pençe attı, belini iki büklüm edip

* Yere yuvarladı ve tırnaklariyle ciğerini(1) param parça etti.

* Bu suretle Siyâmek, böyle iğrenç bir devin elinden mahvolup ordusu komutasız kaldı.

* Padişah Kiyûmers oğlunun ölümünden haber alınca, kederinden, dünya gözlerine zindan kesildi.

(1) Nüsha: "Ciğerini" yerine "Kemer yerini".

280 • Çıglıklar kopararak tahtından indi. Ellerini başına vurdu, tırnaklariyle vücudunun etlerini parçaladı.

• İki yanağı kan içinde kaldı. Kalbi matemle doldu ve dünya, gözünün önünde karrardı.

• Askerler ağlaya ağlaya coştular, hepsi gidip Kiyûmers'in önünde dizildiler.

• Gözleri kanlı yaşlarla dolu, yanakları şarap gibi kırmızı idi ve üzerlerinde mavi renkli yas elbiseleri vardı.

• Bütün vahşi hayvanlar, kuşlar ve av hayvanları çıglıklar kopararak, hep birden dağa doğru koştular.

285. • Ve Kiyûmers'in tahtı etrafında toplandılar. Bu karışıklıkla padişahın bulunduğu yerden bir tozdur yükseldi.

• Bir yıl böyle yasla geçti. Nihayet Tanrı'dan bir haber geldi.

• Kutlu melek ona şöyle söyledi: "Bundan sonra artık ağlamayı bırak, aklını başına al!

• -Buyruğum üzere bir ordu hazırla, devin ordusunu mahvet, tozunu havaya savur!

• "O kötü devin vücudundan yeryüzünü temizle, gönlündeki kini gider!" dedi.

290. Bunun üzerine, o ünlü padişah başını göklere kaldırdı, ayağa kalktı.

* Kirpikleri göz yaşları içinde olduğu halde, Tanrı'nın adını övdü..

* Bundan sonra da, Siyâmek'in intikamını almak için, gece gündüz rahatını ve uykusunu bırakıp hazırlanmağa başladı.

Hûşeng ve Kiyûmers'in kara deve karşı savaş yapmak için hazırlanmaları

* Siyâmek'in bir oğlu vardı. Büyük babasının yanında vezirlik yapıyordu.

* Bu büyük yaradılışlı şehzadenin adı Hûşeng'ti. Akıl ve zekânın bir örneği sanılırdı.

295. * Büyük babası, oğlunun bir yadigârı olan onu yanında büyütüp yetiştirdi.

* Oğlunun yerine koydu. Gözü, ondan başka kimseyi görmezdi.

* İntikam almak için devle savaşmağa karar verince, o büyük yaradılışlı Hûşeng'i yagma çağırdı.

* Ona, bütün geçmiş maceraları anlatarak, bütün sırları açtı:

* "Ben, bir ordu toplamak ve ortalığı altüst etmek istiyorum.

300. * “Senin, o ordunun komutanı olman gerek! Çünkü, artık benim ömrüm azaldı. Benden sonra, zaten bu makam senindir!” dedi.

* Sonra, perileri ve yırtıcı hayvanlardan da kaplanları, aslanları, kurtları ve azgın sırtlanları, aslanları, kurtları ve azgın sırtlanları topladı.

(1)

* Böylece, bu ulu padişahın idaresi altında türlü, türlü hayvanlar, kuşlar ve perilerden ibaret bir ordu hazırlandı.

* Padişah Kiyûmers ordunun arkasında, torunu Hûşeng de önünde bulunuyordu.

* Kara yağız dev, korku ve helecanla, bastığı yerlerden toprakları havaya savurarak geldi.

305. * Cihan padişahı, yırtıcı hayvanların bağrımlariyle devin pençesinin gevşediğini, kuvvetini kaybettiğini gördü.

* İki taraf birbirine girdiler. Devler, yırtıcı hayvanların karşısında yorgun bir hale geldiler.

(1) Nüsha: Askerler, yırtıcı hayvanlar ve kuşlar yeryüzü padişahının buyruğuna girdiler...

* Hûşeng, pençeleriyle savaş aslanı gibi öyle bir saldırdı ki dünyayı, hiç yorulmak bilmiyen devin başına dar etti.

* Derisini baştan ayağa kadar yüzdü ve eşi görülmiyen biçimsiz kafasını kesti.

* Onu ayaklarının altına attı. Derisi yüzölünce iş de bitmiş oldu.

310. Kiyûmers'in, böylece intikamını aldıktan sonra ömrü sona erdi.

* Dünya, ondan boş kaldı. Bak, hangi padişah onun kadar ünlüdür?

* O da bu yalancı dünyaya sahibolmak istedi. Fakat, sonunda elinde hiçbir şey kalmadı.

* Dünya, baştanbaşa, aslı olmıyan bir masaldan başka bir şey değildir. O hiç kimseye kalmaz.

H Ü Ş E N G

Hûşeng'in saltanatı kırk yıldır

* Cihan padişahı, akıllı ve adaletli olan Hûşeng, saltanat tacını başına koydu, büyük babasının yerine geçti.

315. * Başı akıl ve yüreği adaletle dolu olarak, kırk yıl padişahlık etti.

* Saltanat tahtına oturduktan sonra şöyle dedi:

* “Yedi iklimin padişahı benim! Ben her yerde galibim, her yerde benim buyruğum tutulur.

* “Muzaffer edici Tanrı’nın buyruğıyle, adalet yapmağa ve bağışlarda bulunmağa karar verdim!”

* Bundan sonra dünyayı baştan başa ma’mur kıldı, yeryüzünü adaletle doldurdu.

320. * Evvelâ eline bir töz geçirdi ve bilgisi sayesinde, henüz taşla karışık bulunan demiri taştan ayırdı.

* Su rengindeki demiri esas bir madde olarak kullandı ve onu sert taştan çekip çıkardı.

* Ve demircilik sanatını icadederek, demirden keser, testere ve balta yaptı.

* Bu bittikten sonra da su tedarik etmenin yolunu aradı, nehirlerden sular getirerek ovaları suladı.

* Derelerin, nehirlerin sularına mecralar açtı, kanallar yaptı, büyük gücü sayesinde insanların çektikleri zahmeti azalttı.

325. * Böylece, İnsanların görgüleri artarak, tohum saçmayı ve ekip biçmeyi öğrendiler.

* O zaman herkes kendi ekmeğini hazırladı, malına, mülküne sahibolcu.

* Bu işler yapılmadan evvel meyvadan başka yiyecek hiçbir şey yoktu.

* İnsanların işleri düzensizdi. Vücutlarını, esvap yerine, ağaç yapraklarıyla örterlerdi.

* İlk insanların da din ve âdeti Tanrı'ya tapmaktı.

330. * Araplar taşı kendilerine nasıl mihrap edindilerse, onlar da güzel renkli ateşe karşı tapınırlardı.

* Taşın içindeki ateş onun sayesinde meydana çıkarak, bütün yeryüzünü aydınlattı.

Sede bayramının asıl ve esası

* Bir gün, cihan padişahı birkaç kişi ile birlikte dağlara gitmişti.

* Uzaktan uzun, kara renkli, kara vücutlu ve süratle koşan bir şey görüldü.

* Bunun iki gözü kan çeşmesi gibiydi; ağzından çıkan dumandan dünyayı bir karaltı kaplıyordu.

335. * Hûşeng, kendini topluyarak, tedbir ve ihtiyatla eline bir taş aldı, onunla savaşmağa hazırlandı.

* Elindeki taşı, şahlara yaraşan bir kuvvetle, ona savurdu. Bunun üzerine, dünyayı ateşe veren yılan kaçmağa yüz tuttu.

* Padişahın attığı bu küçük taş, büyük bir taşa isabet etti ve bu taşların her ikisi kırılıp parça, parça oldu.

* Bunların birbirine çarpmasından bir parıltı çıktı ve bu parıltı ile taşın içi aydınlandı.

* Yılan ölmedi ama, taşın içindeki gizli ateş meydana çıkmış oldu..

340. * Bundan sonra kim demiri taşa vurdu ise, ondan bir parıltı çıkarttı.

* Cihan padişahı, bunun üzerine, Tanrı'yı övmeye başladı.

* O Tanrı'yı ki, kendisine ateş gibi değerli bir armağanda bulundu. Bundan sonra Hûşeng, ateşi kible yaptı!

* Kendi kendine: "Bu, Tanrı'nın bir nurudur. Aklın varsa, buna tapmalısın!" dedi.

* Akşam olduğu vakitte padişah, dağ gibi bir ateş yaktı, bütün adamlarını onun etrafında topladı.

345. * O gece bayram etti, şarap içip ve bu kutlu bayramın adını Sede koydu.

* İşte Sede bayramı, Hûşeng'ten yadigâr kalmıştır. Tanrı, bu gibi padişahların sayısını artırsın!

* Hûşeng, bıraktığı bu yadigârla (1) dünyayı şadetti ve bütün dünya onu hayırla yadetti.

* Tanrı'nın kudret ve kendi saltanatının büyüklük ve kuvvetiyle hayvanlar içinde yaban eşeğinden ve azgın yaban öküzünden

* Öküzü, eşeği ve koyunu ayırdı. Böylece, kendisine faydalı olanları kullanmış oldu.

350. * Bundan sonra, akıllı cihan padişahı Hûşeng, bu hayvanları çift çift ayırmalarını,

* Bir kısmının hizmette kullanılmasını, bir kısmının da etlerinin yenmesini emretti ve bunların vergilerini kendine ayırttı (1).

* Hayvanlar içinde, tüyü güzel olanların postlarını ayırttı.

* Sincap, kakım, yumuşak tüylü tilki ve sıcak tüylü samur bunlar arasında idi.

(1) Nüsha: "Bıraktığı bu yadigârla..." yerine "mamur bir hale koyarak..."

(1) Nüsha: "ve bunların vergilerini kendine ayırttı." yerine "ve bunları kendisi besletti."

* Bunlarla, diğer hayvanlardan söz söylemekle ayrılan, insanları giyindirmiş oldu.

355. * Böylece, bağışlarda bulunarak, yiyip içerek ve başkalarına da yedirip içirerek dünyadan elini çekti vey anında iyi bir addan başka bir şey görünmedi.

(2)

* İşleri idare etmek için birçok afsunlar yapmak ve fikirler düşünmek hususunda büyük zahmetler çekti.

* Eceli gelip te ebedî hayata kavuşunca, tahtı bomboş kaldı.

* Zaman, bir an bile fazla yaşaması için ona izin vermedi. O akıllı, o zeki padişah dünyadan geçti gitti.

* Dünya sana ne sevgi ve bağlılık gösterir, ne de hakikî yüzünü..

T A H M U R S

Devleri bağhyan Tahmurs'un saltanat müddeti otuz yıldır

360. * Hûşeng'in, çok değerli ve Devbağlıyan Tahmurs adlı, akıllı bir oğlu vardı.

(2) Nûsha: O yüce padişah, adalette ve bağışlarda bulunarak, neşe ve rahat içinde tam kırk yıl saltanat sürdü.

* Çıktı, babasının tahtına oturdu ve padişahlık kemerini beline bağladı.

* Orduda bulunan bütün mübitleri çağırdı. Onlara, ustalıkla, ne kadar güzel sözler söyledi.. Dedi ki:

* 'Bugün, bu saltanat makamı, taç, gürz, külâh benimdir ve bana lâyıktır.

* "Ben, dünyayı kötülüklerden temizledikten sonra, oturacağım yeri kuracağım..

365. * "Deve her yerden et çektireceğim. Çünkü ben, yeryüzü padişahı olacağım.

* "Dünyada faydalı ne varsa onu meydana çıkartacağım!" dedi.

* Sonra, koyun ve kuzuların sırtından tüyleri kestiler, onları bükmeğe başladılar.

* Böylece, elbiseler yapıldı. Yaygı yapmayı da insanlara gösteren, odur.

* Hayvanlar içinde hızlı koşanları ot, saman ve arpa ile besledi.

370. Ürkek, insanlardan kaçan hayvanları gözden geçirerek, karakulakla parsı bunların arasından ayırdı.

* Bu cinsten olanları, bir kolayını bulup, çöllerden, dağlardan getirtti ve bağlattı.

* Kuşların, ele avuca sığmaz şahin ve atmaca gibi iyi ve ileri gelenlerini.

* Getirtip talim ettirdi. Öyle ki, herkes onun yaptıklarına şaşır kaldı.

* Adamlarına, bu hayvanlara iyi muamele etmelerini ve onları tatlılıkla çağırma-
larını buyurdu.

375. * Bundan sonra horoza, sabahleyin davul çalındığı vakit, ötmesini öğretti.

* Bunların hepsini gerektiği gibi başardı ve gizli şeyler içinden faydalılarını ortaya çıkarmış oldu...

* Sonra, etrafındakilere: "Cihanı yaratan Tanrı'yı övün!

* "Çünkü o; bizi bütün hayvanlardan üstün yaratmış ve bize doğru yolu göstermiştir!" dedi.

* Tahmurs'un, çok temiz yürekli bir veziri vardı. Kötü işler düşünmekten uzaktı.

380. * Onun şöhreti her tarafa yayılmıştı. Adı Şeydasb olan bu vezir, hayırlı olmıyan bir iş için adım atmazdı.

* Her gün oruç tutar ve geceleri Tanrı'nın katında ayakta durup tapınırdı.

* Herkese kendini sevdirmiş, gündüz oruç tutmayı, gece Tanrı'ya tapmayı âdet edinmişti.

- Padişahın talihinin elverişli gitmesine yardım ederdi. Kötü insanları yıldırılmıştı.

- Daima iyilik yolunu gösterdiği gibi, doğrulukla yükselmek isterdi.

385. • Padişah, onun sayesinde, kötülüklerden o kadar sıyrılmıştı ki, Tanrı'nın nuru yüzünde parlıyordu.

(1)

- Tahmurs gidip Ehrimen'i bir hile ile yakaladı ve onu bağliyerek süratli giden bir at diye kullandı.

- Arasına onu eyerler, dünyanın dört bir tarafında koşturdu.

- Diğer devler Tahmurs'un bu hareketini görünce artık onun sözünü dinlememek istediler.

- Tahmurs'u altın tacından ayırmak için, bir çok devler bir araya gelip bir toplantı yaptılar.

390. Tahmurs, devlerin bu işlerinden haber alınca fena halde kızdı ve toplantılarını dağıttı.

- Padişahlığın verdiği büyüklükle keme-rini kuşandı, ağır gürzünü omuzuna vurdu.

(1) Nüsha: Böyle, işten anlar bir veziri olan padişahın da çok hünerli olacağını kavrayabilirsin...

* Ve savaşa hazırlandı. Bütün erkek devler, büyücüler ve cadılar birleşip büyük bir ordu topladılar.

* Kükremiş kara dev önlerinde olarak: çirkin seslerini göklere yükselttiler.

* Bu ordunun kaldırdığı tozdan hava karardı (1). Yeryüzünü bir karanlık kapladı ve gözler görmez oldu.

395. * Bunun üzerine cihan padişahı Tahmurs, intikam almağa ve savaşmağa hazır olarak geldi.

* Bir tarafta ağızlarından ateş ve duman saçan devler, diğer tarafta da cihan padişahı Tahmurs'un yiğitleri duruyordu...

* Aralarında teke tek savaşmağa başladılar. Fakat, bu savaş pek uzun sürmedi.

* Çünkü Tahmurs, devlerin üçte ikisini afsunla bağladı. Diğerlerini de ağır gürziyle yerlere serdi.

* Onları böyle yaralı ve bağlı olarak sürüklemeye başlayınca, canlarının bağışlanması için yalvardılar.

(1) Nüşa: "Bu ordunun kaldırdığı tozdan hava karardı" yerine ""hepsi kara renkli idi."

400. * Tahmurs'a: 'Bizi öldürme. Sen bizim canımızı ıağışlarsan, biz de buna karşılık sana, iş'ne çok yarıyacak yeni bir sanat öğretiriz!" dediler.

* Tahmurs, bu yeni hüneri öğrenmek için onlara aman verdi.

* Canları kurtulunca, onlar da ister istemez vaatlarını yerine getirdiler ve

* Tahmurs'a yazı yazmak sanatını öğretiler, kalbini bilgi ile aydınlattılar.

* Öğrettikleri yazı bir tek değildi: Rumca, Arapça, Farsça,

405. * Soğutça (1), Çince, Pehlevce... gibi otuza yakın dilin, konuşulduğu gibi yazılmasını öğretiler.

* Cihan padişahı, otuz yıl süren saltanatı zamanında, bu saydıklarımından daha çok nice hünerler göstermiştir.

* Onun da vakti sona erdi, o da ölüp gitti ve geriye çektiği emeklerden başka bir şey kalmadı.

* Ey felek, mademki günün birinde kesip biçeceksin, niçin bu insanları böyle büyütüp yetiştirirsin?

(1) Nüsha: "Soğutça" yerine "Hintçe."

* Mademki, sonunda yok edeceksin, yetiştirmek ve büyütmekte ne fayda var?

410. Bir insanı göklere kadar yükseltirsin, sonra da toprakların üzerinde yuvarlarsın!

C E M Ş İ D

Cemşid'in padişahlığı yedi yüz yıldır

(2)

* Tahmurs'un oğlu çok değerli Cemşid, yüreği babasının öğütleriyle dolu olduğu halde,

* Tahta çıktı. Padişahlara yapılan törenle, başına altın tacını giydi,

* Beline kemerini kuşandı. Dünya baştanbaşa onun hükmüne girdi.

* Herkes, onun adaleti sayesinde rahata kavuştu. Devler, periler, kuşlar hep onun buyruğuna girdi.

415. Onunla dünyanın şerefi arttı ve saltanat tahtı daha parlaklaştı.

* "Ben, Tanrı'nın yardımı ile, hem padişah hem de mübidim.

(2) Nüsha: O ünlü padişah ortadan kaybolunca, yerine oğlu geçti.

- “Kötülere kötülükten el çektireceğim, insanların ruhunu temizliyeceğim, nurlandıracam!” dedi.

- Evvelâ, savaş aletlerini yapmağa girişti, bu suretle savaş erlerine ün aramanın yolunu açtı.

- Padişahlığın büyüklüğü ve kudreti ile demiri yumuşak, işlenmesi kolay bir hale getirdi. Ondan tulga, zırh ve zırhlı gömlek yaptı.

420. Parlak zekâsı sayesinde, yine demirden, zırhlı kaftan ve elbise yapabildi.

- İlk elli yıl zarfında çok zahmet çekti ve bu sayede hazinelerini doldurdu.

- Diğer elli yıl da savaş günlerinde giyilecek elbiseleri yapmak fikrine düştü.

- Keten, ibrişim, kıl ve ipliği eğirip kıymetli kumaşlar yaptı.

- İnsanlara eğirmeyi, bükmeyi, çözgü ve atkı ile kumaşın nasıl dokunacağını öğretti.

425. • Dokuma işi bittikten sonra insanlar, ondan kumaş yıkamayı ve dikmeyi öğrenmeğe başladılar.

- Bir iş bitince diğerine başlar ve böylece herkesi hoşnut eder ve kendisi de memnun kalırdı.

* Her sanat için bir kurum açtı ve bunun için de elli yıl harcadı.

* Senin Kâtuziyan dediğin ve zamanlarını tapınmakla geçirdiklerini bildiğin topluluğu

* Diğerlerinden ayırdı ve onları dağlık yerlere yerleştirdi.

430. * Ta ki sırf tapınmakla vakit geçirebilsinler, Tanrı'nın parlak katında durabilsinler...

* Yine halk arasından bir topluluk daha ayırarak buna da Nisâriyan adını verdi.

* Nerede askerin ve memleketin yüzünü ağartan aslan gibi savaş erleri varsa, bu topluluğa kattı.

* Padişahlık tahtı onların sayesinde ayakta durur. Erliğin adı onların sayesinde yaşar.

* Halkın içinden üçüncü olarak ayrılan topluluğa da Nesûdi adı verildi. Yeryüzünde onlara borçlu olmıyan var mı?

435. * Toprakta çalışanlar, ekenler, biçenler ve yiyip içmek hususunda kimseye minnet etmeyenler onlardır...

* Kimsenin buyruğu altında değildirler. Üstleri başları yırtıktır; fakat, kimseden de bir kötü söz işitmezler.

* Başlarında hiç kimse hüküm sürmez, dedikodu nedir bilmezler ve vücutları sıhhattedir. Yeryüzü onların sayesinde mamurdur.

* Güzel söz söyleyen o pervasız adamın: Tembellik, hür adamı esir yapar!" sözü, ne kadar güzeldir...

* Dördüncü olarak ayrılan topluluğa da Ehnühûşi dediler. Bunlar, ellerinin emeğiyle yaşarlar.

440. * Hep sanatlarıyla uğraşırlardı. Ruhları daima düşünceliydi.

Cemşid, bu işleri yapmak için de elli yıl harcadı. Bu müddet zarfında kendisi büyük bir rahatlık içinde yaşadığı gibi, herkese de birçok bağışlarda bulundu...

(1)

* Ta ki herkes kendi haddini bilsin, astını üstünü tanıyabilsin.

* Bütün bu işler yapıldıktan sonra bilgili, padişahlar padişahı Cemşid,

* O uğursuz devlere, su ile toprağı karıştırıp harç yapmalarını buyurdu.

(1) Nüşa: Cemiyette, herkese lâıyk olduğı yeri ayırdı ve yol göstericilik yaptı.

445. • Devler, balçıktan yapılabilecek şeyleri öğrendiler. Bir kalıp hazırlıyarak hafif tuğlalar döktüler.

• Bir mühendisin nezareti altında, taş ve harçla bir duvar yaptıktan sonra,

• Bir zarara uğramaktan uzak olacak kadar sağlam hamamlar, yüksek köşkler ve saraylar meydana getirdiler.

• Cemşit, bir vakitler de, sert taştan parlak mücevher çıkarmağa çalıştı.

• Bu suretle eline yakut, kehribar, gümüş ve altın gibi birtakım mücevherler geçti.

450. • Büyü ile bunları sert taşlardan ayırdı. Böylece, gizli şeylerin anahtarı bulunmuş oldu.

• Bundan başka, daha insanların arzu ettikleri güzel kokuları,

• Ban, kâfur, misk, öd ve amberi, sâf ve berrak gül suyunu buldu.

• Hekimliği, her dertlinin dermanını, sağlığın ve hastalığın sebeplerini keşfetti.

• Bütün bu sırları meydana çıkardı. Dünyaya, bu padişah gibi, bir araştırmacı gelmemiştir.

455. Sonra, su üzerinde gemi ile dolaşarak memleket memleket gezdi.

* Saltanatın bu elli yılı da böylece sona erdi ve aklının kavrayamadığı hiçbir hüner kalmadı.

* Bütün bu şeyler yapıldıktan sonra da, dünyada kendisinden büyük kimseyi görmeye başladı.

* Böyle, her şey yoluna girdiği bir vakitte, bulunduğu büyüklük yerini beğenmiyerek daha yükseklerle çıkmak istedi.

* Saltanatın büyüklüğüne uygun bir taht yaptırdı, onu birçok mücevherlerle süsledi.

460. İsteddiği vakit, devler o tahtı kaldırıp ovalardan, göklere kadar çıkarırlardı.

* Buyruk sahibi padişah o tahtın üzerinde, havanın ortasında parlayan güneş gibi, otururdu.

* Herkes tahtının etrafında toplandı. Dünya, onun talihindeki parlaklığa hayran oldu.

* Cemşid'in üzerine mücevherler saçtılar ve bugüne Nevruz adını verdiler.

* Yeni yılın ilk günü olan Ferverdin ayının birinci gününde insanın vücudu zahmet ve kinden kurtulur.

465. İlerigelenler, bugünü sevinçle kutlamak için şarap ve çalgı getirttiler, çalgıcılar topladılar.

* İşte, Nevruz denilen bu mesut gün o zamandan, o padişahdan yadigâr kalmıştır.

* Böylece üç yüz yıl geçti. Bu müddet zarfında insanlar ölüm yüzü görmediler.

(1)

* İnsanların kötülükten ve zahmetten haberleri yoktu. Bütün devler, bir köle gibi, hizmetlerine hazır duruyorlardı.

(2)

* Bütün insanların kulağı onun buyruğunda idi ve yeryüzü musikinin ve içki içenlerin sesleriyle dolmuştu.

470. * Böylece birçok yıllar geçti, Cemşid'in yüzünde, padişahlara yaraşan büyüklüğün ışığı parlıyordu.

* Bütün yeryüzü bu bahtiyar padişahın sayesinde rahata kavuşmuştu ve zaman zaman ona Tanrı'dan yeni yeni haberler gelmekte idi.

* Geçen bu müddet zarfında, hiç kimse, padişahdan iyilikten başka bir şey görmedi.

(1) Nüsha: * İşsizlik, güçsüzlük nedir bilmezlerdi. Dünyada ne hastalık, ne de bir dertli kalmıştı.

(2) Nüsha: * Yeryüzünün hâkimi, çok değerli ve ayaklı bir taht yaptırmış, onun üzerinde oturmakta idi.

* Bu tahtın üzerine oturan Cemşid, elinde padişahlara yaraşan bir şarap kadehi tutardı.

* Âlem baştanbaşa kendisine kul oldu ve o da taşıdığı büyüklükle tahtında oturdu.

* Bir gün, büyüklük tahtına baktı, birdenbire kendisine bir gurur geldi, dünyada kendisinden başka kimseyi görmedi.

475. * O, Tanrı'ya tapan padişah benlik gösterdi, Tanrı'sından yüz çevirdi, nankörlükte bulundu.

* Ordusundan ilerigelen adamları çağırdı ve bak onlara nasıl sözler söyledi.

* Bu yaşlı, büyük adamlara: "Ben, dünyada kendimden başka kimseyi tanımıyorum...

* "Hüner, sanat benim sayemde meydana geldi. Saltanat tahtında benim gibi bir padişahı kim görmüştür?

* "Dünyayı güzellikle süsleyen benim. Dünyayı istediğim hale getirdim (1).

480. * "Yemeniz, uyumanız, rahatınız, giyinmeniz, hulâsa bütün emelleriniz benim sayemde vücut buldu.

* Bu tahtı devler taşır ve ovalardan bulutlara kadar çıkarırlardı.

* O şah oğlu şahın tahtının üzerinde de kuşlar saf saf sıralanıyorlardı.

(1) Nüşa: "Dünyayı istediğim hale getirdim!" yerine "Yeryüzünden zahmeti kaldıran benim!"

• “Büyüklik, taç ve padişahlık benimdri. Benden başka bir kimsenin padişah olduğunu kim söyleyebilir?

• “Benim bulduğum davalarla herkes sağlığa kavuştu. Artık hastalık, ölüm kimseye zarar vermez oldu...

• “Dünyada benden başka birçok padişahlar olsa bile, bir adamı ölümden kurtarmak benden başka kime nasibolmuştur?

• “Siz, vücudunuzdaki zekâ ve canı bana borçlusunuz! Bana yalnız Ehrimen olan tapmaz.

485. • “Eğer siz şimdi bunların hepsini benim yaptığımı kabul ediyorsanız, cihanı benim yarattığıma inanmalısınız!

• “Bütün mübitler benim önümde baş eğmişlerdir. Kimse bana bir sorgu sualde bulunamaz!” dedi.

• Bu sözleri söyler söylemez, Tanrı'nın lûtf ve yardımı da ondan kesiliverdi ve her tarafta dedikodular başladı.

• Herkes onun kapısından yüz çevirdi. Yirmi bir (1) yıl içinde bütün ordusu darma-dağın oldu.

* Tanrı'ya karşı benlik dâvasına kalkışınca, her şeyi yıkıldı, her işi altüst oldu.

490. Akıl ve zekâ sahibi bulunan olgun bir kişi diyor ki: "Padişah olunca, Tanrı'ya iyi bir kul olmağa çalış!"

* Tanrı'ya karşı kim nankörlükte bulunursa her yerden kalbine korku dolar.

* Cemşid'in günü de karardı. Bir vakitler bütün yeryüzünü aydınlatan büyüklüğü, gittikçe azaldı.

(2)

* Bunun üzerine daima gözlerinden kanlı yaşlar dökmeğe, Tanrı'dan özür dilemeğe başladı.

* Fakat Tanrı'nın lûtf ve yardımını günden güne azaldı, gördüğü kötülükler de günden güne arttı.

Dahhâk'in, babasiyle macerası

495. O zamanlar, mızraklı süvarilerin yaşadıkları çölde yetişmiş bir yiğit vardı.

(2) Nüsha: * Cemşid, Tanrı'nın kendine kızdığını anlayınca, korkuya kapıldı.

* Pâk Tanrı ondan artık incindiği için, kimse onun derdine derman bulamadı.

- Bu; hem bir padişah, hem de fazilet sahibi bir adamdı. Tanrı korkusundan daima titredi..

- Bu yüksek yaradılışlı ve Merdas adlı adamın adalette ve bağışta bulunmak hususundaki derecesi pek yüce idi.

- Sütü sağılan dört ayaklı hayvanların her birinden binlercesine sahipti.

- Bu temiz dinli adam; keçi, deve ve koyunlarını çobanlara vermişti.

500. Bundan başka sağmal inekleri ve güzel koşan Arap atları da vardı.

- Süte ihtiyacı olanların arzusunu derhal yerine getirirdi.

- Bu dini temiz adamın, pek ziyade sevdiği, bir oğlu vardı.

- Şöhrete tapan bu Dahhâk adlı çocuk, çok cesur ve çevikti. Fakat, çok kötü huylu idi.

- Onu Pehlev dilinden olan Biyaresb adı ile çağırırlardı.

505. • Deri dilinde biyur kelimesi "on bin" mânasına geldiği ve

- Dahhâk'in de altın dizginli on bin arap atı bulunduğu için ona bu adı vermişlerdi.

* Gece, gündüz bu atlardan birinin üzerinde bulunurdu. Fakat, bu da yalnız büyüklüğündendi. Yoksa, kimseye karşı bir kini olduğundan değil.

* Bir gün şeytan, sabahleyin erkenden iyiliği seven bir insan tavrı ile, bunun yanına geldi.

* Bu büyük adamı azdırdı, iyilik yolundan çevirdi. Bu genç de onun sözlerine kulak verdi.

510. * Kötü niyetinden haberi olmadığı için, sözleri boşuna gitti.

* Aklını, gönlünü ve temiz ruhunu ona bağladı. Bu suretle, başına belâyı almış oldu.

* Şeytan, onun kendisine gönülden bağlandığını görünce çok sevindi.

* Ona birçok yaldızlı, süslü sözler söyledi. Delikanlının kafası, bilgice, bomboştı.

* Şeytan, sözüne devamla kendisine: "Ben o kadar şeyler (1) bilirim ki, onları benden başka kimse bilmez!" dedi.

515. * Genç, bunun üzerine ona: "Söyle, durma ey iyi düşünceli adam, bunları bize de öğret!" dedi.

(1) Nüsha: "Şeyler" yerine "sözler."

* Şeytan: “Pekâlâ, fakat evvelâ kimseye söylemiyeceğine dair bana söz ver, ondan sonra onları ben de sana söyliyeyim!” dedi.

* Cahil ve sâf olan bu genç, onun buyruğuna uyarak istediği yemini etti.

* “Sırrını kimseye söylemem ve söyliyeceğin sözlerin hepsini dinlerim!” dedi.

* Bunun üzerine şeytan: “Ey, şanlı padişah! Bu sarayda, senden başkasına ne lüzum var?

520. * “Senin gibi bir oğul varken babaya ne hacet? Benden sana öğüt olsun...

* “Bu yaşlı adam, kolay kolay ölmiyecek. Bu müddet zarfında da sen unutulur, gidersin.

* “Onun tahtını sen al. Bu dünyada onun yeri sana lâyıktır.

* “Eğer sözlerimi dinlersen, yeryüzünde padişah sen olursun!” dedi.

* Dahhâk, bunları dinledi. Fakat babasının kanını dökmek hoşuna gitmedi, canı sıkıldı.

525. * Şeytana: “Başka bir teklifte bulun!

Çünkü bu bana yaraşan ve yapılması mümkün bir şey değil!” dedi.

• Şeytan dedi ki: “Eğer bunu yapmazsan, sözünde ve yemininde durmamış olacaksın!

• “O zaman bu yeminin günahı senin boynunda kalır. Sen de kayıttan kurtulamaz, hakir olursun ve baban da şerefi ile yerinde oturur!”

• Nihayet iblis bu arabın aklını tuzaga düşürdü. Öyle davrandı ki, sonunda ona dediğini yaptırdı.

• Dahhâk: “O halde, senin bu öğüdünü tutmak ve yerine getirmek için çare nedir?” diye sordu.

530. • Şeytan da: “Ben bunun çaresini bulur ve senin başını güneşin bulunduğu yere kadar yükseltirim.

• “Sen, yalnız, kimseye bir şey söyleme, yeter. Kimsenin yardımına ihtiyacım yok!”

• “Ben, nasıl yapılması lâzım gelirse yaparım. Sen yalnız bu sırrı sakla, söz kılıcını kınından çıkarma!” dedi.

• Padişahın sarayında, pek ziyade gönül açıcı bir bahçe vardı.

• Bu büyük hükümdar geceleri kalkar, ibadet için hazırlanırdı.

535. Başını, vücudunu gizlice bu bahçede yirkarken, kendisine ışık tutulmasını istemezdi.

* Bu dev, o kötü niyetle, yol üzerinde derin bir kuyu kazdı.

* Ve şeytan bu derin kuyuyu otlarla örtterek oradan geçip gitti.

* Gece olunca Arapların büyüğü olan bu şanlı padişah yine bahçeye gitti.

* Yolda o derin kuyuya gelince, talihi birdenbire tersine döndü.

540. Kuyuya düşüp paramparça oldu. Böylece, Tanrı'ya tapan o iyi kalbli adam öldü.

* Bu temiz yürekli padişah, hayatında, iyi ve kötü hareketlerinden dolayı genç oğluna hiçbir aykırı muamele yapmış değildi...

* Daima onu naz içinde yetiştirmeğe çalışır, kederi onula dağılır ve bütün servetini hep ona verirdi.

* Fakat, onun kötü huylu, kötü ahlâklı oğlu böyle bir vefasızlıkta bulunmaktan utanmadı.

* Babasının öldürülmesine ortak oldu. Ben, bilgin bir adamdan şunu işitmiştim:

545. * "Kötü bir evlât yırtıcı bir aslan bile olsa, yine babasının kanını dökmeğe cesaret edemez!"

* Bunda gizli bir hikmet olsa gerek. Bunkdaki sırrı incelenek isteyen, onu çocuğun anaşından sorun!

(1)

* Zâlim ve alçak Dahhâk, böyle bir çare ile babasının tahtını elde etti.

* Arapların tacını başına giydi, onları iyi kötü idareye başladı.

* Şeytan bu işin tamam olduğunu görünce, yeni bir hile daha kurdu.

550. Dahhâk'e: "Sen bana bağlanırsan, dünyada her emeline kavuşursun!

* "Böyle yapacağına söz verir, benim sözümnden ve buyruğumdan yüz çevirmezsen,

* "Bütün yeryüzü padişahlığı senindir. İnsanlar, dört ayaklı hayvanlar, kuşlar, balıklar hepsi sana boyun eğer!" dedi.

* Bu sözleri söyledikten sonra da başka fikirler beslemeğe, hayret verecek tedbirler düşünmeğe başladı.

Şeytanın ahçılığı

* Şeytan kendisini güzel söz söyleyen, gönlü uyanık, temiz giyinmiş bir delikanlı kılığına soktu,

((1) Nüşa: Babasının yolunu bırakan bir oğlu sen yabancı say, oğul sayma!

655. Dahhâk'in yanına geldi. Onu birçok övdükten sonra:

* "Ben, meşhur ve temiz bir ahçıyım. Eğer padişah beni kendisine lâıyk görürse..." dedi.

* Dahhâk bu sözü işittiğı zaman, onu ahçılığa tâyin etti ve yemek pişirmesi için bir yer ayırdı.

* Elinde salâhiyet olan vezir, mutfağın anahtarını ona teslim etti.

* O zaman, yiyecek çok değildi. Hayvan eti azdı.

560. * Yalnız yerden biten yeşillikleri yerlerdi ve yerden biten her şeyi de yemezlerdi.

* O, pis yaratılışlı şeytan düşündü ve hayvanları öldürmeğı tasarladı.

* Her türlü kuşları ve dört ayaklı hayvanları öldürdü. Onların etlerinden türlü türlü yemekler yaptı. Birer birer padişahın sofrasına koydu.

* Onu cesur yapmak için, aslan gibi, kanla besledi.

* Onun her sözünü yapar, gönlünü onun buyruğına bağladı.

565. * Evvelâ ona yumurta sarısı yedirdi. Bu sayede, bir müddet sağlığını emniyet altına aldı.

* Dahhâk, bunları yedi ve hoşuna gitti. Şeytanı da bol bol takdir etti.

* Buna karşı hilekâr şeytan Dahhâk'e: "Yüce padişah sağ olsun!"

* "Yarın yine öyle yemekler yaparım ki sana hep sağlık verir!" dedi.

* Sonra giti ve bütün gece ertesi günkü olağanüstü yemekleri nasıl hazırlıyacağını düşündü.

570. * Ertesi günü, şu lâcivert renkli gök kubbesi sarı yakut renkli güneşi doğdurduğu vakit,

* Gümüş renkli kekliğin ve sülünün etinden yemekler yaptı. Kalbi ümitle dolu olduğu halde padişahın huzuruna geldi.

* Arapların bu akıllı eksik padişahı yemeklere elini uzatıp da yiyince hoşuna gitti. Şeytana karşı kalbinde bir sevgi uyandı.

* Şeytan, üçüncü günü, kuş ve kuzu etinden türlü yemekler hazırladı.

* Dördüncü günü de, sofraya kurulunca, genç bir öküzün sırtındaki etlerden hazırladığı yemekleri getirdi.

575. Bunun içine safran, gülsuyu, yılanmış şarap ve halis misk koydu.

* Dahhâk elini yemeğe uzatıp da yiyince, hoşuna gitti ve bu akıllı adamın sanatına hayran oldu.

* Bunun üzerine kendisine: "Ey iyi ah-lâklı güzel insan; dile benden ne dilersen!" dedi.

* Ahçı: "Saltanatında var olan! Kalbim senin sevginle doludur. Senin yüzünü görmek, benim ruhumun gıdasıdır.

* "Senden, yalnız bir dileğim var. Her ne kadar lâıyk değilsem de, bunu senden isterim.

580. * "O da, senin iki omuzunu öpmek ve onlara yüzümü, gözümü sürmektir!" dedi.

* Dahhâk, bu sözleri dinledi ve bunda şeytanın gizli bir maksadı olduğunu bilmiyerek:

* "Ben, bu dileğini yerine getiririm. Bununla senin adını ve şöhretin yücelir."

- * Dedikten sonra, emretti. Şeytan, onu kendi karısı gibi kucaklayıp omuzlarını öptü.

* Öper öpmez de, olduğu yerden kayboldu. Dünyada hiç kimse, böyle şaşılacak bir şey görmemiştir.

585. * Bunun üzerine, Dahhâk'ın iki omuzundan iki tane kara yılan çıktı. Dahhâk, bundan çok kederlendi. Her tarafta çareler aramağa başladı.

* Nihayet, bu iki yılanı omuzlarının üzerinden kesti. Fakat, ne şaşılacak şeydir ki

* Bu iki kara yılan, bir ağaç dalı gibi, tekrar bitti.

* Hekimler ve akıllı adamlar gelip toplandılar. Her biri, sıra ile, düşüncelerini söylediler.

* Türlü, türlü tedbirler aldılarsa da bu derde bir çare bulamadılar.

590. Bunun üzerine şeytan, bir hekim kıyafetine girdi. Derhal gelip, akıllı bir adam taviyle, Dahhâk'ın huzuruna çıktı.

* Ona: "Bu, sakınılması imkânsız bir şeydir, Bu yılanlar orada kaldıkça sen onları bırak, sakın kesme!

* "Yiyecek vermek suretiyle onları yatıştır, azdırma. Bundan başka yapılacak çare yoktur.

* "Sen onlara insan beyninden başka bir şey yedirme. Belki onu yiyerek ölürler.

* "Mademki senin derdine insan beyninden başka bir deva yoktur; bu derde de ağlamalı, böyle dermana da!

595. * “Her gün iki adam öldürmeli ve beyinlerini çıkarmak için kafalarını kesmelisin!” dedi.

* Bak, şu kâfir şeytana! Böyle hareketiyle, bu sözleriyle neler yapmak istedi:

* Bundan maksadı, böyle gizlice bir tedbir kurup, dünyayı insanlardan temizlemektir.

Cemşid’in saltanatının sonu

* Bundan sonra İran’da bir karışıklık çıktı. Her tarafta savaşlar ve taşkınlıklar baş gösterdi.

* O parlak günler kara günler oldu. Herkes, Cemşid’e itaatten vazgeçti.

600. O, kötülüğe ve akılsızca işlere meylettüğinden, Tanrı’nın feyiz ışığı karardı.

* Her taraftan bir padişah, her yerden ilerigelen bir adam çıktı ve

* Asker toplayıp savaşa hazırlanarak, Cemşid’e karşı düşmanlık gösterdi.

* Askerler, birer birer İran’dan çıktılar ve Arapların memleketine doğru yol almağa başladılar.

* Orada, ejderha yapılı büyük bir padişah olduğunu haber almışlardı.

* Kendilerine bir padişah arıyan bütün İran süvarileri hep birden Dahhâk’e gittiler.

605. * Onu, padişahlıkla övdüler ve İran'a padişah olarak kabul ettiler.

* Bunun üzerine, bu ejderha yapılı padişah rüzgâr süratiyle geldi. İran'da saltanat tacını başına koydu.

* İrandan ve Arabistandan asker topladı. Her ülkenin yiğitlerini seçti.

* Cemşid'in tahtının bulunduğu yere doğru yürüdü ve dünyayı onun başına, bir yük gibi, daralttı.

* Cemşid'in talihi tersine döndü. Bu yeni padişah onu böyle sıkıştıınca,

610. Kaçtı. Tahtını, külâhını, saltanatını, taç, hazine ve askerlerini hep ona bıraktı.

* Gitti, bir yerde gizlendi. Dünya, başına zindan oldu. Tahtını ve külâhını Dahhâk'e bıraktı.

* Böyle yüz yıl kimse onu yeryüzünde göremedi, insanların gözlerinden kayboldu.

* Yüzüncü yılda, dini temiz olmıyan bu padişah (1) meydana çıktı.

* O zaman Dahhâk, onu gafil avlıyarak eline geçirdi ve hiç aman vermeden

(1) Nüsha: "Çin denizinden."

615. * Testere ile iki parça edip dünyayı vücudundan temizledi, şerrinden kurtardı.

* O, bir müddet, ejderhanın nefesiyle gizlenmişti. Fakat sonunda onunla da kendisi kurtaramadı.

* Zaman; tacını, tahtını, saltanatını, kehlibarın bir saman çöpünü kapması gibi, elinden kapıp aldı.

* Dünyada saltanat tahtında ondan daha büyük hangi padişah vardı? Çektiği bu kadar zahmetten eline ne geçti?

* Yedi yüz yıl saltanat sürdü. Bu yıllar ona birçok iyilikler ve kötülükler getirdi.

620. Dünyada çok yaşamamanın faydası nedir? Feleğin senin hakkında ne düşündüğünü bilemezsin ki...

* Seni, önce, yağ ve balla besler. Kulâğına onun tatlı sesinden başka bir şey gelmez.

* Sen, onun sana bir sevgi beslediğini ve daima böyle yüz göstereceğini zannedersin.

(2)

* Şen sevinir, sevincini yalnız onda bulur ve bütün kalbinin sırlarını ona dökersin

(2) Nüsha: * Ne diye hep onun sevgisinden bahsedersin? Onun sana kötü yüz göstereceği zaman da gelecektir.

* Sonrá sana öyle bir acayip oyun oynar ki, onun acısı yüreğini kanla doldurur.

(1)

625. * Yarabbi, bu iğreti dünyadan artık bıktım, ona doydum. Beni bir an evvel onun zahmetinden kurtar!

D A H H Â K

* Saltanatı bin yıld (2)

* Dahhâk, saltanat tahtına oturduktan sonra, bin yıl padişahlık etti.

* Bütün dünya onun idaresi altına girdi. Böylece, uzun bir zaman geçti.

* Akıllı adamların iyi âdetleri yeryüzünden kalktı. Akılsızlar, her yerde emellerine kavuştular.

* Bilgi ve fazilet hor görüldü, hilekârlık meydan aldı. Doğruluk gizlendi, kötülük ortaya çıktı.

630. Devler, istedikleri gibi kötülük yapmağa başladılar. İyilikten kimse açıkça bahsedemez oldu.

(1) Nüsha: * Bu vefasız dünya hep böyledir işte... Onun için, sen ona, iyilik tohumundan başk abir şey ekme!

(2) Nüsha: Saltanatı bin yıldan bir gün eksikti.

• Cemşid'in dairesindeki iki tertemiz kı-
zı, korkudan söğüt yaprağı gibi titreye titreye,
saraydan çıkarıp götürdüler.

• İkisi de Cemşid'in kızkardeşi idi ve
bütün kadınların baştacı olmağa lâyık bulun-
yorlardı...

• Yüzleri iffet perdesiyle örtülü olan bu
kızlardan birisinin adı Şehrinaz ve diğer ay
yüzlü olanın adı da Ernüvaz idi.

• Bunları Dahhâk'in sarayına götürüp o
ejderha yapıya teslim ettiler.

635. O, bunlara kötü huylar aşıladi; hilekâr-
lık, sihirbazlık öğretti.

(1)

• Çünkü; kötülük öğretmekten, öldür-
mekten, yağmacılıktan ve yakmaktan başka
bir şey bilmezdi.

• Her gece, ister halktan veya isterse yi-
ğitler soyundan olsun, iki delikanlıyı,

• Ahçı, padişahın sarayına götürür ve
bunlarla onun derdine derman bulmak isterdi.

(1) Nüşa: Çünkü uğursuz Dahhâk'in yaradılışı
böyle idi. Dünya, onun yüzünden bir mum parçası
gibi eridi...

- Bunları öldürür, beyinlerini çıkarır, yılanları yiyecek yapardı.

640. • Padişahın memleketinde (2) temiz yürekli, yüksek yaradışlı iki dindar adam vardı.

- Bunlardan birinin adı Temiz Dinli Ermayıl, ötekinin adı da İleriye Gören Kermayıl idi.

- Nasılsa, bunlar bir gün bir yerde buluştular. Aralarında şuradan, buradan konuşurken,

- Padişahın ve askerlerinin zulmünden ve yılanlara yedirilen yemek gibi kötülüklerden bahis açıldı.

- Bunlardan biri: "Bizim, evvelâ, padişahın sarayına ahçı olarak girmemiz gerek!

645. • "Ancak ondan sonradır ki, her ihtimali göz önünde bulundurarak bir çare düşünür,

- "Öldürülen iki kişiden hiç olmazsa birisini kurtarmağa belki muvaffak oluruz!" dedi.

- Sonra, ahçılıkla padişahın sarayına girdiler ve yemeklerini ölçülü bir şekilde hazırlamağa başladılar.

(2) Nüsha: "Padişah memleketinde" yerine "Padişah soyundan."

- Bu iki kalbi uyanık kimse, böylece ci-
han padişahının mutfağını ele aldılar.

- Kan dökmek zamanı gelip de tatlı ca-
na kıyılacağı vakit,

650. • Sarayın adam öldürücü kapıcıları ta-
rafından yakalanan iki delikanlı

- Çıglıklar kopararak ahçıların önüne
doğru koştular ve yüzükoyun yere kapandılar.

- Ahçıların, bu manzara karşısında, ci-
ğerleri sızladı. Gözleri kanlı yaşlar ve kafaları
kinle doldu.

- Yeryüzü padişahının bu zâlimce işine
şaşarak, bakıştılar...

- Ve ikisinden birini öldürmekten baş-
ka bir çare göremediler.

655. • Bir koyunun beynini çıkarıp, öldür-
dükleri gencin beyni ile karıştırdılar.

- Ötekinin canını bağışlıyarak ona: "Git,
bir yerde gizlen, canını kurtar!"

- Mamur şehirlerde yaşama. Bundan
sonra senin yaşayacağın yer, dağlar ve ovalar-
dır!" dediler.

- Onun kafası yerine değersiz koyun ka-
fasından yılanlara yiyecek yaptılar.

- Bu iki kalbi uyanık kimse, böylece ci-
han padişahının mutfağını ele aldılar.

- Kan dökmek zamanı gelip de tatlı ca-
na kıyılacağı vakit,

650. • Sarayın adam öldürücü kapıcıları ta-
rafından yakalanan iki delikanlı

- Çıglıklar kopararak ahçıların önüne
doğru koştular ve yüzükoyun yere kapandılar.

- Ahçıların, bu manzara karşısında, ci-
ğerleri sızladı. Gözleri kanlı yaşlar ve kafaları
kinle doldu.

- Yeryüzü padişahının bu zâlimce işine
şaşarak, bakıştılar...

- Ve ikisinden birini öldürmekten baş-
ka bir çare göremediler.

655. • Bir koyunun beynini çıkarıp, öldür-
dükleri gencin beyni ile karıştırdılar.

- Ötekinin canını bağışlıyarak ona: "Git,
bir yerde gizlen, canını kurtar!"

- Mamur şehirlerde yaşama. Bundan
sonra senin yaşayacağın yer, dağlar ve ovalar-
dır!" dediler.

- Onun kafası yerine değersiz koyun ka-
fasından yılanlara yiyecek yaptılar.

• Bu suretlé, her ay otuz genç canlarını kurtarıyorlardı.

660. • Zamanla, kimin nesi oldukları belirsiz olan bu gençlerin sayısı iki yüzü buldu.

• Ahçı her gün birkaç keçi ve koyunu ovaya salar, bunlara gönderirdi.

• İşte bugünkü Kürt kavminin aslı bunlardan türemiştir ki, bunlar mamur şehir nedir bilmezler.

• Bunların evleri, çöllerde kurulmuş çadırlardan ibarettir. Kalblerinde hiç Tanrı korkusu yoktur.

• Ters huylu Dahhâk'ın âdeti böyle idi. canı nasıl isterse öyle yapardı.

665. • Meselâ, tutar, savaş erlerinden birini çağırır: "Sen devlerle işbirliği yaptın!" diye öldürürdü.

• Nerede, güzelliği ile tanınmış bir kız varsa, sorgusuz sualsiz onu haremine getirir,

• Kendisine cariye yapardı. Padişahlara yaraşan dinden ve ahlâktan mahrumdu.

Dahhâk'ın Ferîdun'u rüyada görmesi

• Dahhâk'ın ölümüne kırk yıl kaldığı sıralarda, bak ki, Tanrı onun başına neler getirdi!

- Bir gece, sarayında gece yarısı Ernûvaz'la uyurken,

670. • Ruyada gözünün önüne padişahlar padişahının sülâlesinden (1), birdenbire, üç savaşı eri çıktı.

- Bunlardan ikisi büyük, ortadaki de küçüktü. Selvi boylu olan küçüğün padişahlara yaraşan bir yüzü vardı.

- Belinde kemer ve elinde de öküz kafası biçiminde bir gürz olduğu halde, bir padişah gibi yürüyordu.

- Bağırarak, Dahhâk'in üzerine doğru geldi, kafasına o öksüz kafası biçimindeki gürzü indirdi ve

675. • Hemen, ötekilerden yaşça küçük olan bu yiğit, Dahhâk'in baştan aşağıya kadar derisini de yüzdü.

- Sonra, iki elini taş gibi sağlam bağladı, boynuna ipi taktı.

- Zillet altında, acılar ve sızılar içinde başının üzerine toz, toprak yağdırdı.

- Sonra, arkasına bir sürü insan takılmış olduğu halde, onu yakalayıp sürüye sürüye Devamend dağına kadar götürdü.

(1) Nüsâa: "Sülâlesinden" yerine "Sarayından."

• Zâlim Dahhâk, bu eza cefa altında kıvranarak, korkusundan sanki ciğeri parça parça oldu.

680. • Bunun üzerine, uykusunda öyle bir bağrıış bağırdı ki, o yüz direkli saray zangır zangır titredi.

• Güneş gibi parlak yüzlü kızlar, cihan padişahının bu çığlığı ile, yerlerinden sıçradılar.

• Ernüvaz: “Padişahım, sana ne oldu? Bunu bana gizli olarak söyleyebilirsin.

• “Sarayında rahat rahat uyurken, neden böyle canından korktun?”

• “Yedi iklim, senin buyruğuna tâbidir. Hayvanlar, devler, insanlar senin bekçilerindir.”

685. • “Dünya, baştanbaşa, hükmün altındadır. Ta gökteki aydan denizdeki balıklara kadar her şey senindir!”

• “Ne oldu ki, yatağından böyle sıçradın? Ey cihan padişahı bana söyle!” dedi.

• Dahhâk, bu güneş yüzlü kızlara: “Bu rüyayı gizlemek, kimseye söylememek gerek!”

• “Eğer siz bu rüyayı bilerseniz, gönünüz benim hayatımdan ümidi keser!” diye cevap verdi.

• Ernüvaz da padişaha: “Bize bu sırrı söylemen lâzım...”

690. • “Biz, belki bir çare buluruz. Her derde bir çare bulunur.” dedi.

• Bunun üzerine Dahhâk sırrını ortaya koydu. Gördüğü rüyayı onlara bir, bir anlattı.

• Ernüvaz, cihan padişahına: “İhmal etme, buna bir çare ara!

• “Senin tahtın, zamanın yüzük taşı gibidir. Dünya, senin ünlü bahtındaki ışıkla aydınlanır.

• “Bütün yeryüzü, dört ayaklı hayvanlar, kuşlar, insanlar, devler, periler hep senin muhrünün hükmü altındadır.

• “Her memleketten akıllı adamları, müneccimleri, mübitleri getirt!..

• “Mûbitlere vakayı olduğu gibi ve başından sonuna kadar anlat! Onlara doğruyu söyle ve araştır,

• “Bak ki, aklımı başından böyle alan kimdir? Obir insan mı, yoksa bir dev mi, bir peri mi?

• “Bunu anlayınca da bir çare ara ve düşmanın yapacağı kötülükten korkma!” dedi.

• Kötü huylu padişah, o gümüş bir selviyi andıran kızın bu sözlerinden hoşlandı.

700. Felek, karga kanadı gibi karanlık geceyi, dağların arkasından çıkardığı bir çırağ ile aydınlattı.

- Gûya güneş, bu lâcivert renkli göğe sarı yakut saçıyordu.

- Padişah, nerede bilgili, gönlü uyanık, akıllı bir mübit varsa,

- Bulunduğu memleketten kendi yanına getirtti ve gördüğü rüyayı anlattı.

- Onları, çağırdı, hepsini bir yere topladı, kendilerinden bu derdine bir derman aradı:

705. • “Bana bu dermanı çabuk bildirin, ruhumu aydınlatın!” dedi.

- Onlarla, zamanın dönüşündeki iyilik ve kötülükler üzerinde, gizlice konuştu:

- “Zaman beni nasıl alt edecek? Bu taç, bu taht ve kemer kimin olacak?”

- “Ya bu sırrı bana söyleyin, yahut zillet içinde ölmeği göze alın!” dedi,

- Bu söz üzerine mübitlerin dudakları kurudu, yüzleri sarardı. Dillerinde söyleyecek çok sözler vardı. Fakat kendi kendilerine:

710. • “Eğer olacak şeyleri kendisine olduğu gibi söylersek, padişah kahrından ölür.

• “Eğer bunları doğru olarak işitmezse, yine canından el yuğması muhakkaktır.” dediler.

• Üç gün böyle geçti. Bu müddet zarfında kimse bir şey söylemeğe cesaret edemedi.

• Dördüncü günü padişah, doğru yol gösterici mübitlere kızdı.

• Onlara: “Ya sizi diri diri asarım yahut başıma gelecek şeyleri söyleyin!” dedi.

715. • Bütün mübitler yürekleri parça parça, gözleri kanlı yaşlarla dolu, başlarını önlerine eğdiler.

• O ünlülerin içinde, son derece zeki, gönül gözü açık, istediği sözü iyi dinleyen,

• Akıllı, uyanık, Zîrek adında birisi vardı. Kendisini ileriye attı.

• Sabrı tükenmişti. Hiç korkmadan Dahkâh'in önünde konuşmağa başladı.

• Kendisine: “Bu hayali kafandan çıkar. Dünyada herkes ölmek için anasından doğar!

720. • “Senden evvel, saltanat tahtına lâayık birçok padişahlar dünyaya geldi.

• “Dünyanın birçok gamını, neşesini görmüş ve sürükledikleri uzun ömür nihayet eriştiği vakit hepsi de ölmüştür.

- “Sen demirden yapılmış bir kale bile olsan, felek seni yine toprakla bir yapar.

- “Senden sonra senin tahtın da elbette birinin eline geçecek, talihinin başına toprağa sokacaktır.

- “Bu, Feridun adında bir adamdır ve yeryüzünün kutlu bir göğüdür.

725. • “O kahraman, anasından henüz doğmamıştır. Ondan korkacak, inceleyecek zaman da değildir.

- “O, hünerli anasından doğunca, bir ağaç gibi meyvasını verecek;

- “Delikanlılık çağına girdiği vakit başı aya kadar yükselecek ve taç, taht, külâh isteyecek.

- “Boyu selvi gibi uzayacak ve omuzunda çelikten bir gürz taşıyacak.

- “Öküz kafası biçimindeki bu gürzü senin kafana indirecek; seni bağlayıp saraydan çıkararak bir köye gönderecek.” dedi.

730. Bunun üzerine, kötü dinli Dahhâk ona: “Bu adam beni neden bağliyormuş? Neden, bana kin besliyor?” diye sordu.

- Cesur mübit: “Akıllı isen bunu bil ki, dünyada hiç kimse bir sebebi olmadan kimseye kötülük etmez!

• “Bunun babası senin elinle ölecek. Bu yüzden, oğlunun kafası da senin kininle dolacaktır.

• “Bir de, geleceğin bu hükümdarına sütüne olmak için, çok değerli bir inek doğacak.

• “Bu inek de senin elinle ölecek. Feridun, onun kinini de almak için, gürzünü bu yüzden bir öküz kafası biçiminde yaptıracaktır!” dedi.

735. • Dahhâk bunu işitince, tahtından aşağı düşerek bayıldı.

• Akıllı mübit kendisine bir zarar gelmek korkusuyla, yüzü ateş içinde olduğu halde, tahtın yanından ayrıldı.

• Padişah kendisine geldiği vakit, yine saltanat tahtına oturdu.

• Dünyanın her yerinde Feridun’un, gizli veya açık, bir izini bulmağa çalıştı.

• Ne yedi, ne içti, ne uyudu, ne de dinlendi... aydınlık günler gözünde karardı.

Feridun’un doğması

740. • Aradan uzunca bir zaman geçince, ejderha yapılı Dahhâk’in felâketi yaklaştı.

• Kutlu Feridun, anasından doğunca, dünyanın kılığı büsbütün değişti.

• Feridun, düzgün bir selvi gibi büyüdü. Padişahlık nuru yüzünde parlıyordu.

• Üzerinde sanki Cemşid'in büyüklüğünü taşıyor, bir güneş gibi parıltıyordu.

• Varlığı; dünya için yağmur gibi lâzımdı, ruh için de bilgi gibi lâıyk ve münasipti.

745. • Felek hep onun başı üzerinde döndü, Feridun'a istekle boyun eğdi.

• Bu sırada, diğer inekler arasında en yüksek payeyi kazanan, Pürmaye adındaki inek de

• Anasından doğdu. Erkek bir tavus kuşu gibi, her kılı ayrı ve güzel bir renkle parlıyordu.

• Bütün akıllı adamlar, müneccimler, mübitler onun başucunda toplandılar.

• Böyle bir ineği dünyada kimse ne görmüş, ne de her işten anlıyan, gün görmüş ihtiyarlardan duymuştu.

750. • Dahhâk, dünyanın her tarafına haberler gönderdi, her yeri araştırmakta devam etti.

• Bu sırada, Feridun'un babası Abtin'in başına dünya dar oldu.

• Canından bıkmış bir halde kaçarken, ansızın bir aslan tuzağına düşüverdi.

• Dahhâk'in bekçilerinden birkaç kişi buna rasladılar.

• Bir pars gibi yakalayıp onu bağladılar, Dahhâk'e götürdüler. Dahhâk de onu öldürdü, ömrünün günlerine son verdi.

755. • Feridun'un akıllı anası, kocasının başına gelen felâketi gördü.

(1)

• Adı Firânek olan bu kutlu kadının yüreği, Feridun'un sevgisi ile dolu idi.

• Derhal, feleğin zulmünden gönlü yaralı bir halde, ağlaya ağlaya bir otlağa geldi.

• Adı Pürmaye olan ve vücudunun her tarafında güzelliğin ışığı parlayan inek, bu otlakta idi.

• Otlığın korucusunun önünde kanlı gözyaşları döktü, ağladı, sızladı.

760. • Ve ona: "Henüz memede olan bu çocuğu al, bir müddet sakla!

• "Sen, bir baba gibi; onu kabul et. Onu, bu güzel ineğin sütü ile besle.

(1) Nüşa: O; zamanının süsü olan bir kadın, padişahlık meyvasını yetiştiren bir ağaçtı...

• “Eğer buna karşılık bir isteğin varsa, hayatım senin olsun, istersen canımı sana rehin bırakmağa hazırım!” dedi.

• O otlığın ve o güzel ineğin korucusu, bu sâf kalbli kadına dedi ki:

• “Senin vasiyetini kabul ediyorum. Üzülme, çocuğuna bir köle gibi bakarım!”

765. • Firânek, vasiyetini tamamladıktan sonra, çocuğu ona teslim etti.

• Bu akıllı ve ihtiyatlı adam, bir baba gibi, üç yıl bu çocuğa baktı, onu ineğin südiyle besledi.

• Dahhâk, artık, her yeri araştırmaktan usanmıştı. Fakat, ineğin dedikodusu ile de dünya dolmuştu.

• Bunun üzerine Feridun’un anası koşa koşa otlığa geldi ve çocuğunu koruyan adama:

• “Kalbime Tanrı tarafından akıllıca bir fikir geldi.

770. • “Bunu yapmaktan başka çare yok. Çünkü ha oğlum, ha tatlı canım, hepsi bir!

• “Oğlumu alayım, bu cadılar memleketinden çıkıp gideyim (1).

(1) Nüşa: “Çıkıp gideyim” yerine “çıkıp Hindistana gideyim.”

* “İnsanlar arasından kaybolup onu Elburz dağlarına götüreceğim!” dedi.

* Bunu söyliyerek oğlunu Allaha ısmarladı ve yarasından gönlünün kanları aktı.

* Bir posta tatarı süratiyle ve kükremiş bir boğa gibi, o yüksek dağa doğru gitti.

775. * Bu dağda dindar, sofı bir adam yaşıyordu. Dünya ile bir ilgisi kalmamıştı.

* Firânek bu adama: “Ey dindar adam, ben bedbaht bir İranlıym.

* “Bu benim oğlumdur ve gelecek zamanın hükümdarıdır.

* “Dahhâk’ın kafasını kesecek, onun kemer bağını yerin dibine sokacak.

* “Sen, bunun koruyucusu ol. Baba gibi, onun hayatı üzerine titre!” dedi.

780. * Bu iyi adam, çocuğunu kabul etti ve her türlü zarardan onu korudu.

* Nihayet bir gün, Dahhâk’e o Pürmaye adlı inekle onun bulunduğu otlağın yerini haber verdiler.

* Bunun üzerine, duyduğu kinle sarhoş bir fil gibi gelerek Pürmaye’yi öldürdü.

* Orada, başka daha ne kadar dört ayaklı hayvan buldu ise hepsini yok etti, ortalığı temizledi.

• Sonra, hemen Feridun'un evine koştu. Çok arayıp taradı ise de kimseyi bulamadı.

785. • Yalnız orasını ateşliyerek o yüksek köşkü harabetti.

Feridun'un, anasına kimin soyundan geldiğini sorması

• Feridun, on altı yaşına girince, Elbürz dağından ayrılarak ovaya indi,

• Anasının yanına geldi ve ona "Söyle bakalım, gizlediğin şeyi bana bildir:

• "Benim babam kimdir? Ben, kimin soyundan dünyaya geldim?

• "Herkesi ben ne söyliyeyim? Bildiklerini bana anlat!" dedi.

790. • Firânek de dedi ki: "Sana, sorduklarının hepsini söyliyeyim:

• "Bil ki, İran ülkesinde Âbtin adlı bir adam vardı.

• "Bu, padişahların soyundan gelmiş, uyanık, akıllı, kimseye zararı olmıyan bir yiğitti.

• "Onun soyu, yiğit Tahmurs'a dayanır; bütün atalarını bir bir sayardı.

• “İşte bu adam senin baban ve benim kocamdı. Ben onsuz, bu dünyada bir tek aydın gün görmedim.

(1)

795. • “Cadılara tapan Dahhâk, İranda senin canına kıymak istedi.

• “Ben, seni ondan gizledim ve bunun için, ne kadar kötü günler yaşadım.

• “Senin baban, o kıymetli delikanlı da senin için tatlı canını feda etti.

• “Cadı Dahhâk’ın omuzlarında iki yılan çıkmıştı. Bunlar, İranın harabolmasma sebeb oldu.

• “Senin babanın da beynini kafasından çıkardılar ve bu ejderhalara yiyecek yaptılar.

800. • “Ben de, nihayet, hiç kimsenin haberi olmadan kaçıp bir ormana gittim.

• “Orada güzel ve ilkbahar gibi türlü türlü renkler, nakışlarla süslü bir inek gördüm.

• “Sahibi, ineğin önünde bir padişah gibi muhteşem bir tavırla oturuyordu.

(1) Nüsha: Müneccimler, Dahhâk’e “Feridun senin günlerini sona erdirecek!” diye haber verince.

• “Ben seni uzun bir müddet onun yanında bıraktım. O, seni naz içinde büyüttü.

• “Tavus gibi türlü türlü renklerle süslü olan o ineğin sütiyle besliyerek, seni kuvvetli bir timsah gibi yetiştirdi.

805. • “Nihayet Dahhâk, bu otlağın ve ineğin yerini öğrendi.

• “Bunun üzerine ben seni hemen alıp kaçtım. İrani ve evimi barkımı bırakıp yola çıktım.

• “Dahhâk geldi; o değerli ineği, o ağzı, dili olmıyan şefkatli sütnineni öldürdü.

• “Bizim evimizi, barkımızı yakıp yıktı, tozunu göklere savurdu. O yüce yapı toprakla bir oldu!”

• Feridun bu sözleri duyunca kızdı, köpürdü.

810. Yüreği dertle ve başı intikam duygusu ile dolu, kaşlarını çatı.

• Anasına: “Bir aslanın kuvveti, sınanmadan belli olmaz.

• “O, cadılara tapan Dahhâk, ne yaptıysa yaptı. Şimdi bana düştü iş kılıca sarılmak.

• “Her şeyden temiz olan Tanrı’nın izniyle koşup Dahhâk’ın evini, barkını toprakla bir yapmaktır!” dedi.

• Anası da ona: "Böyle yapman doğru değil. Sen, bütün dünyaya karşı koyamazsın.

815. • "Taç ve taht sahibi olan cihan padişahı Dahhâk'ın emrinde koca bir ordu var.

• "Ne zaman istese, her memleketten onun hizmetine yüzbinlerce er gelip savaşa girer.

• "Dostluk ve düşmanlık, senin bildiğin gibi değildir. Sen, dünyaya gençlik göziyle bakma.

• "Gençlik şarabını tadan, dünyada kendisinden başka kimseyi görmez.

• "O şarabın verdiği sarhoşlukla başını yele verir. Tanrı, senin bütün günlerini iyi ve kutlu etsin! .

820. • "Oğul, annenin bu öğütlerini unutma! Ananın sözünden başkası boştur!" dedi.

Dahhâk'ın demirci Gâve ile macerası

• Dahhâk de, beri yandan, gece gündüz Feridun'un adını dilinden düşürmez oldu.

• Onun korkusundan, boyu iki büklüm oldu; yüreği korku ile doldu.

• Bir gün, fildişinden yapılmış olan tahrının üzerinde oturup başına firuze tacını giymişti.

• Padişahlığını kuvvetlendirmek için, her memleketin ilerigelenlerini topladı.

825 • Ve onlara şöyle dedi; “Ey, hünér ve akıl sahipleri!

• “Benim gizli bir düşmanım olduğu, siz akıllılarca bilinmiyen bir şey değildir.

(1)

• “Ben, hiçbir zaman, düşmanı hor görmem, zamanın bir kötülük etmesinden korkarım.

• “Bunun için bana, insanlardan, devlerden ve perilerden toplanmış, şimdikinden daha büyük bir ordu lâzım.

• “Bu işte bana yardım etmelisiniz. Çünkü ben tek başıma bu işin altından kalkamam!

830 • “Şimdi, benim hakkımda bir zabıt tutun. Onda, iyilikten başka bir şey yapmadığımı,

• “Doğru sözden başka bir şey söylemediğimi ve Adalette kusur etmediğimi belirtin!” dedi.

(1) Nüsha: • O yaşça küçükse de, başça büyüktür. Soyca da soylu bir yiğittir.

• O delikanlının yaşça küçüklüğüne bakmayın! Akıllı bir kişi demektir ki:

• “Bir düşman ne kadar âciz ve küçük olursa olsun, onu elinden hiçbir iş gelmez saymamalıdır!”

* O doğru adamlar, korkudan, istediğini yapmağa razı oldular.

* Ejderlerden korkmıyan Dahhâk hakkında tuttukları bu zabıta, genç ve ihtiyar hepsi şahitlik ettiler.

* O sırada, birdenbire padişahın sarayının önünde, adalet isteyen bir adamın gürültüsü işitildi.

835. * Adamı padişahın huzuruna getirdiler, o büyük adamların yanına oturtular.

* Padişah ona, kızgınlıkla: "Sana zulmeden kimdir? söyle!" dedi.

* Adam, coşarak ve elleriyle başına vura vura: "Padişahım, ben adalet isteyen Gâve'yim!...

* "İşte koşa koşa sana geldim, senden adalet isterim. Canımın acısıyla, senin elinden inlemekteyim!

* "Eğer sen adalet yapmağı âdet edinirsen, senin kadrin artar.

840. * "Sen bana çok zulmettin.. Her zaman gönlümü neşterliyorsun!

* "Eğer bana zulmetmeği reva görmüyorsan, oğluma neden el uzatıyorsun?

* "Benim dünyada on sekiz oğlum vardı. Bu on sekizden şimdi ancak bir teki kaldı.

• “Bu bir oğlumu bana bağışla. Her zaman ciğerimin yandığını gözünün önünde tut!

• “Padişahım, bana söyle, ben ne kaba-hat yaptım? Eğer suçsuzsam, bana zulmetmek için bahane arama!

845. • “Ey, taç sahibi! Benim halime bak da, derdime dert katma...

• “Zaman, belimi iki büklüm etti. Yü-reğim umutsuz, başım dertle dolu.

• “Gençliğim ve oğullarım elimden gitti. Dünyada, evlât gibi, insanı kendisine çeken hiçbir bağ yoktur!

• “Nihayet, zulmün de bir ortası, bir so-nu, bir sınırı ve bir sebebi olur...

• “Söyle, sen ne sebeple benim başıma dünyanın felâketini getiriyorsun?

850. • “Ben, kimseye zararı olmıyan bir de-mirci parçası olduğum halde, padişahın eliyle başıma ateşler yağıyor...

• “Sen bir padişahsın ve ejder yapılısın ama, yine de bana adalet göstermen lâzım!

• “Sen yedi iklimin padişahısın diye, ne-den, bütün zahmetler bizim nasibimiz olsun?

• “Bana ettiğin zulümlerin hesabını be-raberce yapsak da âleme göstersek herkes şa-şar, kalır.

• “Ve böylece, öldürülme sırasının benim oğullarıma nasıl geldiği,

855. • Senin yılanlarına yedirilmek için beyinlerinin nasıl çıkarıldığı da yine herkesçe anlaşılmış olur!” dedi.

• Dahhâk, bu sözleri duyunca, büyük bir şaşkınlığa uğradı.

• Bunun üzerine oğlunu ona bağışladılar ve tatlılıkla gönlünü almağa çalıştılar.

• Padişah, ona da, kendisi için yapılmış olan tutulgayı imzalamasını emretti.

• Gâve, tutulgayı okur okumaz, memleketin orada bulunan ilerigelenlerine döndü.

860. • Ve yine coşarak: “Ey, devin köleleri! Yüreğinizden Tanrı korkusu silinmiş,

• “Hepiniz cehennemın yolunu tutmuş, gönlünüzü devin sözüne bağlamışsınız!

• “Benim ne padişaktan bir korkum var, ne de bu tutulgayı imzalarım!”

• Dedikten sonra, köpüre köpüre ve kızgınlığından titreye titreye yerinden fırladı, tutulgayı yırtıp ayaklarının altında çiğnedi.

• “Değerli oğlu önünde olduğu halde, bağıra bağıra, söylene söylene saraydan dışarıya çıktı.

865. * Memleketin o büyük adamları, padişahı övdükten sonra, ona: "Ey, yeryüzünün ünlü padişahı!

* "Savaş gününde felek bile senin başında soğuk bir rüzgâr estiremezken,

* "Nasıl oluyor da, doğru dürüst konuşmasını bile bilmiyen bu Gâve senin huzurunda bu kadar ileri gidebiliyor?

(1)

* "Yüreği ve başı kinle dolu... Buradan öyle bir gidiş gitti ki, Feridun'la sözleşmiş olduğu sanılabilir!

* "Dünyada, biz bu kadar çirkin bir iş görmüş değiliz! Şimdi gördük ve şaşırdık kaldık.." dediler.

870. * Ünlü padişah onlara şöyle söyledi: "Şimdi benim söyleyeceğime de şaşacaksınız.

(2)

* "Gâve saraya girip de kulaklarıma onun sesi gelince,

(1) Nüşa: * Sana karşı yeminimizi taşıyan tultgayı paramparça etti ve senin buyruğunu hiçe saydı.

(2) Nüşa: * Padişah, memleketini yaşlılarına şöyle söyledi: "Korkuyorum ki, aydınlık günlerim kararmasın!"

• “Onunla aramızda sanki demirden yapılmış bir dağ peyda oldu.

• ,İki elini başına vurunca, şaşkınlıktan, sanki yüreğim paramparça oldu.

• “Bilmem ki, bundan sonra, daha neler olacak? Âlemin sırlarını kim kavrayabilir ki?” dedi.

875. • Gâve saraydan çıkınca halk, çarşının ortasında, etrafını sarıverdi.

• Gâve, kendisinden geçmiş olarak, herkesi adalet istemeğe çağırdı.

• Demircilerin demir döverlerken önlerine örttükleri deriyi

• Bir mızrağın ucuna geçirdi. Bunun üzerine, çarşı halkı birbirine girdi, bir toz dumandır yükseldi.

• Gâve; mızrak elinde hem yürüyor, hem de coşkunlukla halka seslenerek: “Ey Tanrı’ya tapan, ünlü kişiler!

880. “Feridun’un tarafını tutan, Dahhâk’in boyunduruğundan kurtulur.

• “Birer birer Feridun’un yanına gidelim ve onun büyüklüğü sayesinde yaşıyalım!

• “Bilin ve söyleyin (1) ki: Dahhâk bir Ehrimendir ve Tanrı’ya ta gönülden düşmandır.

• “Şu değersiz derinin sayesinde, dost ve düşman birbirinden ayrılacaktır!” diyordu.

* Yiğit Gâve, en önde gidiyor ve etrafındaki kalabalık gittikçe büyüyordu.

885. * O, Feridun’un nerede olduğunu biliyordu. Başını alıp doğru oraya yollandı.

* Nihayet, yeni padişahın sarayına vardı. Gâve uzaktan görününce, sevinç çığlıkları yükseldi.

• Feridun, mızrağın ucundaki deriyi hayırlı bir fal saydı.

• “Onu rum kumaşlariyle süsledi, üzerine altından nakışlar yaptırdı.

* Padişah, bayrağın bir ay çevresi gibi başının üzerinde dalgalanmasını hep hayranyordu.

890. * Sonra, bayrağın tepesinden kırmızı, sarı, mor kumaşlar sarkıttı ve ona “Gâve’nin bayrağı” adını verdi.

(1) Nüşa: “Bilin ve söyleyin” yerine “Çabuk olun.”

*Bu tarihten beri, kim tahta oturup da başına padişahlık külâhını giydiyse,

* B udeğersiz demirci derisine yeni yeni mücevherler astı.

* İşte, Gâve'nin değerli ipekli kumaşlarla bu şekle giren bayrağı,

* Karanlık gecede doğan bir güneşe döndü ve dünyanın kalbi onun verdiği ümitlerle doldu.

895. * Geleceğin olaylarını bağrında gizleyen felek böylece dönmesine devam ederken,

* Dünyanın değişen halini ve fakat hâlâ Dahhâk'e boyun eğişini gören Feridun,

* Kemerini kuşanıp başına padişahların tacını giyerek annesinin yanına geldi.

* Ona: "Ben, savaşa gidiyorum. Tanrı'ya dua etmekten başka bir işin olmasın.

* "Tanrı, yeryüzündeki her şeyden üstündür. Saadet ve musibet anında iki elini ona açmalısın!" (1) dedi.

900. Annesi, kirpiklerinden gözyaşları döktü ve yüreğinden kanlar akarak Tanrı'sına seslendi:

(1) Nüsha: "Saadet ve musibet anında iki elini ona açmalısın!" yerine "karşılaşacağım her çetin işte ancak ona el açmalısın!"

* “Ey, dünyayı yaratan Tanrım, ben sana sığınıyorum...

* “Sen onun yüreğinden kötülerin korkusunu sil ve yeryüzünü akılsızlardan temizle!” dedi.

* Feridun, başka kimseye haber vermeden, yol hazırlığına başladı.

* Feridun’un, birbirine benzeyen ve yaşça kendisinden büyük olan, iki erkek kardeşi vardı.

905. Birinin adı Kiyânûs, ötekinin adı da Pürmaye idi.

* Feridun, onlara dedi ki: “Ey yiğitler, sen ve bahtiyar olun!

* “Dünya, iyilik yapmak için de döner. Büyüklüğün külâhı da yine bize gelir.

* “Demircilerin usta olanlarını gidin buraya getirin de, bize büyük bir gürz yapsınlar!”

* Feridun bu sözleri söyler söylemez, kardeşleri hemen demirciler çarşısına koştu- lar.

910. * Bu sanatta tanınmış ne kadar demirci varsa, hepsi Feridun’un yanına geldi.

* Feridun hemen pergeli eline aldı ve onlara gürzün şeklini çizdi.

* Toprağın üzerine çizdiği bu şekil, bir öküz başına benziyordu.

* Bunun üzerine demirciler derhal işe başladılar ve bitirir bitirmez,

* Güneş gibi parıl parıl parlayan bu ağır güzü cihan padişahına götürdüler.

915. Feridun, demircilerin bu eserini çok beğendi; onlara elbise, altın ve gümüş bağışladı.

* Bundan başka, onlara birçok kutlu ümitler verdi, birçok vaatlerde bulundu:

* "Eğer o ejderhayı yere serebilirsem, başınızı tozdan temizlerim!

* "Tanrı'nın adı ile başlar, bütün dünyaya adaleti yayarım!" dedi.

Feridun'un Dahhâk'e savaş açması

* Feridun'un başı o kadar yükseldi ki, nerede ise güneşe değecekti. Babasının intikamını almak için, sıkı sıkıya kemerini bağladı.

920. Askerleri sarayının etrafında toplandılar, tahtın ucu bulutlara değdi.

* Azgın fillerle mandalar, ordunun erzakını yüklenmiş olduğu halde, önden gidiyorlardı.

* Kiyânûs'la Pürmaye padişahın yanında yürüyorlar ve ona karşı, sanki yavaşça küçük onlarmış gibi, davranıyorlardı.

- Feridun, başı kin ve yüreği adaletle dolu, konaktan konağa, rüzgâr gibi gidiyordu.

- Arap atlarının üstünde, nihayet, Tanrı'ya tapanların oturduğu bir yere vardılar.

925. • Feridun, bu iyi insanların memleketinde konakladı ve onlara selâm gönderdi.

- Gece iyiden iyiye kararınca, iyi halli birisi salına salına Feridun'un yanına geldi.

- Misk gibi kokan siyah saçları topuklarına kadar uzundu ve yüzü de huri gibi güzeldi.

- Bu, Feridun'a güzellik, iyilik ve kötülüğü anlatmak için sanki cennetten gelmiş bir melekti.

- Bir peri gibi Feridun'a yaklaştı ve ona, kimse görmeden, büyücülüğü öğreterek,

930. • Eline gizli şeyleri açan ve onları büyü ile ortadan kaldıran bir anahtar vermiş oldu.

- Bunun üzerine Feridun, bunun bir Tanrı adamı olduğunu, bir dev veya kötü işli bir adam olmadığını anlayınca,

- Sevincinden yüzü erguvan gibi kızardı ve vücudunda bir gençlik hissetti. Bu, büyüklüğün verdiği gençlikti.

- Ahçılar ona yemekler hazırladılar ve temiz bir sofraya kurdular.

* Feridun, yiyip içtikten sonra, sarhoşluktan başı ağırlaştı ve uyuya kaldı.

935. * O, Tanrı adamı kalktı, gitti. Feridun'un uyanık talihini gören

* Kardeşleri, onu öldürmek maksadı ile derhal yerlerinden kalktılar

* Ve kalabalığın içinden ayrılıp kayboldular. Üzerinde büyük bir kayanın bulunduğu dağın

* Eteğinde Feridun uyumakta devam ediyordu. Gecenin yarısı olmuştu.

* Bu iki zâlim, kimse görmeden, dağın üstüne çıktılar.

(1)

940. Feridun'un başını ezmek için böyle büyük bir taş söktükten sonra,

* Onu o dağdan aşağıya yuvarladılar ve altında uyuyanı da öldürdüklerini sandılar.

* Tanrı'nın buyruğu ile, taşın gürültüsünden, Feridun uyandı.

* Ve, öğrenmiş olduğu büyü ile, taşı ayağının dibine oturtuverdi. Öyle ki taş, yerinden bir zerre bile ne sağa oynadı, ne de sola...

(1) Nüsha: Yapacakları işin kötülüğünü düşünmeden, kayadan, büyük bir taş kopardılar.

* Feridun, yerinden kalktı, kemerini kuşandı ve onlara hiçbir şey söylemedi.

945. * O zaman, kardeşleri Feridun'un bildiği işin bir Tanrı işi olduğunun, bir kötü adamın işi olmadığını anladılar.

* Feridun, iki kardeşi ve Gâve ordunun önünde ve yüreği de Dahhâk'e karşı kinle dolu olarak,

* Gâve'nin o, şahlara yaraşan bayrağını açtı, yola çıktı.

* Taç peşine düşen bir kimse gibi yürüyerek, Ervend ırmağına geldi.

* Eğer Pehlevceden anlamıyorsan, Arapça olarak, ona Dicle de diyebilirsin.

950. * Böylece, hür bir insan olan o padişah üçüncü konak yeri olarak Dicleyi ve Bağdat şehrini seçti.

* Feridun, Evrend'e gelince, nehrin kolcularına selâm yolliyerek :

* "Ne kadar geminiz ve kayığınız varsa, hepsini acele bu kıyıya gönderip

* "Beni ve ordumu karşı kıyıya geçirin ve oradan buraya kimseyi bırakmayın!" dedi.

* Nehrin kolcusu, gemi göndermedi ve Feridun'a şöyle karşılık verdi :

955. “Cihan padişahından gelen gizli bir emirde : Benim mührümü taşıyan bir buyruk gelmeden hiç kimseye gemi verilmemesi, bildirilmiştir”

- * Feridun, bu sözü işitince, çok kızdı. O derin nehir, gözünü yıldırmadı.

- * Padişahlara yaraşan kemerini hırsla kuşandı, aslan yürekli atma bindi.

- * Başı kin ve savaş duygularıyla kızmış bir halde, al atını suya sürdü.

- * Bütün savaş arkadaşları da kemerlerini kuşanıp ardı ardına suya atıldılar.

960. * Yel gibi giden ve her türlü övülüştün üstünde kalan atlar, eyerlerine kadar ıslandılar...

- * Asilerin başı, atları suya gömülmüş görünce, uykuya vardı.

- * Nasıl güneş karanlık geceyi parçalarsa su da, insanların vücutlarını öylece ortadan kaldırmış gibiydi.

- * Nihayet, başları savaş duygularıyla dolu olarak, kızgınlıkla karaya çıktılar ve Beytül mukaddes'in yolunu tuttular.

- * Pehlevce konuşulduğu zamanlarda, bu yere Keng-i dej hoht derlerdi.

965. * Şimdi, ona Arapça “Beytûlmukaddes” de ve onu Dahhâk için yapılmış bir köşk olarak tanı!

* İşte burasını almak için çölü geçip de şehre yaklaştıkları zaman.

* Bir mil uzaktan, Feridun bu padişah şehrine baktı ve orada bir saray gördü.

* Bu saray o kadar yüksekti ki, başı Zühâl yıldızından daha yukarda görünüyordu. Sen onu görseydin, gökten yıldızları kapacak sanırdın.

* Bu saray, Müşteri yıldızı gökte nasıl parlarsa, öyle parlıyordu; her yerinde sevinç, huzur ve sevgi hüküm sürüyordu.

970. * Feridun, buranın ejderhanın evi ve büyüklüğün makamı olduğunu anladı.

* Arkadaşlarına: “Hiç, yeryüzünde topraktan böyle büyük bir yapı yapılabilir mi?”

* “Dünya ile ederha arasında gizli bir sözleşme olmasından korkuyorum.

* “Bu yüzden, bizim için en uygun iş derhal bu dar yerde harbe tutuşmaktır!” dedi.

* Hemen ağır gürzüne elini attı, hızlı giden atının dizginini de koyuverdi.

975. * O, bu haliyle, olduğu yerden yükselen ve saray kapıcısının önüne doğru fırlayan bir ateşi sanki.

* Atının eyerine bağı olan gürzünü kaldırınca, dünya yerinden oynadı ve

* Kapıcılardan kimse yerinde kalmadı. Feridun, Tanrı'ya şükretti.

* Bunun üzerine bu cesur genç, atından inerek saraya girdi.

Feridun'un Cemşit'in kız kardeşlerini görmesi

* Feridun, Dahhâk'in yaptığı ve sayesinde başını göklere kadar yükselttiği tılsımı

980. * Bulunduğu yerden aşağı indirdi. Çünkü o, Tanrı'nın adıyla yapılmış değildi.

* Sarayda, karşısma kim çıktıysa elindeki gürzü onun başına indirdi.

* Sarayda bulunan cadıların ve ünlü erkek devlerin.

* Kafalarını da ağır gürziyle ezdi ve cadılara tapan Dahhâk'in tahtına çıktı.

* Dahhâk'in tahtına ayağını bastıktan sonra, başına padişahlık tacını giydi ve yerine oturdu.

985. * Sarayın her tarafını gezdi, aradı, Dahhâk'in izini bulamadı.

* Harem dairesinde bulunan kara gözlü, güneş yüzlü kızları dışarı çıkardı.

* Evvelâ, başlarını yıkanmasını buyurdu ve sonra onların ruhundaki karanlıkları giderdi.

* Tanrının yolunu göstererek, onların kirlerini temizledi.

* Çünkü onlar puta tapanların terbiyesiyle büyümüşler, sarhoşlar gibi, ne yaptıklarını bilmiyen sersemlere dönmüşlerdi.

990. * Bunun üzerine Cem'in bu kızkardeşleri, gül gibi yüzlerine nergise benzeyen gözlelerinden yaşlar akıttılar.

* Ve söze başlayarak Feridun'a: "Şu eski dünya durdukça, sen de var ol!

* Ey iyi talihli, senin ne güzel yıldızın varmış.. Sen, hangi ağacın dalında biten meyvasın

* Ki, bir aslanın, zâlim ve yiğit bir adamın yastığının ucuna kadar gelebildin?

* Bu akılsız cadının yaptığı işlerle, hayatımız ne kadar kötü geçti!

995. * Biz, bu Ehrimen huylu, ejderha yapılı adamın elinden ne eziyetler, ne belâlar çektik!

* Biz şimdiedek, eline bir şey geçirmek kastiyle, buraya gelebilecek kadar cesur olan;

* Ve hele onun tahtını, onun yerini almak düşüncesinde bulunan hiç kimseyi görmedik!" dediler.

(1)

* "Ben, Dahhâk'ın İran ülkesinde yakalattığı Âbtin'in oğluyum.

* "Dahhâk, babamı ağlata ağlata öldürdü. Ben de onun öcünü almak için, Dahhâk'ın tahtının bulunduğu yere doğru yola çıktım...

1000. * "Bu yetmiyormuş gibi, derisi türlü türnakışlarla bir süs gibi olan sütninemi de öldürdü.

* "Böyle dilsiz bir hayvancağızın kanını dökmekle, o kötü düşünceli adamın eline ne geçti ki?

* "Hiç tereddüt etmeden, onunla savaşmak için kemerimi kuşandım ve içim kinle dolu, İrandan buraya kadar yollandım...

* "Bu öküz kafalı gürzle, hiç acımadan ve canını bağışlamayı düşünmeden, onun başını ezeceğim!"

* Bu sözleri duyunca, Ernüvaz'ın temiz yüreği bütün sırları çözmüş oldu.

(1) Nüsha: Feridun, onlara şöyle karşılık verdi: "Bir taht, ebedî olarak, hiç kimseye kalmaz..."

1005. * Ona: "Yoksa cadılığın tılsımını yok edecek olan padişah Feridun sen misin?

* Dahhâk'ın aklını başından alan sensin; dünyanın işlerini düzeltecek olan senin gayretindir.

* Padişahlar soyundan olan biz iki kardeş, can korkusuyla ona ram olmak zorunda kaldık..

* "Yoksa, mütemadiyen, bir çift yılanla beraber yatıp kalkmağa nasıl dayanılır? dedi.

* Feridun da: "Eğer felek adaleti kurmama izin verirse,

1010. * "Ejderhanın ayağını topraktan ayıracak ve yeryüzünü o kötüler kötüsünden temizliyeceğim.

* "Bunun içinde bana doğruyu söylemeniz, o değersiz ejderhanın şimdi nerede bulunduğunu haber vermeniz gerektir." diye karşılık verdi.

* Ejderhanın artık son demi yaklaşmış olacak ki, kızlar her şeyi açığa vurmaktan çekinmediler.

* Feridun'a: "O, Hindistana gitti. Niyeti, orasını bir cadılar ülkesi yapmaktır.

* "Felekten başına bir belâ geleceğinden korkuyor. Onun için yeniden birçok mâsumların başını kesecek.

1015. * “Çünkü, ileriye görenlerin biri ona: Bu yeryüzü yakında senden temizlenecek;

* “Feridun tahtını elinden alacak ve talihin darmadağın olacak! demiş..

* “Bu fal yüzünden gönlü ateş içinde; yaşamaktan hiç tad aldığı yok..

* “Bu kızgınlıkla insan, hayvan, erkek, kadın dinlemeden önüne gelenin kanını döküp bir leğene dolduruyor,

* “Ve, müneccimlerin falını boşa çıkarmak için, o kanlarla başını ve vücudunu yıkıyor.

1020. * “Hele, omuzlarındaki yılanlardan çektiği ıstırap sonsuz... ne yapacağını şaşırıyor.

* “Diyar diyar gezdiği halde yılanların ıstırabından kurtulamıyor.

* “Şimdi, nerede ise gelir. Çünkü o, bir yerde duramaz!” dcüiler.

* O gönlü yaralı güzel kız böylece her şeyi olduğu gibi söyledi ve Feridun da can kulağıyla dinledi.

Feridun'un Dahhâk'ın Kethüdası ile Macerası

* Dahhâk'ın bir köle gibi sadık, değerli bir adamı vardı. Dahhâk, başka bir yere gitmek için ülkesinden ayrıldığı zaman,

1025. * Sarayını, tahtını, hazinesini, bekliyen ve ödevini hayrete değer bir istekle yapan bu adam onun kethüdasıydı.

* Zulmün önünde daima ihtiyatlı adımlar attığı için ona Kendrev, yani "ihtiyatla yürüyen" derlerdi.

* Kendrev koşa koşa saraya geldiği zaman, orada yeni bir taç sahibinin,

* Selvi gibi boyu ve ay ışıkları saçan göğsü ile, ön tarafta rahat rahat oturduğunu gördü.

* Bir tarafında selvi boylu Şehrinaz diğer tarafında da ay yüzlü Ernüvaz vardı.

1030. * Bütün şehir onun askerleriyle dolmuştu. Kulları, kapısında saf olmuşlardı.

* Kendrev; bütün bunlardan ne şaşırды, ne de sebebini araştırdı. Feridun'a yaklaşarak önünde eğildi.

* Ve onu övdü: "Ey padişah, dünya durdukçe var ol!" dedi..

* "Bu tahta, büyüklüğünle otur. Çünkü sen, padişahlar padişahı olmaya lâyıksın.

* "Dünyanın yedi iklimi sana boyun eğsin, başın yağmur bulutlardan daha yukarda olsun!" dedi.

1035. * Feridun, Kendrev'e yaklaşmasını buyurdu ve ona düşüncesini açıkça anlattı.

* Cesur padişah ona: "Haydi git, bir padişah tahtına gereken her şeyi bul!

* "Şarap getir, çalgıcıları çağır, kadehleri doldur, sofrayı kur!

* "Musikiden anlayan herkes, benim meclisimde bulunmağa lâıktır;

* "Onların sohbeti benim gönlümü açar. Tahtımın yanında, talihime uygun bir meclis kur!" diye buyurdu.

1040. * Kendrev bu sözleri dinledi ve yeni padişahın bütün istediklerini yaptı.

* Saf şarap ve yemek getirtti, musikişinasları buldurdu.

* Feridun, o gece, şarap içti, musiki dinledi, istediği gibi eğlendi.

* Sabah olunca da Kendrev, yeni padişahın huzurundan ayrıldı.

* Yürük bir ata binerek, Dahhâk'ın bulunduğu yere doğru yola çıktı.

1045. * Ve yanına gelince, bütün gördüklerini, işittiklerini ona anlattı.

* Dedi ki : "Ey, padişahlar padişahı! İşlerinin altüst olacağını gösteren alâmetler, nihayet, belirdi,

* “Başka bir ülkeden, üç büyük adam, arkalarında bir ordu ile geldiler.

* “Bunlardan en küçüğünün selvi gibi bir boyu, padişahlara yaraşan bir yüzü var.

* “Yaşça ötekilerden küçük ama, her husta onlardan üstün.

1050. * “Elinde dağ parçası gibi büyük bir gürz var ki, hepsinin ortasında parıl parıl parlıyor.

* İki kardeşi de yanında olarak ve atla gelip saraya girdi.

* “Padişahlığın tahtına oturdu, senin tılsımlarını aşağı indirip bozdu.

* “Sarayında bulunan herkesin, erlerin ve devlerin

* “Kafalarını, atının üzerinden, ezip yerlere yuvarladı, beyinlerini kanlar içinde bıraktı!”

1055. * Dahhâk, bu sözleri dinleyince Kendrev’e : “Bu, belki bir konuktur. Bunun için insan memnun olmalı!” dedi.

* Kendrev de, bunun üzerine, ona şöyle karşılık verdi : “Bir konuk, elinde öküz kafası biçiminde bir gürzle mi gelir?

(1)

(1) Nüşa: O sana konuk olarak geliyor ama, sen ondan kendini sakın! Sen onun konukluğundan vazgeç de, kendi başını gözet!

* “Senin yerine oturan, tacından ve kemerinden adını silen

* “Ve herkesi kendi dinine sokan bir adamı sen yine istersen konuk say!”

* Dahhâk, bu sefer de : “Kendini o kadar üzme, konuğun küstah olanı daha uğurludur.” deyince,

1060. * Kendrev : “Peki, öyle olsun. Bu senin söylediklerini dinledim, şimdi sen de beni iyi dinle..

* “Eğer bu ünlü adam sahiden senin konuğunsa, harem dairesinde ne işi var?

* “Cihan padişahı Cem’in kardeşleriyle oturup ileri, geri sohbet ediyor.

* “Bir eliyle Şehrinaz’ın yanağını sıkıyor, öteki eliyle Ernüvaz’ın yakut gibi dudaklarını okşuyor,

* “Geceleyin de bundan beterini yapıyor; başının altına miskten yastık koyuyor;

1065. * “Senin candan sevdiğin o iki ay yüzlü güzelin saçlarına başını koyarak uyuyor!” dedi.

* Dahhâk bu sözleri duyunca, bir kurt gibi kudurdu, bunu duyacağına ölseydi keşke.

* Talihinin bozgunluğuna kötü kötü sövdü, kızgın bir sesle bağırıp çağırdı..

* Kendrev'e: "Bundan sonra, sarayında senin bekçiliğini istemiyorum!" dedi.

* O da şöyle karşılık verdi: "Padişahım, öyle sanırım ki, tahttan yana artık bir nasibin kalmış değildir.

1070. * "Böyle iken, sen bana şehrin kethüdalığını zaten nasıl verebilirsin ki?

* "Büyüklik makamından nasibin kesildikten sonra, işlerini yoluna koymak ödevini bana nasıl verebilirsin?

* "Sen, hamurdan kıl çıkar gibi, padişahlıktan sıyrıldım.. Sen yalnız kendi başının çaresine bak!

(1)

* "Neden, kendi işini yoluna koymaya çalışmıyorsun? Hiçbir zaman böyle şey görülmemiştir!"

* Dahhâk bu sözleri duyunca, son derece heyecana geldi (2) ve derhal yola çıktı.

(1) Nüsha: * Düşmanın, elinde öküz kafası biçiminde bir gürzle gelmiş, tahtına oturmuş.

* Bütün tılsımlarını, hilelerini darmadağın etmiş, rahatını bozmuş ve tahtını eline geçirmişken,

(2) Nüsha: "Son derece heyecana geldi" yerine "aklı başına geldi."

1075. Buyruğu üzerine, hemen keskin gözlü yürük atlar dizginlendi.

* Dahhâk, erkek devlerden ve savaş erlerinden toplanmış ordusuyle,

* Kızımız köpürmüş bir halde sapa yollardan yürüyerek, sarayın kapısını, damını, her yerini tuttu.

* Feridun'un askerleri bunu duyunca, Dahhâk'in geldiği sapa yollara doğru gitiler.

* Ve savaş atlarından aşağı inerek savaşta giriştiler.

1080. * Şehrin her kapısı ve her damı, savaştan anlayanlarca tutulmuştu.

* Bunlar, hep Feridun'un tarafından idiler. Çünkü hepsi, Dahhâk'in elinden kan ağlıyorlardı.

* Bu savaş yerinde duvarlardan tuğlalar, damlardan taşlar, kılıç ve ok vuruşları,

* Kara bulutlardan kırağı yağar gibi yağıyordu. Yeryüzünde, kimse için güvenilir bir yer kalmamıştı.

* Şehirde gençlerden ve savaş işlerinde görgüsü olan ihtiyarlardan kim varsa,

1085. * Hepsi Feridun'un ordusuna katıldılar ve böylece, Dahhâk'in büyücülüğünden, hilelerinden kurtuldular.

* Savaşan erlerin naralarından dağlar inledi, atların nallariyle dövüle dövüle toprak bitkin bir hale geldi.

* Askerlerin başları üzerinde tozdan bulutlar yükseldi, süngülerle (1) kara taşların yürekleri parçalandı.

* Bu sırada, ateşgededen bir ses duyuldu: "Saltanat tahtının üzerinde bir vahşi hayvan da olsa

* "Genç, ihtiyar ona hep birden boyun eğer, onun sözünden çıkmayız!

1090. * "Fakat biz, o tahtın üzerinde, pis omuzların da ejderha taşıyan Dahhâk'i istemeyiz!"

* Asker, başıbozuk hep birden, bir dağ yığını halinde, savaşa koştular.

* O aydınlık şehirden öyle bir kara toz yükseldi ki güneş lâcivertleşti.

* Dahhâk de gayrete gelip bir çare aradı. Askerlerinden ayrıldı ve saraya doğru yürüdü.

* Kendisini kimsenin tanınmaması için, baştanbaşa bir zırh giyindi.

1095. Elinde altmış yazılık bir kementle, yüksek saraya çıktı.

(1) Nüsha: "Süngülerle" yerine "Mızraklarla."

* İçeride, kara ve nergis gözlü Şehrinaz'ı Feridun'la nazlı nazlı konuşurken gördü.

* Yanakları gündüzden, kâhkülleri geceden yapılmış Şehrinaz, Dahhâk'ten tiksine tiksine bahsediyordu.

* Dahhâk, bunun üzerine, başına gelenlerin Tanrı'dan olduğunu ve kurtuluş çaresi kalmadığını anladı.

* Beyninde kıskançlığın ateşi alevlendi, kemendi sarayın içine doğru attı.

1100. * Ne tahtını düşündü, ne de tatlı canını... Yüksek sarayın damından aşağı indi.

* Elinde, su renginde, çelik bir hançer vardı, ve peri yüzlü kızların kanına susamıştı.

* Fakat ne yapmak istediğini kimseye söylemedi. Hançeri kınından ayırdı.

* Sarayın damından kendini aşağı bırakıp da ayağı yere basar basmaz, Feridun rüzgâr gibi hemen koşup yanına geldi.

* Öküz kafası biçimindeki gürzü kapığı gibi başına indirdi, tulgasını parçaladı.

1105. * Bu sırada, mübarek nefesli melek geldi, yetişti ve Feridun'a: "Onu öldürme! daha zamanı gelmedi...

* "Şimdi o bitkin bir halde.. Onu taş gibi sağlamca bağla ve iki dağın darlaştığı yere kadar götür.

• “Onun dağlar arasında bağlı kalması daha iyidir. Ta ki akrabaları, adamları yanına gelemesinler!” dedi.

• Feridun bu sözleri duyunca, vakit geçirmeden, aslan derisinden bir kement yaptı.

• Dahhâk’ın belini ve iki elini öyle bir bağladı ki kudurmuş bir fil bile onu çöze-
mezdi.

1110. • Sonra geldi, tahtına oturdu ve Dah-
hâk’ın kötü âdetlerine bir son verdi.

• Sarayın kapısına birikmiş olan ahali-
ye, heyecanlı bir sesle dedi ki:

• “Ey, onur ve akıl ıssı büyük adamlar!
Bundan sonra hepiniz savaş işleriyle uğraşma-
nıza,

• “Hepinizin yalnız bu yoldan ün kazan-
manıza lüzum yok.

• “Bir askerle bir sanat adamı aynı işte
çalışmamalı.

1115. • “Eğer bu onun işini o da bunun işini
yapmağa kalkarsa yeryüzünde her şey karma-
karışık olur.

• “Herkesin zâlimliğinden korktuğu Dah-
hâk, işte karşınızda bağlı olarak duruyor.

• “Siz sağ ve bahtiyar olun! Haydi şim-
di, herkes güle güle işinin başına gitsin!”

- Bunun üzerine, şehrin ilerigelenlerinden altın ve hazine sahibi olanlar,

- Armağanlar getirerek, sevinçle Feridun'un huzuruna girdiler.

1120. • Anlayışlı Feridun onların gönlünü aldı, akıllıca davranarak onlara yer gösterdi;

- Öğütler verdi, onları övdü ve hep Tanrı'yı andı:

- Bu tahtın benim oluşu, dedi, talih yıldızınızın parlayacağını gösteren hayırlı bir faldır.

- "Temiz Tanrı beni, halkın arasından ayırarak, Elbürz dağına çıkardı;

- "Bu sayededir ki o kötü ejderden kurtulmuş oldunuz!

1125. • "İyilik verici Tanrı bize bir bağışta bulununca onun yolunda iyilikle gitmek gerek!

- "Yeryüzünün hâkimi olduğum için, mütemadiyen bir yerde kalamam. Yoksa, hep sizinle beraber bulunmak isterdim!" dedi.

- Memleketin bütün büyükleri onun önüne gelip yeri öptüler.. Derken saraydan davul sesleri yükseldi.

- Bütün şehir halkı, gözünü saraya dikerek coşup bağırmağa başladı:

* “Lâyük olduğu şekilde bağlı bulunan o ejderi dışarıya çıkarın!”

1130. Askerler, henüz hiçbir faydasını görmedikleri şehirden birer, birer çıktılar.

* Ve bir devenin üzerinde bağlı duran Dahhâk’i, zillet içinde çıkarıp götürdüler.

* Böylece, Şirhan’a kadar gittiler. Sen, bu vakayı işitince, dünyanın çok eski bir dünya olduğunu anla!

* Bu dağların, bu ovaların üzerinden ne çağlar gelip geçmiştir ve daha da geçecektir.

* Talihi uyanık Feridun, Dahhâk’i böyle sımsıkı bağlayıp da Şirhan’a varınca,

1135. * Onu dağların içerisine doğru götürdü ve kafasını kesmek istedi...

* Fakat kutlu melek tekrar göründü ve Feridun’un kulağına tatlılıkla şu sözleri söyledi:

* “Bu bağlı tutsağı al, hemen Demavend dağına götür ve yanında fazla adam bulundurma!

* “Yalnız, gerektiği zaman sana yardım edebilecek, seni tek başına bırakmıyacak kim-seleri beraber al!” dedi.

* Bunun üzerine Feridun, Dahhâk’i oraya götürdü, Demavend dağına bağladı.

1140. * Onu bağlarken, her bağ üzerine bir bağ daha vurmakla, sanki talihsizliğin bütün kötülüklerini yerine getirmek istiyordu.

* Böylece, Dahhâk'ın ad toprağa karıştı ve dünya onun kötülüklerinden temizlenmiş oldu.

* Akrabalarından ve bütün tanıdıklarından ayrılarak, dağlar arasında bağlı kaldı.

* Feridun ona, dağlar arasında dar bir yer seçti, dibi görünmiyen bir mağara buldu.

* Onu oraya kapattı. Ağır, iri çiviler getirtti ve onları, beymine değmiyecek şekilde, Dahhâk'ın kafasına çaktı.

1145. * Sonuna kadar eziyette kalması için de, ellerinden onu tekrar bağladı.

* Dahhâk, böylece, orada asılı kaldı, yüreğinin kanları yerlere aktı..

* Gel de biz bu yeryüzündeki hayatımızı kötülükle geçirmiyelim, iyilik etmeğe çalışalım.

* İyi olsun, kötü olsun yeryüzünde kimse kalmaz. En iyisi iyiliğimizi yadigâr bırakmaktır!

* Ne hazinelerden, ne altınlardan, ne de yüksek saraylardan sana fayda yok.

1150. Dünyada senden sonra da yaşayabilecek olan şey, sözdür! Sen, sözü hor görme.

* Bahtiyar Feridun; ne bir kutlu melek, ne de hamuru misk ve amberden yoğrulmuş bir yaratıktı.

* O, ancak adaleti ve bağışları sayesinde o saadete erişebildi. Sen de onun gibi yap, onun gibi olursun!

* Onun, Tanrı'nın hoşuna gidecek işlerden ilk yaptığı, yeryüzünü kötülüklerden temizlemek

* Ve zâlim, kötü Dahhâk'i bağlamaktır!

1155. * İkincisi, babasının intikamını alıp dünyayı düzene koymak;

* Üçüncüsü de yeryüzünü akılsız adamlardan temizlemek ve kötülerin elinden kurtarmaktır.

* Ey, dünya! Ne kadar şefkatsiz ve kötü yaradılışlısın! Kendin besler, yine kendin yok edersin.

* Yaşlı Dahhâk'in elinden padişahlığı alan Feridun, şimdi nerede?

* Yeryüzünde beş yüz yıl padişahlık etti; sonunda o da gitti, yeri boş kaldı.

1160. * Çekilip gitti ve dünyayı başkalarına bıraktı. Ondan götürdüğü tek şey, hasrettir!

* Biz insanlar, küçük büyük hep böyleyiz. İstersen çoban, istersen sürü ol, hepsi bir...

Feridun'un tahta çıkması

* Feridun emeline kavuştuktan sonra, yeryüzünde, kendisinden başka bir padişah tanımadı.

* Padişahların töresince, büyüklüğün taht, taç ve sarayını hazırladı.

* Mihr-ü-mah'ın birinci mübarek gününde şahlara yaraşan tacını başına koydu.

1165. * Zaman, kötülükten yana bütün tasasını attı, herkes Tanrı'nın doğru yolunu tuttu.

* Gönüller adaletle parlayınca, padişahların töresine uyarak, yeni bir bayramın temeli atıldı.

* Bütün akıllı adamlar, ellerindeki yakut kadehlerle, sevinç içinde idiler.

* Yeryüzü; parlak şarabın, adaletin, yeni ayın ve yeni tahtın ışıklarıyla doldu..

* Feridun, ateş yakmalarını ve içine amber ve safran atmalarını buyurdu.

1170. * İşte Mihrigân bayramını kutlamak dinlenmek ve yiyip içmek âdeti o zamandan kalmıştır, onun dini ve töresidir.

* Mah-ü-mihr ayı da onun yadigârıdır. Bu ayda sevinçli ol, keder yüzü gösterme!

* Feridun, beş yüz yıl padişahlık yaptı.. Bu müddet zarfında bir gün bile kötülük etmedi.

* Ey oğul! Görüyorsun ki sonunda bu dünya ona da kalmamıştır. O halde sen de hırsa kapılma, dünya için tasalanma!

* Dünya kimseye kalmaz; onda kimse aşırı bir sevinç bulamaz.

1175. * Firânek'in bu olup bitenlerden, oğlunun padişah oluşundan haberi yoktu.

* Padişahlık tahtı Dahhâk'ten boş kaldıktan, onun büyüklük günleri bittikten

* Çok sonra, Firânek kutlu oğlunun padişah olduğundan haber alabildi.

* Bunu duyunca Tanrı'yı övdü; başını, vücudunu yıkadı ve önce Tanrı'nın huzurunda durdu.

* Başını yere koydu, Dahhâk'e lânet,

1180. Ve zamanın bu mesut değişikliğinden dolayı da Tanrı'ya şükretti.

* Muhtaçlara, talihsizliğinin kötülüklerine gizlice katlananlara

* El altından yardımlarda bulundu ve sırlarını kimseye açmadı.

* Böylece, bir hafta müddetle o kadar çok bağıшта bulundu ki, fakirlerin de zenginlerden farkı kalmadı.

* Daha ertesi hafta da, ilerigelenler için bir meclis kurdu.

1185. * Evini, bir çiçek bahçesi gibi süsledi, bütün büyük adamları misafir etti.

* Hazinesini düzenledi, sakladığı kıymetli şeyleri ortaya çıkardı.

* Nihayet, hazinesinin kapısını açtı; artık, içindekileri dağıtmak kararında idi:

* Hazinelerin kapısını açmak zamanının geldiğini anlamıştı; oğlunun padişah olduğunu duyunca, gözünde paranın kıymeti kalmadı.

* Padişahlara yaraşan elbiseleri, mücevherleri, altın, takımlı Arap atlarını,

1190. * Zırhlı tulgaları, kılıçları, külâhları, kemerleri esirgemedi.

* Bütün bu hediyeleri develere yükledi ve temiz kalbini Allaha çevirdi.

* Hediyelerin hepsini, övücü sözlerle, oğluna gönderdi..

* Yeryüzünün padişahı olan oğlu bu hediyeleri seve seve aldı ve atasını övdü.

* Ordunun büyükleri bunu duyunca, padişahın yanına geldiler ve

1195. Ona: "Ey Tanrı-nedir bilen, muzaffer padişah! Tanrıya şükrolsun ve Tanrı da senden razı olsun.

* Böylece, günden güne, talihin ileri gitsin; senin kötülüğünü düşünenlerin talihi altüst olsun..

* Göklerden sana hep zafer yağsın ve sen, daima hayır düşünen, akıllı bir padişah ol!" dediler,

* Dünya görmüş insanlar, dört bir taraftan yollara döküldüler. Altınlar,

* Mücevherlerle gelip onları padişahın tahtı önüne döktüler..

1200. * Her memleketin büyük adamları, onun tahta çıkmasının verdiği sevinç ve saadetle, kapısının önünde sıra sıra dizildiler..

* Onun tacı, tahtı, külâhı ve padişahlık yüzüğü için Tanrıdan saadet dilediler.

* Ellerini temiz bir dilekle göklere kaldırdılar: "Bu kutlu zamanın sonu gelmesin! Böyle bir padişah ebediyen bahtiyar olsun!" diye dua ettiler.

* Bundan sonra Feridun, seyahate çıktı, dünyanın dört bir köşesini gezdi, dolaştı; gizli ve açık her şeyi gördü, öğrendi.

* Zulmün nerede bir izini ve nerede harap olmuş bir ülke gördü ise,

1205. * Akıllılara yaraşan bir iyi niyetle o kötülükleri yapanların ellerini bağladı.

* Otların yerine selviler ve güller diktirerek, yeryüzünü cennete çevirdi.

* Âmul'den geçip Temşiyye'ye gitti ve orada oturmayı âdet edindi.

Feridun'un Cendel'i Yemene göndermesi

* Feridun'un ömründen üç yıl daha geçince, üç değerli oğlu oldu.

* Talihleri icabı olarak, dünyaya hâkim olmak, altın taçlar giymek için

1210. * Yaradılmış olan, bu soyu soppu kutlu çocukların

* Boyları selviyi yüzleri de baharı andırıyor, her yönden babalarına benziyorlardı.

* Bunlardan ilk ikisi temiz yaradılışlı Şehrinaz'dan, en küçükleri de güzel yüzlü Er-nüvaz'dan doğmuşlardır.

* Babaları bu çocuklara, sırf sevgisinin çokluğundan, bir ad takmamıştı. Nihayet, büyüdüler, fillerle çarpışacak kadar geliştiler.

* Feridun oğullarının tahta ve külâhâ lâayk bir çağa geldiklerini görünce,

• İleri gelen, değerli adamlarından birini çağırdı.

1215. • Her işte padişahın yanında bulunan ve padişaha yol gösteren bu adamın adı, Cendel idi.

• Feridun ona: "Git, dünyayı gez, dolaş ve büyüklerin soyundan öyle üç, kız beğen ki,

• Güzellikte benim oğullarıma eş ve benim akrabalığıma lâayık;

• Babaları, onlara karşı duyduğu sevginin çokluğundan, başkalarının dilinde adları dolaşmasın diye, bir ad takmamış ve

• "Bir anadan, bir babadan doğmuş, üç kardeş olsunlar.

1220. • "Yüzleri peri gibi temiz ve padişahlara yaraşan bir yaradılıştaki bulunsun.

• "Boyda, bosta ve görüşte birbirlerine benzesinler, güzellikçe aralarında hiçbir fark bulunmasın!" dedi.

• Cendel bu sözleri dinledikten sonra, kendi kendine iyi bir karar verdi.

• Çünkü o, uyanık kalbi, iyi düşünüşlü, güzel sözlü, önemli işleri başarabilen bir adamdı.

• Padişaha veda etti ve güvendiği bazı kimseleri de yanına alarak yola çıktı.

1225. * İran'dan dışarı çıktı. Vardığı her yerde araştırdı, soruşturdu, konuştu, dinledi.

* Hangi ülkede hangi büyük adamın, herkesin gözünden sakladığı bir kızı olduğunu duydu ise,

* Gizlice araştırarak onun durumunu inceledi, hakkında söylenenleri dinledi.

* Kız babası olan bu büyükler arasında, Feridun'la akraba olmağa lâayık kimse yoktu.

* Nihayet, aydın yürekli, temiz vücutlu Cendel, Yemen padişahı Serv'in yanına geldi.

1230. * Cendel, onun, istediğine uygun üç kız olduğunu duymuş, yani aradığını bulmuştu.

* Nasıl sülün gül fidanına yaklaşırsa, o da, sevinç içinde o Serv'in huzuruna çıktı.

* Evvelâ diz çöktü, yeri öptü ve kendisinden özür dileyerek onu övdü:

* "Akranları arasında sivrilmiş olan padişah, ebedi olsun. Taç ve taht, her zaman, onun varlığıyla aydınlansın!" dedi.

* Yemen padişahı da: "Ağızlar hep seni övsün. Bir haber mi getirdin, yoksa bir buyruğun mu var? Bir elçi misin, yoksa büyük ve kutlu bir kimse misin?" diye sorunca,

1235. * Cendel: "Sevinçten hiç ayrılma, kötü eller senden ırak olsun. Ben; yasemin kadar küçük, değersiz bir adamım. Yemen padişahına İran'dan haber getiriyorum.

* "Sana, kutlu Feridun'un selâmını getirdim. Sen istediğini sor, ben karşılığını vereyim..

* "Kahraman Feridun'un sana selâmı var. Onu küçük görmiyen bir kimse, büyük demektir.

* "O, bana şöyle söyledi: "(Git, Yemen padişahına söyle ki: "Misk yeryüzünde kokusunu saçtıkça, o da tahtının sahibi olsun!

* "(Vücudun eziyetten daima uzak kalsın ve hazinen dopdolu bulunsun...

1240. * "(Sen, ey Arapların ulusu, şunu bil ki: Talihin yıldızından sana asla bir zarar gelmeyecektir.

* "(Yeryüzünde, hiç, candan ve evlâttan daha tatlı ve daha iyi bir şey var mıdır?

* "(Hiç kimse, insanın çocuğundan daha üstün olamaz. Çocuk bağından daha kuvvetli bir bağ yoktur.

* "(Eğer insan üç gözlü olsaydı, bizim üç oğlumuz üç gözümüzden de değerli olurdu.

* "(Çocuğu gözden daha değerli tut! Çünkü göz, çocuğu görünce ki Tanrıya şükreder.

1245. * "(Bunun içindir ki, akrabalık üzerinde güzel sözler söyleyen, temiz düşünceli ve akıllı bir adam demiştir ki:

* "(Ben, ancak, kendimden daha çok beğendiğim bir kimse ile akrabalık kurarım!

* "(Her akıllı adam, ancak kendisine benzeyenlerle dost olur.

* "(Dostsuz ve akrabasız insanlar, ordu-suz bir padişah gibi, mesut olmazlar.

* "(Benim mamur bir ülkem, hazinem, erlerim, kudretim,

1250. * "Taç ve tahta lâıyk değerli ve ay yüzlü üç oğlum var; bular kimseye minnet etmeden, her istediklerimi ele geçirebilirler.

* "(Bu üç yüksek yaradılışlı gence, onların haberi olmaksızın, padişah soyundan gelmiş üç eş bulmak istiyorum.

* "(Ben, dünyanın halini bilenlerden haber alarak, koşa koşa buraya geldim.

* "(Ey ünlü, padişah! Senin, harem dairen-
de, herkesin gözünden saklı, tertemiz üç kızın varmış.

1255. * “(Sen, hâlâ, bu üç kıza bir ad takmamışsın. Bunu duyunca, gönlüm sevinçten taşıtı.
- * “(Ben de, hâlâ, bu üç değerli oğluma uygun birer ad takmış değilim.
- * “(Şimdi, bu değerli ve çeşitli mücevherleri birbirine karıştırmak gerek!
- * “(Bu üç tertemiz kızla, padişahlık tacına namzet olan şehzadelerin birbirlerine uygunluğu söz götürmez!)
- * “İşte Feridun, benimle, sana böyle bir haber yolladı. Sen düşün de karşılığını ver!” dedi.
1260. * Yemen padişahı bu sözleri işitince, sudan çıkarılmış bir yasemin gibi sarardı.
- * İçinden: “Yeryüzünü gören gözlerim, eğer, kızlarımı yastığımın başında göremiyecek olursa;
- * “Aydın günlerim karanlık geceye döner. Onun için, bu isteğin karşılığını hemen vermek uygun değil.
- * “Kızlarım benim her hususta sırdaşım olduklarına göre, evvelâ onlarla bir konuşmalıyım.
- * “Karşılık vermekte acele etmek doğru olmaz. Müşavirime danışacağım şeyler de var.” dedikten sonra,

1265. * Elçinin istirahatı için bir yer ayırttı ve meseleyi daha düşünmek üzere çıkıp odasına kapandı.

* Kapıyı kilitledi. Kimsenin yanına girmesine izin vermedi. Kederli kederli oturdu, düşünmeğe başladı.

* Savaşçıların bulunduğu çölden birçok kimseleri yanına çağırttı.

* Ve onlara, bütün düşüncelerini açtı.

* Dedi ki: "Biliyorsunuz ki, yeryüzünde, yüzleri bir mumdan daha parlak üç kızımız var.

1270. * "Feridun şimdi bana bir haber göndermiş ve güzel bir tuzak kurmuş,

* "Gözüm kadar sevdiğim kızlarımı benden ayırmak istiyor. Ben de, sizin düşüncenizi öğrenmek arzusundayım.

* "Feridun, elçisinin diliyle: — Benim, taca ve tahta lâyıık üç oğlum var.

* "Ben, seninle bir akrabalık kurmak, temiz kızlarını oğullarıma almak istiyorum!

* "Diyor. Şimdi ben, gönlüm istemediği halde evet, desem, yalan söylemiş olurum. Yalan söylemek de, bir padişaha yakışmaz.

1275. * “Eğer, bu teklifi kabul etsem, kızlarımdan ayrılacağım, gönlüm ateş ve yüzüm göz-yaşlariyle dolacak.

* “İstedliğini yerine getirmesem, yüreğim korkusuyla dolacak.

* “Çünkü, cihan padişahı olan bir adamın düşmanlığını çekmek kolay bir şey değildir!” dedi.

* Padişahın derdine derman arıyan büyükler, Feridun’un Dahhâk’e neler yaptığını, başına ne işler açtığını düşünmeğe başladılar.

* Sevr, sözüne devamla: “Aklınıza gelenleri bana birer birer anlatın!” dedi.

1280. * Tecrübeli yiğitler, şöylece karşılık verdiler: “Biz senin, her esen yele uymanı uygun bulmayız.

* “Feridun dediğin kadar kuvvetli bir padişahsa, biz de senin kulakları küpeli kulakları değil miyiz?

“Düşüncemizi bildirmek kadar, savaş atlarının dizginlerini kullanmak ve mızrak savurmak da elimizden gelir.

* “Hançerlerimizden dökülecek kanlarla yeryüzünü bir şarap mahzenine, mızraklarımızla da gökyüzünü bir kamışlığa çevirebiliriz.

• “Kızlarının sence değeri büyükse ve onları vermek istemiyorsan, sadece hazinelerinin kapısını aç ve Feridun’a hiçbir karşılık gönderme.

1285. • “Yok, eğer çekmiyor da başka bir çare düşünüyorsan, ondan, yapılması imkânsız olacak kadar önemli şeyler iste!”

• Yemen padişahı, bu tecrübeli adamların söylediklerini dinledi. Fakat, bu işin ne başını bulabildi, ne sonunu.. şaşırdı kaldı.

Yemen Padişahının Cendel’e Cevabı

• Yemen padişahı, Feridun’un elçisini çağırarak, ona nezaketle şunları söyledi:

• “Ben sizin padişahınıza nispetle, küçük bir padişahım.. Onun her buyruğuna boyun eğirim.

• “Fakat kendisine benim tarafımdan deyin ki: Senin büyüklüğün ve oğullarının da sence çok değerli oldukları doğrudur.

1290. • “Hele bir oğul, taca ve tahta lâayık olursa, bir padişahın gözünde elbette daha çok değer kazanır.

• “Bütün söylediklerinin doğruluğunu, kendi çocuklarımı düşünerek, anlıyorum.

• “Eğer padişah benden gözlerimi veya yigitlerimin yetiştiği çölleri ve Yemen tahtını istese,

• “Vermekte hiç tereddüt etmem. Çünkü bunlar, kızlarımın yanında hiç kalır.

• “Padişahın istedikleri bunlardan ibaret olsaydı, buyruğundan bir adım bile dışarı çıkmazdım.

1295. • “Ancak, kızlarımın yanımdan ayrılmaları, ülkemden dışarıya çıkabilmeleri için,

• “Benim de, padişahın oğullarını, o taça, tahta ışıktveren şehzadeleri bir kere görmekliğim gerekir.

• “Onlar da bir kere benim yanıma gelsinler, bu karanlık ruhum onları görmekle aydın

• “Ve gönlüm şad olsun, onların uyanık canlarını göreyim,

• “Ondan sonra ben de şu yeryüzünü gören gözlerim kadar sevdiğim kızlarımı töremize uygun olarak onlara vereyim.

1300. • “Yüreklerinin adaletle dolu olduğunu görürsem, elimi onlara uzutacağıma söz veririm.

• “Yok, eğer Feridun kızlarımı görmek isterse, hemen onları yanma gönderirim!”

• Söz eri Cendel bu karşılığı alınca, âdet üzere, tahtı öptü

* Ve onu överekten saraydan çıkıp, Feridun'a gitmek için yola çıktı.

* Feridun'un yanına gelince, bütün olan bitenleri ona anlattı.

1305. * Bunun üzerine Feridun, oğullarını çağırttı ve bütün sakladıklarını,

* Cendel'in seyahate çıkışını ve bundaki maksadı olduğu gibi anlattıktan sonra şöyle dedi:

* "Yemen padişahının oğlu yoktur. Sadece, başının tacı olan üç kızı var.

* "Bunlar gibi bir gelin bulsa, bir melek bile önlerinde yere kapanıp toprağı öper.

* "Ben bunları sizin için babalarından istettim ve lüzumlu şeyleri de söyledim.

1310. * "Şimdi bir kere de sizin onun yanına gitmeniz ve kendisiyle görüşmeniz gerek. Yanma gittiğiniz zaman, güzel güzel konuşun,

* "Akıllıca bir tavır takının, söyleyeceği sözleri can kulağıyla dinleyin ve

* "Düzgün karşılıklar verin! O sizden bir şey sorarsa, fikirleriniz güzel olsun.

* "Çünkü bir padişah oğlunun, herhalde, olgun ruhlu,

* "Aydın yürekli, temiz dinli, başına gelecekleri önceden gören,

1315. • “Her zaman doğruyu söyleyen ve aklını kendisine süs yapabilen bir kimse olması gerekir!

• “Size söylediklerimi iyi dinleyin, dediklerimi yaparsanız mesut olursunuz.

• “Yemen padişahı, keskin görüşlü bir adamdır. Öyle, insanlar arasında onun gibisine kolay kolay raslanamaz..

• “Konuşması güzel, yüreği aydın, yaradılışı temiz, her mecliste övülmeğe değer bir padişaktır.

• “O; hazinesi, askeri, bilgisi, aklı ve düşüncesi bol bir taç ıssıdır.

1320. • “Onun tarafından akılsızlıkla suçlandırılacak bir harekette bulunmamağa dikkat edin. Çünkü, bilgili adamlar, karşılarındakini sınamak için, hileler düşünürler.

• “O da, meselâ, oraya gittiğinizin daha ilk günü sizin için bir meclis kurar ve sizi meclisin şerefli bir yerine oturtur.

• “Sonra, baharda çiçeklerle, türlü türlü kokular, renkler ve nakışlarla süslü bir bahçeyi andran o güneş yüzlü kızlarını da meclise getirtir.

• “Ve o üç güneş yüzlüyü tahtın üzerine, birer selvi gibi, yerleştirir;

* “Boybosça ve yüzce onları birbirinden ayırmak güçtür.

1325. * “Küçükleri öndeki, büyükleri arkada-
ki ve ortancaları da ortadakidir.

* “Küçük kız büyüğünüzün, büyüğü kü-
çüğünüzün,

* “Ortancası da ortancanızın yanına otu-
rur... Dikkat edin, bu ciheti yanlış bellerseniz
sonra zararını çekersiniz.

* “Sonra, meselâ, size bu birbirine ben-
yen kızlardan hangisinin büyük,

* “Hangisinin ortanca ve hangisinin kü-
çük olduğunu sorar. Dediğim gibi karşılık ve-
rir ve

1330. * “Dersiniz ki: Yukarda oturan, küçük-
tür, büyüğün, şimdi bulunduğu yerde oturma-
sı yakışık almıyor;

* “Ortancanın da ortada oturması doğru
olur! Böyle dersiniz, oyunu siz kazanmış olur-
sunuz..” dedi.

(1)

(1) Nüşa: * “İşte, o güneş yüzlü ve selvi boy-
lular için hep böyle konuşun.

* “Sarayda, daima beraber olun; sakın, birbiri-
nizden ayrılayım demeyin.

* “Sözlerimi iyi gözetin ve anlattığım sırları da
iyi kavrayın!”

**Feridun'un Oğullarının Yemen Şahının
Yanına Gitmeleri**

* Bu çok değerli ve temiz gençler, babalarının öğütlerini canla dinleyip kabul ettiler ve

* Kafaları bilgi ve afsunla dolu olarak, yanından ayrıldılar.

* Zaten, böyle bir babanın yetiştirdiği çocuklara, düşünceli ve bilgili olmaktan başka ne yaraşır?

(1)

1335. * Gidip yolculuk için hazırlanmağa başladılar ve mübitlerin de kendileriyle beraber bulunmalarını istediler.

* Güneş yüzlü, ünlü ve gökteki yıldızlar kadar sayısız yiğitlerden toplanmış bir ordu ile yola çıktılar.

* Yemen padişahı Sevr, konukların yaklaştığını duyunca, türlü türlü teçhizatıyla bir sülün kanadını andıran bir ordu hazırladı.

* Onları karşılamak için, ordudan, ak-rabalarından ve akıllı adamlardan ibaret bir heyet gönderdi.

(1) Nüsha: * Her üçü de, rüzgâr gibi koşarak, evlerine gittiler ve gece olunca sevinçli, mesut bir uykuya daldılar...

* Nihayet, üç değerli genç gelip Yemen'e girdiler. Kadın, erkek bütün halk karşı çıktı.

1340. * Yerlere mücevherler ve safranlar dök-
tüler, şarabı miskle karıştırıp

* Sabahleyin güneş ışıklarını gökyüzüne aksettirip de onun lâcivert rengini erguvana çevirince,

* Atların yelelerine sürdüler, ayaklarının altına da altınlar saçıldı.

* Konuklara, tuğla yerine altın ve gümüşten yapılmış bir köşk hazırlanmıştı.

* Çok değerli eşyalarla dolu olan köşkün içi Rum kumaşlarıyla döşeliydi.

* Yemen padişahı, konuklarını getirip köşke yerleştirdi. Gece geçip de gündüz olunca kadar gençlerin arzuları arttı.

1345. * Nihayet, tıpkı Feridun'un dediği gibi, Yemen padişahı kızlarını gizlice haremden çıkardı.

* Üçünde de öyle bir parlaklık vardı ki yüzlerine bakmak güçtü.

* Kızlar, mecliste, yine Feridun'un dediği gibi oturdular.

* Padişah gençlere: "Bu değerli kızların, bu üç yıldızın hangisi küçüktür?"

• “Ortancaları ve büyükleri hangisidir? Söyleyin de biz de ona göre bilelim..” dedi.

1350. Delikanlılar, babalarından öğrendikleri gibi söyleyince, bu hileyi önlemiş oldular.

• Yemen padişahı ve mecliste bulunanlar hep şaşırıp kaldılar.

• Padişah, hileye sapmanın bir işe yarayacağını anlayınca

• Onlara: “Evet, dediğiniz gibidir!” diyerek, sıra ile, küçük gence küçük kızını, büyük gence büyük kızını.. verdi.

• Bu iş de bittikten ve böylece birbirlerinin olduktan sonra,

1355. • Güzel kızlar, üç taç sahibinin ve babalarının yanında duydukları utangaçlıktan terlemiş,

• Yanakları kızarmış ve dudaklarında tatlı sesler olduğu halde, naz ve utanma içinde evlerine döndüler.

Yemen Şahı Serv’in, Feridun’un oğullarını büyü ile denemesi

• Arapların büyüğü, Yemen padişahı Serv, şarap getirtti ve mecliste bulunanlara içirdi.

• Çalgıcıları çağırttı. Şarap içme ve sohbet, gece yarısına kadar sürdü.

• Feridun'un oğulları ve onun da damatları olan gençler, hep onun şerefine içtiler ve

1360. • İçmeğe, sarhoş oluncaya, uyumak ve dinlenmek isteyinceye kadar devam ettiler.

• Serv, yatacakları yerin bir gülsuyu hazinesinin yanında hazırlanmasını buyurdu.

• İyi talihli gençler, güller saçan bir ağacın dibinde uykuya daldılar.

• Bunun üzerine, Arapların ve efsuncuların padişahı olan Serv, başka bir hile düşünmeğe koyuldu.

• Gül bahçesinden çıkarak, büyüçülüğün gerektirdiği hazırlıkları yaptı ve

1365. • Gençlere zararı dokunması için, soğuk ve azgın bir rüzgâr estirdi.

• Öyle ki, o rüzgârla, çöller, çimenlikler dondu; kargalar bile kanad açamaz oldu.

• Büyübozucu Feridun'un oğulları, o şiddetli soğukla yerlerinden sıçrayıp kalktılar.

• Tanrı vergisi olan güçleri ve zekâlarıyla, padişahlara ve yiğitlere yakışan bazı büyülerle

• O cadının büyüsunü önlediler. Böylece, soğuk onlara hiç dokunmadı.

1370. * Sabahleyin güneş dağın üstünden görününce, usta büyücü Serv, acele acele,
- * Üç damadının yanına geldi. Onları; yanakları morarmış,
- * Soğuktan donmuş, işleri tersine dönmüş bir halde bulacağım ve kızlarının yine kendisine kalacağını umarak...
- * Fakat, güneşle ay onun istediği gibi dönmediler.
- * Üç kayıtsız gencin, padişahlık tahtının üzerinde, yeni bir ay gibi oturmakta devam ettiklerini ve
1375. * Büyünün kendilerine hiçbir zararı dokunmadığını görerek, artık hilelerle vakit geçirmenin uygun olmayacağını anladı.
- * Bunun üzerine, bir meclis kurdu. Bütün büyükler toplandılar.
- * Serv, eskiden kalma hazinelerin kapısını açtı, ötedenberi sakladığı sırrı ortaya dökmüş oldu.
- * Yanakları güneş gibi parlak, baştan-ayağa kadar cennet bahçesi gibi güzellik ve tazelik içinde boğulmuş,
- * Nazla büyümüş, kıvrım kıvrım kıvrımanın ıstırabını sadece kâkülleri tatmış olan, taç ve hazine sahibi

1380. • Kızlarının üçünü de getirtti ve onları üç delikanlıya, o yeni ay gibi güzel üç yiğit padişaha verdi.

• Yemen padişahı, bu sırada duyduğu kin ve düşmanlıkla: "Feridun'dan bana bir kötülük gelmedi.

• "Ben, benim gibi yiğit bir padişahın soyundan sadece kızların doğacağını nasıl bildirdim?

• "En talihli insan, kızı olmıyanlardır. Çocukları kız olanın talih yıldızı sönüktür!" dedikten

• Sonra mübitlerin önünde sözlerine şöyle devam etti: "Şu ay gibi kızlar bu padişahlara lâyıktırlar.

1385. • "Hepiniz bilin ki, gözüm yerinde olan bu üç kızı, kendi âdetimize uygun olarak bu gençlere veriyorum.

• "Onlar da kızlarıma gözleri gibi bak-sınlar ve içlerine canları gibi nakşetsinler."

• Bundan sonra, kendisinden geçmiş bir halde, gelinlerin eşyalarını bağliyerek çevik develerin sırtına yükletti.

• Çeyiz olarak verilen mücevherlerin parıltısından, Yemen baştan başa aydınlandı. Develer, birbiri ardınca dizildiler.

• Bir evlât iyi bir ahlâk sahibi olduktan sonra, ister erkek, isterse kız, olsun, değerlidir..

1390. • Nihayet, hazırlık bitti ve uyanık kalbli gençler Feridun'un ülkesine doğru yola koyuldular.

Feridun'un, oğullarını sınaması

• Feridun, oğullarının, bu üç padişahın gelmekte olduklarını duyunca, hemen yola çıktı.

• Onların yüreklerini anlamak, kötülükler üzerindeki şüphelerini gidermek istedi.

• Öyle bir ejderha kılığına girdi ki, aslan bile onun eline geçse canını kurtaramazdı.

• Coşmuş, köpürmüş bir halde, ağzından ateş püskürüyordu.

1395. • Oğulları kendisine yaklaşıncı, toz içinden yükselen karanlık bir dağ göründü.

• Feridun, bu tozu dağıtarak, gürültüsü dünyayı dolduran bir nara attı.

• Evvelâ, taç sahibi ve değerli olan büyük oğluna doğru hızla yürüdü.

• Oğlu kendi kendine: "Akıllı bir kimse, bir ejderha ile savaşmayı uygun bulmaz!" diyerek,

• Derhal arkasını dönüp kaçmağa başladı. Bunun üzerine babası, onun kardeşlerine doğru saldırdı.

1400. * Ortanca oğlu ejderhayı görünce, hemen yayını kurup çekti ve:

* "İş savaşıma bindikten sonra, bir cenk süvarisi ile kükremiş bir aslan arasında fark yoktur!" dedi.

(1)

* Küçükleri, kardeşlerinin yerine gelip de ejderhayı görünce, köpürdü.

(2)

*Ejderhaya dedi ki: "Bizim önümüzden çekil, (1) aslanların yolunda dolaşma!

* "Kulakların Feridun'un adını duydu ise, bize çatmaya kalkışma.

1405. * "Biz üçümüz de onun oğullarıyız ve gürz kullanmasını bilen savaşçılarız!

* "Ya bu yolsuzluktan vaz geçersin, yahut kafana şu gürzü indirir, kin ve intikam (2) külâhını giydiririm!" dedi.

(1) Nüşa: Her ne kadar yüreği kızgın idiyse de, bunu söyledikten sonra, o da kaçmağa koyuldu...

(2) Nüşa: Hafif kılıcını kınından çekti. Atının dizginini kastı ve ona seslendi.

(1) Nüşa: (..... çekil, sen bir kaplansın, aslansın).

(2) Nüşa: "Kafana bu gürzü indiririm" cümlesi yok, "kin ve intikam" yerine de "kötü huyluluk."

* Kutlu Feridun, bütün bunları işitip görünce, oğullarının hüner derecesini anladı ve gözden kayboldu.

* Geri döndü ve bu sefer yeniden babalık kılığına girdi. Âdet olduğu üzere, en önde kendisi,

* Davullar kükremiş sarhoş filler, elinde öküz kafası biçimindeki gürzü,

1410. * Arkasında da komutanlar olduğu halde ve bütün yeryüzü avucunun içinde olarak, tekrar oğullarının karşısına çıktı.

* Oğulları onu görünce, atlarından inip koşa, koşa yanına gittiler.

* Önünde eğilip toprağı öptüler. Davulların ve fillerin sesleri yükseldi.

* Babaları, ellerinden tutup onları okşadı ve hepsine derece derece mevkiler verdi.

* Saraya dönünce, gizlice, Tanrı'nın önünde diz çöktü.

1415. * Zamanın bütün iyilik ve kötülüklerini yaratan Tanrıyı övdü.

* Sonra, oğullarını çağırdı ve onları şerefli birer mevkie oturttu (1).

(1) Nüsha: "..... şerefli birer mevkie... yerine "büyüklüğün tahtına..."

* Dedi ki: "Soluklariyle yeryüzünü yakmak isteyen o ejderha,

* "Sizin insanlık değerlerinizi tartmak isteyen babanızdı.

* "Şimdi size, akıllılara yaraşacak birer güzel ad takacağım.

1420. * "Sen ki en büyük oğlumsun, senin adın Selm olsun ve yeryüzü emellerinle dolsun.

* "Sen, ejderhanın ağzına düşmemek için, selâmetin çaresini aradın ve kaçmak gerektiğinde tereddüt göstermedin.

* "Ne aslandan, ne de filden korkmıyan bir adama cesur deme, deli de!

* "İlk anda kızgınlığa kapılan ve ateşten daha atılğan davranan ortanca oğlumuza,

* "Tur adını verelim.. O, kükremiş bir filin bile yenemeyeceği, yiğit bir aslandır.

1425. * "Bir taht sahibine lâzım olan hüner, cesarettir. Çünkü, korkak adam tahta lâıyk olamaz.

* "En küçüğümüz, akıl ve savaş eridir. Gerektiği zaman atılğan ve gerekli anda da ihtiyatlıdır.

* "O, akıllı kimseler gibi, işin ortasını seçti: Ne ateşte yandı, ne de yerde süründü..

* “O, yiğittir, akıllıdır, gençtir. Dünyada övülmeğe lâıyk insan odur.

* “Şimdi, öyle ise, onun adını da İreç koyalım. Nasibi, daima, büyüklük olsun.

1430. * “İlk anda yumuşaklık (1) gösterdi ve sertleşmek gerektiği zaman da yiğitçe davrandı.

(2)

* “Şimdi de, memnuniyetle, peri yüzlü Arap kızlarının adını takayım:

* “Selm’in karısının adı Arzuy, Tur’un-kinin adı Mâh-i âzâdecuy.

* “Temiz huylu İreç’in, güzellikte Süheyl yıldızını bile kendisine kul eden karısının-ki de Sehi olsun!”

* “Bundan sonra, şu dönen gökyüzünün yıldızları hakkında müneccimlerce

1435. * Yazılmış bir kitap getirtti, önüne koydu ve ünlü oğullarının talihlerine baktı.

* Evvelâ, Selm’in yıldızını aradı. Müşteriden başka bir yıldız göremedi.

(1) Nüsha: * “Yumuşaklık” yerine “aslanlık.”

(2) Nüsha: * “O; yiğittir, akıllıdır, düşüncelidir. Her yerde, gerektiği gibi iş görür.

* Tur'un yıldızı, uğurlu ve yiğit güneşin sahibi olan Eset burcunda idi.

* Kutlu İreç'in yıldızına bakınca, ayın sahibi olan yıldızı gördü.

* Bu yıldız, onun, birtakım karışıklıklar ve savaşlarla karşılaşacağını gösteriyordu.

1440. * Bunu görünce Feridun, çok üzüldü, ciğerinden dommuş bir ah çıktı.

* Feleğin İreç'e karşı iyi davranmıyacağını, ona sevgi göstererek işlerini düzenlemeyeceğini anlamıştı.

* Bu aydın ruhlu oğlunun düşüncesiyle kötümserliğe düştü.

Feridun'un yeryüzünü oğullarına pay etmesi

* Feridun, yıldızlar ilminden bu sırları anladıktan sonra (1),

* İçindeki sırrı açığa vurarak, yeryüzünü üç parçaya ayırdı:

1445. * Bu parçalardan biri Rum ve Batı, birisi Türkistan ve Çin, üçüncüsü de yiğitler ülkesi İran'dı.

(1) Nüsha: * Feridun, feleğin İreç'e hiç elverişli olmıyan işini anlattuktan sonra.

- Birinci parçayı, yani bütün Rum ve Batı ülkesini Selm'e verdi ve

- Bir ordu toplayarak batıya gitmesini buyurdu.

- Böylece Selm de, padişahların tahtına ayak basarak "Batı padişahı" adını aldı.

- Sonra Tur'a Turan ülkesini verdi ve onu Türklerle Çin'in padişahı yaptı.

1450. • O da, babasının hazırladığı bir ordu ile yola çıktı,

- Büyüklüğün tahtına oturdu, beline kemerini kuşandı ve cömertliğin elini açtı..

- Büyükler, önüne mücevherler saçtılar. Bütün dünya onu, Turan'ın padişahı olarak tanıdı.

- Sıra İreç'e gelince; babası ona da İran'ı ve

- İran'la beraber, mızraklı yiğitlerin yetiştigi çölü, padişahlığın taç ve tahtını da verdi.

1455. • Çünkü fil dişi tahta, taca, kılıca ve saltanat mühürüne lâıyk olarak onu görmüştü.

- Akıllı, bilgili ve düşünceli olanlar, onu İran padişahı olarak kabul ettiler.

* Böylece, her üçü de, padişah soyundan gelenlere yaraşacak şekilde yerlerine geçtiler.

Selm'in İreç'i kiskanması

* Aradan, uzun bir zaman geçti. Fakat, zamanın içinde saklı bir sır vardı.

* Akıllı Feridun artık kocamış, baharın o güzel bahçesi tozla, toprakla dolmuştu..

1460. * "Her kuvvet, zaman geçtikçe, zayıflığa yüz tutar!" diye söylerler...

* Feridun'un da aydan günleri kararmaya başlayınca, oğulları kötü düşüncelere kapıldılar.

(1)

* Selm'in, nihayet, yüreği yerinden oynadı; hali durumu başkalaştı.

(2)

* Babasının yaptığı bağışı, tahtını küçük oğluna bırakışını bir türlü beğenmiyordu.

(1) Nüşa: * Şimdi biz, Selm'in yaptıklarına gelelim. İreç'in yüzünden, onun yüreği kan ağlamakta idi.

(2) Nüşa: * Gönlü daima onunla dolu buluyor, müşaviriyle hep onun üzerinde düşünüyordu.

• Yüreği kinle dolu ve kaşları hep çatıktı. Tuttu, Çin padişahına bir elçi yolladı.

(1)

1465. • Ona, acele bir atlı göndererek, içindeki düşünceleri bildirdi.

(2)

• Dedi ki: "Ey Türklerin ve Çin'in padişahlar padişahı! Ey hünerli, aydın yürekli ve her şeyin iyisini seçen!

• "Felek, bize zarar vermeyi uygun buldu. Bir selvi gibi yüksek olduğumuz halde, bizi aşağılara düşürdü.

• (3) "Sen şu maceraya bak. Bu öyle bir şeydir ki, eski zamanlardan beri, benzeri işitilmiş değildir.

• "Biz padişahlığın tahtına lâayık üç kardeşlik (4) en küçüğümüz olan, tahtan yana, bizden daha büyük bulunuyor.

(1) Nüşa: • Kardeşine haber yolladı ve dedi ki: "Ebediyen bahtiyar ol, her emeline kavuş."

(2) Nüşa: • Cihangir olan, fakat düşünceden mahrum bulunan Tur'un yanına gönderdi.

(3) Nüşa: • Beyit, "Ey, gönlü uyanık!" diye başlıyor.

(4) Nüşa: "Kardeşlik" yerine "oğulduk."

1470. * “Mademki ben yaşça ve başça daha öndeyim, feleğin bana yar olması daha uygundu.

* “Haydi, diyelim ki, taç, taht ve külah bana verilmedi; fakat benden sonra sıra senin değil mi?

* “Babamızın bize böyle haksızlık etmesinden kırılmamız, yerinde bir şeydir..

* “İran gibi yiğitler çölünü (1) ve Yemen’i İreç’e, Rum’u ve Batı ülkesini bana,

* “Türklerin çölünü ve Çin’i de sana veriyor ve böylece en küçüğümüz İran’a padişah oluyor.

1475. * “Ben bu bölüşe razı değilim. Babanın kafasında düşünce diye bir şey yok!”

* Sonra, atlı bir elçiye yola çıkardı ve Turan padişahının yanına yolladı.

* Elçi, işittiklerini hep söyledi (2) ve Tur’un beyinsiz kafasını boş şeylerle doldurdu (3).

(1) Nüşa: “İran gibi yiğitler çölü” yerine “İranı ve yiğitler çölünü.”

(2) Nüşa: “... işittiklerini, büyük bir üstahlıkla...”

(3) Nüşa: “Kafasını boş şeylerle doldurdu” yerine “kafasını altüst etti..”

* Cesur Tur, bu sırrı duyunca, sert bir aslan gibi heyecanlandı.

* Ve gelen elçiye şu karşılığı verdi: "Git, padişahına söyle söyle.." De ki:

1480. * "Ey, adalet ıssı! Demek, babamız gençliğimizde bizi aldattı!

* "Fakat, onun kendi eliyle diktiği bu ağacın meyvası kan ve yaprakları da zehirdir."

* "Bu hususta konuşmak için, seninle yüz yüze gelmem gerek!"

* Tur, bundan başka, kardeşimin yanma büyüklerden, konuşmakta becerikli birisini daha gönderdi ve ona da:

* "Benden kardeşime selâm söyle: Ey, gönlü uyanık ve bahtiyar padişah!

1485. * "Aldatılmış bir savaş erinin daha fazla sabretmesi doğru değildir.

* "Bu işin üzerinde fazla durmak ve tereddüde kapılmak gerekmez!" dedi.

* Elçi, Tur'un cevabını getirince, üstü kapalı duran bu sır açığa çıkmış oldu.

* Bunun üzerine, iki kardeşten biri Rum'dan, biri de Çin'den yola çıktılar.

* Böylece, zehirle bal birbirine karışmış oldu.

1490. * Nihayet, birbirleriyle buluşarak, gizli ve açık her şeyi konuştular.

Selm ve Tur'un Feridun'a haber göndermeleri

* Çevik (1), güzel söz söyleyen, gönül gözü açık bir mübit seçtiler.

* Yabancıları dışarı çıkararak, onunla iyice görüştüler.

* Evvelâ, babasına karşı utanmayı bir yana bırakarak, Selm söze başladı.

* Elçiye: "Olanca hızınla yola çık, o kadar hızlı git ki, toz ve rüzgâr bile arkandan yetişemesin!"

1495. * "Yol almaktan başka hiçbir düşüncen olmasın ve çabuk Feridun'un yanına var!"

* "Sarayına girince, evvelâ, biz iki oğlunun selâmını söyle.

* Ve de ki: "Tanrı korkusu, her iki dünyada da, insana lâzımdır.

* "Genç bir adam ihtiyarlık günlerinde de gençliğinde yaptığı kusurları gidereceğini ümidederse de, kararmış saç bir daha beyaz olmaz (1).

(1) Nüsha: "Çevik" yerine "keskin görüşlü."

(1) Nüsha: İhtiyarlık günleri, gençlerin ümididir ama, bir kere ağaran saç bir daha kararmaz.

* “Sen yalnız bu dünyayı sever de ebediliği onda ararsan, aslı ebedî olan öteki dünya başına dar olur.

1500. * “Tertemiz Tanrı, güneşin bulunduğu yerden kara toprağa kadar, bütün cihanı sana vermiştir.

* “Sen ondan, daima, padişahlık için gereken şeyleri istedin. Fakat, onun buyruğuna uymadın.

* “Yanlış hareketlerde bulundun, tam bir iş yapmadın, dünyayı oğullarına bölerken doğruluk aramadın! (2).

* “Senin akıllı ve yiğit üç oğlun vardı. Bunlar, nihayet büyüdüler.

* “Bunların, hiçbirinde, ötekilerinkinden üstün bir hüner görmediğin halde, niçin birisi ötekilerden yukarıya yükseldi?

1505. * “Oğullarından birini, ejderha solukları altında bıraktın; birini, bulutlara kadar yükselttin..

* “Birini de, başına taç giydirip, baş ucunda alıkoydun. Gözlerin hep onu görmekle aydınlandı.

(2) Nüsha: Küçüklükten ve eksiklikten başka bir şey aramadın ve bağışta bulunurken doğru davranmadın.

* “Biz, anadan, babadan yana ondan daha aşağı değiliz ki, padişahlık tahtına lâayık olmıyalım!

* “Ey, yeryüzünün adaletli padişahı! Bu hareketin, hiçbir zaman beğenilmez.

* “Eğer taç, o değersiz baştan uzaklaşırsa dünya da ondan kurtulur.

510. * “Onu dünyanın bir köşesine gönder, o da bizim gibi orada senin gözünden uzak bulunsun.

* “Yoksa, Türk ve Çin atlılarından ve ikinci Rum yiğitlerinden,

* “Gürzlerle silâhlandırılmış bir ordu hazırlar, İreç'ten ve İran'dan intikamımı alırım!”

* Mûbit, bu sert sözleri dinledikten sonra yeri öptü ve onlara arkasını döndü...

* Üzengiye ayağını koyar koymaz, nasıl ateş bir rüzgârıa birdenbire parlar ve yükselirse, o da öylece yola çıktı.

515. * Feridun'un sarayına erişti. Sarayın üstü görünmüyordu.

* Çatısı bulutlara kadar yükseliyordu, genişliği bir dağdan ötekine kadar uzanıyor, yeryüzünü kaplıyordu.

* Kapısında kuvvetli bekçiler vardı, soylu ve değerli adamlar içeride idiler.

* Feridun'un bir yanında bağlı aslanlarla kaplanlar, bir yanında da azgın savaş filleri duruyor,

* Bazı cesur yiğitlerden, aslan kükreyişi gibi sesler yükseliyordu.

1520. * Mûbit ayakta duran askerleriyle beraber padişahın bulunduğu yeri, gökyüzüne benzetti.

* Uyanık ve işten anlar bekçiler, gidip dünya padişahına

* Değerli bir elçinin geldiğini haber verdiler..

* Padişah emir buyurdu; kapının perdesini kaldırdılar, elçiye atından indirip huzura çıkardılar.

* Elçi, Feridun'u görünce, gözleri ve gönlü onunla doldu:

1525. * Boyu selvi, yüzü güneş, saçları kâfur gibi beyaz, yanakları gül gibi kırmızı,

* Yanakları hicaba boğulmuş, padişahlara yaraşan dili tatlı sözlerle ve dudakları da tatlı gülümseyişlerle dolu idi.

* Elçi onu görür görmez seodeye kapandı ve dudaklarının değdiği yeri öpüşlerle doldurdu.

* Feridun, hemen onu yerinden kaldırdı ve şerefine uygun bir yer gösterdi.

* Ona, evvelâ, iki değerli oğlunun gönülce şen ve vücutça sağlıkta olup olmadığını,

1530. * Çöllerden geçerek gelirken bu uzun yolların iniş ve yokuşlarında zahmet çekip çekmediğini sordu.

* Bundan sonra, elçi söze başladı: "Ey, değerli padişah! bu dünyada hiç kimse, padişahlık tahtını sensiz görmesin! dedi.

* "Durumlarını sorduğun kimseler, senin istediğin gibidirler. Sayende, hepsi sağdırlar.

* "Ben, padişaha, lâayık ve kendine sahip olmıyan bir kulum.

* "Sana, hoşuna gitmiyecek bir haber getirdim. Bu haberi gönderen pek kızgındır. Fakat, ben suçsuzum.

1535. * "Eğer padişah buyurursa, bu akılsız gençlerin gönderdikleri haberleri söylileyeyim!"

* Padişah, bütün işittiklerini söylemesini buyurdu.

Feridun'un oğullarına karşılığı

* Feridun, kulaklarını açıp olanca dikkati ile dinledi. Elçinin söylediklerini duyunca, beyni kaydadı.

* Ona: “Ey, akıllı kişi! Senin özür dilemene lüzum yok!

* “Böyle bir haberi bende zaten bekliyordum. İçime hep böyle diğuyordu.

* “Sen o, işe yaramaz, kötü, beyinleri fesatla dolu iki Ehrimen’e benim ağzımdan

* “De ki: Sizin ne olduğunuzun ortaya çıkması iyi oldu. Sizden beklenen selâm, bu mu olacaktı?

* “Beyinlerinizde benim öğütlerimden hiçbir şey kalmadığına göre, bari biraz akıllı ve olgun bir insan olsaydınız.

* “Tanrıdan, ne korkuyor, ne de utanıyorsunuz. Düşündüğünüz, hep kötülük... (1).

* “Bir zamanlar benim de saçlarım katran, boyum selvi ve yüzüm de ay gibiydi.

1540. * “Sırtımı kamburlaştıran felek, dönmesinde hâlâ devam ediyor.

* “Beni bu hale koyan zaman, günün birinde, sizi de kamburlaştıracaktır. Kaldı ki, bizi bu hale getiren bile ebedî değildir.

* “Tertemiz Tanrının yüce adına, parlayan güneşe, kara toprağa,

(1) Nüsha: “Düşündüğünüz hep kötülük...” yerine “hiç, akıllıca bir düşündüğünüz olmadı.”

• “Padişahlığın taht ve tacına, Zühre ve aya yemin ederim ki, ben size kötü gözle bakmış değilim..

• “Ben akıllı kimselerle, müneccimlerle, mübitlerle bir meclis kurdum.

1545. • “Uzun zaman onlarla danışdıktan sonradır ki, yeryüzünü adaletle size pay ettik.

• “Ben bu danışmalarımınla hakkı yerine getirmek istedim. Yaptığım işte, hiçbir haksızlık yoktur.

• “Yüreğim, hep Tanrı korkusuyla doludur. Ben, yeryüzünde, hep doğruluk aradım.

• “Padişahlığım sırasında, yeryüzünü mamur bir hale getirdiği için, bu meclisi dağıtmak istemedim ve

• “Padişahlık tahtımı iyi talihli oğullarıma vermeği düşündüm.

1550. • “Şimdi, eğer ehrimen sizin gönlünüzü benim öğütlerimden ayırıp yolsuzluğa ve karanlığa yöneltiyorsa,

• “Bir kere bakın, düşünün ki; böyle bir hareket yüce Tanrının hoşuna gider mi?

• “Padişahlığım sırasında, yeryüzünü mamur bir hale getirdiği için, bu meclisi dağıtmak istemedim ve

• “Padişahlık tahtımı iyi talihli oğullarıma vermedi düşündüm.

1555. • “Şimdi, eğer ehrimen sizin gönlünüzü benim öğütlerimden ayırıp yolsuzluğa ve karanlığa yöneltiyorsa,

• “Bir kere bakın, düşünün ki; böyle bir hareket yüce Tanrının hoşuna gider mi?

• “Eğer dinlerseniz size bir söz daha söyleyeyim: Neyi ekerseniz onu biçersiniz!

• “Bana doğru yol gösteren kılavız: Ebedî âlem, bu âlemden başka bir âlemdir! dedi.

• “Hırsınız evvelce, akla uygundu.. Nasıl oldu da dev, sonradan, yoldaşınız oldu?

1560. • “Korkarım ki, o ejderin pençesinde ruhunuz da vücudunuzdan ayrılmasın.

• “Benim zamanım, artık dünyadan gitme zamanıdır. Kızgınlığa ve coşkunluğa kapılma zamanı değildir.

• “Size, hareketlerinin serbesliğini kazanmış üç oğul babası bir ihtiyar, işte bu olgun sözü söylüyor.

• “Yüreği hırstan boşalan bir insanın gözündeki, toprakla padişahlık tacı birdir.

• “O halde, toprak için kardeşini satan feda eden bir kimsenin soysuz olduğunu söylemek, yerindedir.

1565. * "Dünya, sizin gibileri çok gördü ve daha da görecektir. O, hiç kimseye boyun eğmiyecektir.

* "Bilirsiniz ki, kıyamet gününde sizi kurtarabilecek olan ancak Tanrıdır.

* "Arayın, bu yolun hazırlığını görün ve çalışın Tâ ki, sonunda büyük zahmetlerle karşılaşmıyasınız!" dedi.

* Elçi bu sözleri dinledikten sonra, yeri öptü, yüzünü döndürdü.

* Feridun'un yanından öyle süratle uzaklaştı ki rüzgârla arkadaş olduğu sanılabilirdi.

1570. * Elçi gittikten sonra, padişahlar padişahı bütün saklı şeyleri açığa vurdu.

* Yeryüzünü ele geçirmek isteyen şehzadeyi, İreç'i yanına çağırttı ve olanı biteni ona anlattı.

* Dedi ki: "Savaşmak isteyen iki oğlum, batıdan bu yana doğru geliyorlar.

* "Yıldızlar, onların kötülükten hoşlanmalarını istemiş.

* "Onlar ürünleri kötülük olan bir ülkenin havası ve suyu ile yetişmişler.

1575. * "Bil ki, ancak başında tacın bulunduğu müddetçe, kardeşlerin kardeş olarak kalırlar.

• “Yüzün solunca yastığının etrafında kimsecikler dönmez.

• “Kendine çekilen kılıçlara karşı sevgi ve yumuşaklık gösterirsen, başın felâketten kurtulamaz.

• “Benim iki oğlum da, gizli hakikatleri, dünyanın iki ucundan işte böylece açığa vurular.

• “Şimdi, eğer sende savaşmak istiyorsan, hazinenin kapısını aç ve hazırlığını gör.

1580. • “Eğer sen kadehini kuşluk vakti eline almazsan, onlar sana karşı kazanacakları zaferin şerefine akşam vakti kadehlerini kaldıracırlar.

• “Yeryüzünde, senin ayrıca dost aramana lüzum yok. Doğruluk ve herkesi hoş tutma, senin dostun ve yardımcındır!”

• Hünerler sahibi İreç, bu sözleri dinledikten sonra, o şefkatli padişaha, o bahtiyar babaya baktı ve:

• “Ey padişah, şu feleğin dönüşüne bir bak!” dedi.

• “Üzerimizden bir yel gibi gelip geçiyor. O halde, akıllı bir kimsenin gam yemesine lüzum var mı?

1585. * "Felek, daima, erguvan renkli yanakları solduruyor, aydın ruhlu insanların yüzünü karartıyor..

* "Hayanın başlangıcı, bir hazinedir. Fakat, sonu zahmet ve eziyettir. Eziyet çekerekten bu dünyadan gitmek de muhakkaktır!

* "Mademki sonunda yatağımız toprak ve yastığımız da bir tuğladır, ohalde bu yer-yüzünde bir ağacı ne diye dikmeli ki,

* "Feleğin çarkı hep onun üzerinden geçecek, kökleri kanla beslenecek ve meyvası kinden ibaret olacaktır?

* "Bu dünya, bizim gibi nice kılıç, taht ve yüzük sahibi padişahlar görmüş ve daha da görecektir."

1590. * "Fakat, bizden önce gelen padişahların hiçbiri, öc almayı âdet edinmemişlerdir.

* "Önümde senin gibi bir örnek padişah varken ben, günlerimi kötülükle geçiremem

* "Tacın, tahtın ve külâhın bana lüzumu yok. Yanıma bir ordu almadan, tek başıma onların yanına gideyim.

* "Onlara 'Ey benim, canım ve tenim kadar değerli, ünlü kardeşlerim!

* "Yeryüzünün padişahına karşı kızgınlığa kapılmayın, kin beslemeyin!

1595. * "Çünkü kin beslemek ve öc almaya kalkışmak, din sahibi olanlara yakışmaz.

* "Dünyaya niçin bu kadar bel bağlıyorsunuz? Onun, Cemşid'e neler yaptığına bir kere bakın..

* "Sonunda, Cemşit de ondan ayrıldı. Ne tacı kaldı ne tahtı, ne de kemeri...

* "Ben de, siz de aynı âkıbete uğrıyacağız! (1) diyerek,

(2)

* "Kin ve intikamla dolu yüreklerini imana getireyim! onlara karşı benim de kinle hareket etmemdense, böylesi daha iyidir."

(3)

1600. * Dedi ki: "Kardeşin savaş isterken, sen düğün bayram istiyorsun.

* "Şunu söyleyeyim ki, ayın ışıklı olmasına şaşılmaz.

(1) Nüşa: "... uğrıyacağız. Eninde, sonunda zamanın kötülüğünü tadacağız!"

(2) Nüşa: "Birbirimizle mesut olalım ve kötü niyetli düşmandan yana emin bulunalım!"

(3) Nüşa: "Feridun, onun sözlerini dinlerken, yüzüne bakmakla gönlüne sevinç doldu."

* “Senin gibi erdemli bir kişiden de ancak böyle bir karşılık beklenebilir: Senin gönlün, aranızdaki sevgi ve yakınlık bağlarını sağlamlaştırmak istiyor.

* “Fakat, akıllı bir kimse, göz göre göre, değeri sonsuz olan başını ve canını, ejderhanın ağzına nasıl atar?

* “Ejderden beklenecek şey, ancak ısırtıcı bir zehirdir, onun yaradılışından aldığı nasip budur!

1605. * “Ey oğul, yine sen bilirsin, eğer düşünce böyle ise, haydi hazırlan!

* “Emir ver de, askerlerinin arasından birkaç köle sana yoldaş olsun..

* “Ben de, yüreğimin dertlerini dökerek kardeşlerine bir mektup yazayım.

* “Belki, böylece, yine seni karşımda sağ olarak görürüm. Canım, ancak senin yüzünle aydınlanır!”

İreç’in, kardeşlerinin yanına gitmesi

* Yeryüzünün padişahı Feridun, Batı ve Çin padişahlarına bir mektup yazdı.

1610. * Mektubunun başında, daima var olan Tanrıyı övdükten sonra, sözlerine şöyle devam etti:

- “İçinde öğütler bulunan bu mektup, güneş yüzlü, yüksek,

- “Cengâver, bir kaya gibi güçlü ve bütün padişahlar içinde parlak bir yüzük gibi duran iki taht sahibine yazılmıştır.

- “Bunu gönderen de; dünyanın her halini görmüş, bütün sırları bilen,

- “Kılıç ve gürz kullanmakta usta, en ünlü taşları aydınlatan,

1615. • “Aydın günü karartmaya, korkunun ve umudun hazinelerini açmaya gücü yeten bir padişaktır!

- “O öyle bir padişaktır ki, bütün güçlükler onca kolay ve bütün karanlıklar ona aydındır.

(1)

- “Ben, kendim için ne taht istiyorum, ne taç, ne saray (1), ne de dolu hazineler...

- “Uzun zahmetler çekerek büyüttüğüm oğullarımın naz içinde, rahat içinde yaşamalarını istiyorum.

(1) Nüsha: “... bütün karanlıklar ona aydındır” yerine “yeryüzündeki bütün insanlar ona boyun eğer!”

(1) Nüsha: “Saray” yerine “Ordu.”

* “Kendisinden gönölce incindiğiniz kardeşiniz, hiç kimseye bundan ötürü sızlanmadan,

1620. * “Sizin incinmenizi duyunca, koşa koşa yanınıza geliyor. Dileği, sadece, sizi görmektir.

* “Büyük adamlara yaraşacak şekilde davranarak, sizi padişahlıktan üstün tuttu.

* “Tahtından inip atına bindi ve sizin hizmetinize hazırlandı.

* “Yaşça sizden küçük olduğu için, ona karşı sevgi ve şefkat gösterin!

* “Beraberce yiyin, için... Ben nasıl onun vücudunu büyüttümse, siz de öylece gönlünü hoş tutun..

1625. * “Böylece, yanınızda birkaç gün geçirdikten sonra, yine hoşça bana gönderin!”

* Mektup bittikten sonra, üzerine padişahlık mühürünü bastılar, İreç de saraydan çıkıp yola koyuldu.

* Yolda korkusuzca gidebilmek için, yanına, yaşlılardan ve gençlerden birkaç kişi aldı.

* Nihayet, kötü niyetlerinden haberi olmayarak, kardeşlerinin yanına vardı.

* Kardeşleri, törelerince, onu karşıladılar ve ordularına önünde bir geçit yaptırıldılar..

1630. * İreç'in yüzünde sevgi ve şefkat gördükçe, onlar suratlarını büsbütün astılar ve,

* Bu iki savaşçı kardeş, istemiye istemiye, onun hatırını sordular.

* Sonra, ikisinin gönlü kinle, birinin gönlü de huzurla dolu olan üç kardeş, çadırlarına girip oturdular.

* Askerlerin gözü hep, taca ve tahta lâ-yık olan, İreç'te idi.

* Gönülleri onun sevgisiyle taşıtı. Gönülleri böyle iken, gözleri de onun yüzünün güzelliği ile doldu.

1635. * Askerler ikişer, ikişer yan yana gelecek, gizliden gizliye, İreç'ten bahsetmeğe,

* "Padişahlığa asıl lâ-yık olan budur. Bundan başkası padişah olmasın!" demeğe başladılar.

* Askerlere yan gözle bakan Selm'in aklı ve düşüncesi, onların durumundan, darma-dağın oldu.

* Gönlü kin, ciğeri kanla dolu idi. Kaşlarını çattı ve

* Çadırdakileri dağıttı. Kendisi, Tur ve müşavirleri başbaşa kaldılar.

1640. * Padişahlık ve taç üzerinde ve bütün ülkeler hakkında ona danıştılar.

• Selm, söz arasında Tur'a "Askerler, niçin, öyle ikişer ikişer ayrıldılar?

• "Yolda gelirken, hiç askerin durumuna bakmadın mı?

• "Hiçbiri, yürüdüğü yol boyunca, gözünü İreç'ten ayırmadı.

• "Ordumuz, giderken başka idi, dönerken başka oldu.

1645. • "İreç gönlümüzü zaten karartmıştı; şimdi ise, endişelerimiz büsbütün arttı.

• "Ben ülkelerimizin askerlerine bakınca görüyorum ki, bundan sonra bunların padişahı yalnız odur!

• "Eğer sen onun kökünü koparmaz, vücudunu ortadan kaldırmazsan, yüksek tahtından yuvarlanır, ayaklar altında kalırsın!" dedi.

İreç'in Kardeşleri Tarafından Öldürülmesi

• Güneşi örten perde kaldırılınca, İreç de mahmur mahmur uyandı.

O iki uğursuz ise, gönülleri yapacakları işin kızgınlığıyla dolu, gözlerinden utanmayı silmeğe uğraşıyorlardı.

1650. • Yerlerinden kalkıp İreç'in çadırına yöneldiler.

* İreç, uzaktan onların gelmekte olduklarını görünce, gönlü sevgi ile dolu olarak, onları karşılamaya koştu.

* Sonra, hep beraber, gelip çadıra girdiler. Türlü türlü bahisler üzerinde uzun uzadıya konuştular.

* Derken Tur, İreç'e "Sen madem ki yaşça bizden küçüksün ne diye padişahlığın tacını başına giydin?

* "Sen İran'a uluların tahtına sahibolasın da, ben neden Türklerin kapısında köle olayım?

1655. * "Büyük kardeşin, batıda zahmet çekip dururken, senin başına taç konulması ve ayağına hazinelerin saçılması reva mıdır?

* "Yeryüzünü bize böyle pay eden padişah, hep küçük oğlunu gözettili" dedi.

* İreç, bu sözleri dinledikten sonra, ona güzel bir karşılık verdi.

* Dedi ki: "Ey, ad kazanmak isteyen büyüğüm! Eğer gönlünün dileğine erişmek istiyorsan, gam yeme!

* "Ben; ne padişahlık tacını, ne tahtı, ne büyüklüğün ününü, ne İran ordusunu,

1660. * "Ne İran'ı, ne batı ülkesini, ne Çin'i, ne de yeryüzünün padişahlığını isterim!

• “Sonu karanlık olan her büyüklüğe ağlamak lâzımdır.

• “Yüce feleği seyisin yapacak kadar da büyüsen sonunda, başını koyacağın yastık yine bir tuğla parçasıdır..

• “Sahip bulunduğun İran tahtından ve tacından vazgeçiyorum.

• “Padişahlığın tacını da, mühürünü de size verdim. Yeter ki, siz bana düşman olmayın.

1665. • “Bana hiç darılmayın. Ben, sizinle savaşmak istemem.

• “Uzağınızda bile olsam, yine incinmenizi arzu etmem.

• “Benim âdetim; küçüklüğümü bilmekten, insanlığın gerektiğini yerine getirmekten başka birşey değildir!”

• Tur, onun sözlerini başından sonuna kadar dinledi ise de, hiç aldırmadı.

• İreç’in, uzlaşma yollu söylediği şeyler hoşuna gitmedi.

1670. • Oturduğu koltuğun ayağını büyük bir kızgınlıkla kopardı ve söylene söylene yerinden fırladı.

• Yerinden sıçramasıyla, koltuğun altın ayağını kapması

* Ve onu İreç'in başına indirmesi bir oldu.. İreç, ondan canının bağışlanmasını istedi.

* Ona: "Tanrıdan korkuyor musun? Doğru düşünceli babadan korkuyor musun?"

* "Beni öldürme. Çünkü zaman, en sonunda, kanımı sende bırakmaz!"

1675. * "Kendini bir kaatil yapıp, beni ortadan kaldırma.

* "Sen de can taşıdığın halde, can alıcılığı nasıl yapıyorsun?"

* "Tane taşıyan bir karıncayı bile inciltme. Çünkü, onun da canı vardır ve tatlı can ise hoştur.

(1)

* "Ben, yeryüzünde bir köşeye çekilip çalışarak kendi yiyeceğimi kendim bulacağım.

* "Niçin, kardeşinin kanını dökmeğe hazırlanıyorsun? Niçin, o yaşlı babanın da yüreğini yakıyorsun?"

1680. * "Dünyaya sahibolmak istiyordun, işte oldun. Artık, kan dökmekten vazgeç ve yeryüzünün asıl sahibi olan Tanrı ile uğraşma!" dedi.

(1) Nüsha: "Karıncayı dara sokan bir kimsenin yüreği taş ve gönlü karadır.

* Tur, bu sözleri hiç karşılık vermeden dinledi. Başı gururun yeli ve yüreği de kinle dolu idi.

* Çizmesinden bir hançer çekti ve İreç'i baştan başa kana boğdu.

* O keskin ve su rengindeki hançerle İreç'in güzel göğsünü yarıdı.

* Selvi gibi düzgün boyu yere yıkıldı ve güzel karnı yarıldı.

1685. * Erguvan renkli yüzünden kanlar aka aka, o ünlü padişah yeryüzünden elini çekti.

* Tur, hançeriyle, İreç'in fil gibi iri vücudundan, o taç sahibi başını kesip ayırdı, artık her şey bitmişti.

* Ey, dünya! Sen onu kucağında besleyip büyüttüğün halde, sonra canına acımadın!

* Gizliden senin dostluğunu kazanmış kimse var mıdır, bilmem ama, açıktan yaptığın işlere ağlamak gerek.

* Ey, ne yapacağını şaşırmış ve dünyaya karşı padişahlar gibi hırs besliyen insan! İşte, bu iki zalimden ibret al!

1690. * Tur, bundan sonra da, İreç'in kafasını misk ve amberle doldurarak yeryüzünü kendilerine pay eden yaşlı babasına yolladı ve

* Ona: “İşte, atalarımızın tacını başına giyen nazlı oğlunun kafası!

* “Şimdi sen ona istersen taç ver, istersen taht! Etrafa gölge salan o saltanat ağacı artık yıkıldı!” dedi.

* Bundan sonra, bu iki uğursuzun biri yine Çin’e öteki de tekrar Rum’a gittiler.

Feridun’un İreç’in ölümünü duyması

* Feridun, iki gözü yollarda, oğlunu bekliyordu. Yalnız o değil; taç da, ordu da padişahlarını özlemişlerdi,

1695. * İreç’in dönme zamanı gelmişti ve babasının da hiçbir şeyden haberi yoktu.

* Ona, firuzeden bir taht hazırlattı ve tacını mücevherlerle süsledi.

* Onu karşılamak için hazırlıklar yapıldı. Şaraplar, rûdlar ve çalgıcılar getirildi.

* Padişah ve askerler bu işlerle uğraşırken, yoldan havaya doğru bir toz yükseldi.

* Bu kara tozun arasında bir at görüldü; atın üzerinde de yaşlı bir süvari vardı.

1700. * Bu gönlü yaşlı süvari ağlaya ağlaya geliyor, kucağında da bir altın tabut taşıyordu.

- Bu tabutun içinde ise, İreç'in permiyan kumaşına sarılmış başı vardı.

- Atlı; yüzü sapsarı, çığlıklar kopararak, Feridun'un yanına geldi.

- Önce, sözüne inanmadılar. Fakat, tabutun tahtasını kaldırıp da

- Kumaş örtüyü çekince, İreç'in kesik başı ortaya çıkıverdi.

1705. • Feridun, onu görür görmez atından aşağı yuvarlandı bütün askerler üstlerini başlarını yırttılar.

- Beklediklerini göremeyince, yüzleri karardı, gözleri ağardı.

- İreç bu şekilde gelince, onu karşılamak için çıkmış olan ordu geriye döndü.

- Bayraklar yırtıldı, davullar ters çevrildi, büyüklerin yüzleri, kederden abanoz gibi karardı.

- Davulların ve fillerin yüzleri siyaha, Arap atları da maviye boyandı.

1710. • Padişahla ordu, başları toprakla dolu, yaya olarak yola düştüler.

- Yiğitlerden çığlıklar yükseldi, pazılarının etlerini kopardılar.

* Zamanın gösterdiği sevgiye güvenme. Nasıl, bir yayın doğru olmasına imkân yoksa, buna da imkân yoktur.

* Felek, üzerimizde, hep böyle dönegelmıştır. Güleryüz gösterirken, pençesiyle bizi kapayıverir.

* Onu düşman yerine koyarsan, sana ancak o zaman güleryüz gösterir. Yok, eğer onu dost sayarsan, sana sevgi göstermez.

1715. * Ben, sana bir öğüt vereyim: Bu dünyaya bağlanmaktan vazgeç!

* Gönlü yaralı padişah ve ordu, çığlıklar kopararak, İreç'in bahçesine doğru gittiler.

* İreç, en çok bu bahçede oturur ve padişahların ziyafetleri burada verilir, kabul töreni burada yapılırdı.

* Feridun, genç padişahın başı göğsünde, sendeliye sendeliye geldi.

* Bahçedeki padişahlık tahtına, havuzun kenarını, selvi, gül ve ayva ağaçlarını İreç'siz görünce,

1720. * Boş tahtın üzerine kara topraklar saçtı, ordunun çığlıkları Zuhal yıldızına kadar yükseldi.

* Padişah da feryadetti, saçlarını yoldu, göz yaşlarını akıttı, yüzünü parçaladı.

- Beline bir zünnar bağladı ve bahçedeki sarayı ateşe verdi.

- Gül bahçesini harabetti, selvi ağaçlarını yaktı, gözlerini sevince kapadı.

- İreç'in başı kucağında olarak, kendi başını Tanrıya kaldırdı.

1725. • Bu haliyle ona seslendi: "Ey, adaletli Tanrı! Şu, suçsuz yere öldürülene bak.

- "Hançerle kesilmiş başı benim önümde; fakat, vücudunu o güruhun yırtıcı aslanları yedi.

- "Sen o iki zalimin yüreğini öyle yak ki, kara günden başka bir şey görmesinler!

- "Ey, Tanrım! Ciğerlerini öyle dağla ki, yırtıcı hayvanlar bile onlara acısın!

- "Ey, her şeye gücü yeten Tanrı! Felekten öcümü alabilmek için,

1730. • "İreç'in tohumundan, bu intikamı almaya hazır, bir yiğidin yetişmesini isterim.

- "Onlar, suçsuz İreç'in başını nasıl kes-tilerse, o da o iki zalimin başını öylece kessin!

- "Bu dileğim yerine geldikten sonra da, vücudum toprak olsun!" dedi.

- Böyle inliye inliye o kadar çok ağladı ki, göz yaşlarının suladığı göğsünde otlar bitti.

* Yer döşegi, toprak da yastığı oldu; parlak gözleri karardı, görmez oldu.

1735. * Sarayının kapısını kapattılar. Ağlıyarak dedi ki: "Ey, genç ölen!

* "Taç sahiblerinden hiç kimse, senin öldüğün ölümle ölmedi.

* "Tam yaşıyacağın bir sırada, Ehrimen başını kesti; aslanların ağzı kefenin oldu!"

* Bütün hayvanlar feryad etmekten ve gözleri yaşlarla dolu olarak ağlamaktan, rahat ve uyku yüzü görmediler.

* Memleketin her yerinde, erkekler ve kadınlar toplantılar yaptılar.

1740. * Gözleri yaş, yürekleri kanla dolu olduğu halde, yas tuttular.

(1)

* Böylece, nice günler geçti. Artık, yaşamak ölümden farksızdı.

İreç'in bir kızı olması

* Aradan bir müddet geçti. Feridun, bir gün İreç'in harem dairesini geziyordu.

(1) Nüsha: Bütün elbiselerini maviye ve siyaha boyuyarak, padişahın kederi ile vakit geçirdiler.

• Dairenin her tarafını bir bir dolaştı, ay yüzlü kızların önünden geçti.

• Güzel yüzlü bir cariyeye gördü. Adı Mahâferid idi.

1745. • İreç, onu çok severdi ve kazara, kızcağız ondan gebe kalmıştı.

• Fakat, bu peri yüzlü kız, karnında bir çocuğu olduğunu kimseye söylememişti. Yeryüzü padişahı, bunu öğrenince, çok sevindi.

• Bu güzel yüzlü kızdan gönlüne ümit doldu, gönlüne oğlunun intikamını müjdeledi.

• Nihayet doğum zamanı geldi ve Mahâferid bir kız doğurdu.

• Bu yüzden, padişahın kısa bir zamana bağlı ümitleri uzadı. Fakat, bu kızı sevinçle ve nazla büyüttü.

1750. • Herkes, bu kızın yetişmesi için uğraştı ve kız naz içinde büyüdü, gelişti.

• Bu lâle yanaklı kız, tepeden tırnağa kadar, İreç'e benziyordu.

• Büyüyüpde evlenme çağına gelince, yüzü ülker yıldızı gibi parlak ve saçları katran gibi siyahtı.

• Büyük babası, onu Peşeng'e nikâhladı. Böylece, bir müddet daha geçti.

• Peşeng, Feridun'un kardeşinin oğlu, yani kendi temiz soyundandı.

1755. • Cemşit sülâlesinden, padişahlığa ve padişahlık tahtına lâayık bir yiğitti.

• Feridun'un bu kızı o şanlı yiğide vermesinden sonra, bir müddet daha geçti.

Minuçihir'in doğması

• Garabete bak ki, bu mavi gök dokuz kere döndükten sonra, olaylar ne gösterdi.. (1)

• O erdemli ve ay gibi güzel kız, taca ve tahta lâayık bir oğlan doğurdu.

• Çocuk, şefkatli anasından doğar doğmaz, alıp padişaha götürdüler.

1760. • Çocuğu kendisine getiren: "Ey, taç sahibi! Gönlün şadolsun, şu İreç'e bak bir kere..." dedi.

• Yeryüzü padişahının dudakları gülümsemelerle doldu. Sanki İreç yeniden dünyaya gelmiş gibi sevindi.

• Büyük padişah, çocuğu kucığına alarak, Tanrıyı övdü ve:

(1) Nüşa: Bu beyit şu şekildedir: "Bir müddet daha döndükten sonra mavi gök, bak, ne garip işler gösterdi!"

* “Ah, ne olurdu, gözlerim olsaydı da Tanrı bana bu çocuğun yüzünü gösterseydi!” dedi.

* Tanrıyı o kadar övdü ve ona o kadar yalvardı ki, Tanrı ona gözlerini geri verdi.

1765. * Dünyayı görmeğe başlar başlamaz, hemen gelip çocuğun yüzüne baktı ve:

* “Büğünüm kutlu olsun! Benim için kötülük düşünenlerin yürekleri parçalansın!” dedi.

* Halis şarapla kıymetli bir kadeh getirtti ve çoğunun adını Minuçihr koydu ve

* Dedi ki: “Temiz bir ana ile bir babadan, meyvalı ve güzel bir dal meydana geldi!”

* Feridun, bu çocuğu öyle bir özenle büyüttü ki, üzerinden rüzgârın bile geçmesine razı olmazdı.

1770. * Çocuğu taşıyan dadının ayakları yere basmaz,

* Ayağının altına miskler dökülür, başının üzerinde kumaştan bir şemsiye bulunurdu.

* Böylece, bir müddet daha geçti ve ona yıldızlardan bir zarar gelmedi.

* O ünlü padişah da ona, bir padişaha yaraşan bilgileri verdi.

* Padişahın gözü, gönü açıldıktan sonra, ordu da kendisine bağlandı.

1775. * Feridun, Minuçihr'e altın bir taht, ağır bir güroz ve firuzeden bir tacla,

* Mücevherler hazinesinin anahtarını, kemer, külâh ve

* Çeşit çeşit renkli kumaşlardan yapılmış, içinde kaplan derisinden çadırlar bulunan büyük bir de çadır verdi.

* Bundan başka, altın yularlı Arap atları, altın kınlı Hint kılıçları,

* Zırhlı Türk gömlekleri ve Rum zırhları ortaya çıkarıldı.

1780. * Nice çaçı yayları, oklar, Çin kalkanları ve savaş zıpkınları

* Gibi eşyalarla yüklü ve birçok zahmetlerle toplanmış hazineleri.

* Ona bağışladı. Yüreğini hep onun sevgisi doldurdu..

* Bundan sonra, ordusunun bütün yiğitlerini, memleketin ileri gelenlerini

* Yanına çağırdı. Hepsi de, yürekleri İreç'i öldürenlere karşı kinle dolu olarak, geldiler.

1785. * Minuçihr'in padişahlığını kutladılar, tacının üzerine zebercetler saçıdılar.

* Bu yeni ve büyük bayram gününde,
kurtlarla koyunlar bile arkadaş oldular.

* Gelenler arasında Gâve'nin oğlu Karen,
korkunç bir aslana benziyen Şiruy,

* Kılıç savurucu, boyun vurucu Gürşasb,
Neriman'ın oğlu Sam,

* Kubad, altın külâhlı Keşvat gibi yiğit-
lerle, yeryüzünü kaplıyan daha nice yiğitler
vardı.

1790. * Ordu böylece hazırlandıktan sonra,
padişahın başı hepsinin üstüne yükseldi.

Selm ve Tur'un Minuçihr'i duymaları

* Selm ile Tur, padişahlık tahtının yeni-
den aydınlandığını duydular.

(1)

* Her iki zalim de yıldızlarının düşme-
ğe başladığını görerek, yürekleri korku ile
doldu.

* Endişe içinde kalan bu cefacıların,
günleri karardı.

* Buna bir çare bulmak gerektiğinde dü-
şünceleri birleşti.

(1) Nüsha: İki zâlim, Minuçihr'in tahta çıkışın-
dan ve babalarından haber alınca...

1795. * Ve özür dilemekten başka bir çare kalmadığını düşünerek, Feridun'a bir adam göndermeği kararlaştırdılar.

* Her ikisi de, kendi milletlerinden, yüreği temiz ve dili düzgün bir adam seçtiler.

* Bu akıl, düşünce ve utanma sahibi adama, maksatlarını heyecanla anlattılar.

* Önlerinde açılan uçurumun dehşetini görünce, batı hazinesinin kapısını da açtılar.

* Oradan altın bir taç çıkardılar. Bütün fillerin sırtlarını da örtülerle süslediler.

1800. * Ara yerlere sayısız misk, amber, kumaş, altın ve ipek yüklediler.

* Renk, renk kumaşlar, çeşit çeşit kokular yüklü muhteşem filler, batıdan İrana doğru yola çıktılar.

* Padişahların sarayında bulunanlardan her biri de, onlara armağan olmak üzere birer hediye yolladı.

* Hediyeler hazırlandıktan sonra elçi, yolculuğa hazır olarak, geldi.

* Selm ile Tur, bu elçi ile Feridun'a haber gönderirlerken, evvelâ Tanrının adı ile söze başladılar ve:

1805. • “Kahraman Feridun, ebedi olsun! Çünkü Tanrı, padişahlığın büyüklüğünü ona vermiştir.
- “Başı dinç, vücudu sağ, ruhu da göklerden yüce olsun!
- “Ben, senin iki kulundan, padişahlık makamının türesince, haber getiriyorum.
- “Bil ki, kötülükten hoşlanan o iki zalim, babalarından utandıkları için gözleri yaşla doludur.
- “O, yürekleri yaralı suçlular, senden özür dilemek için bir yol arıyorlar.
1810. • “Fakat şimdiye kadar, sözlerini kimsenin dinliyeceğini ummuyorlardı..
- “Ey, akıllı padişah! Onlar, her zaman: Olgun kimselerin söylediği gibi, kötülük eden kötülüğün cezasını da çeker ve
- “Kader alınımızın yazısını böyle yazmış, biz de ona uyduk.
- “Dünyayı kasıp kavuran bir aslan ve erkek bir ejderha bile, kaderin pençesinden kurtulamaz!
1815. • “Bundan başka, o uğursuz devin üzerimizdeki hükmü de kalbimizi yeryüzü padişahının elinden çekip ayırdı.

* Onun düşünceleri bize o kadar hâkim oldu ki, âdeta, beynimize saplanıp kaldı.

* Biz; taç sahibi padişahın kusurumuzu bağışlıyacağını,

* “Suçumuz her ne kadar büyükse de onu cahilliğimize vereceğini umuyoruz.

* “Kötülüğümüzün ikinci sebebi de şudur: Bu yüksek gök, insanı bazan kötülükten korur, bazan da böylece zarara sokar.

1820. * “Üçüncü sebep de, zarar ve kötülük için yaratılmış olan devin insanlar arasında bir peyk gibi dolaşmasıdır.

* Eğer padişah bizden intikam almaktan vaz geçerse, huyumuz iyiliğe yüz tutar.

* “Biz, Minuçihr’i görmek istiyoruz. Padişah, onu büyük bir ordu ile yanımıza göndersin.

* “Biz, onun önünde bir kul gibi dururuz. Düşüncemiz budur.

* “Kin ve intikamın yetiştirdiği o ağacı, göz yaşlarımızla sulayalım.

1825. * “Şimdi çalışalım, suyunu verelim, zahmetini çekelim ki, büyüyünce kendisine tacımızı, hazinemizi de bağışlıyalım.”

Feridun'a oğullarından haber gelmesi

* Elçi yüreği bu sözlerle dolu, geldi. Fakat, söze nasıl başlayıp nasıl bitireceğini bilemiyordu..

* Padişahın sarayına, süslü bir şekilde, hediyelerle ve fillerle vardı.

* Feridun, elçinin geldiğini duyunca, emir verdi. Padişahlık tahtını,

* Rum (1) kumaşlariyle döşediler; padişahlık tacını da süslediler.

1830. * Padişah, üzerinden ay doğmuş dümdüz bir selvi gibi, firuze tahtına oturdu.

* Padişahların türesince; başında tacı, boynunda gerdanlığı ve kulağında da küpesi vardı.

* Kutlu Minuçihr de, başında padişahlık tacı ile, onun bir yanında oturuyordu.

* Büyükler, iki yanında saf oldular; hepsi de baştan ayağa altınlar içinde idiler.

* Altın amut ve kemerlerinden, yeryüzü baştan başa güneş gibi parlıyordu.

1835. * Bir yanda aslanlarla kaplanlar, bir yanda da azgın savaş filleri dizili idi.

(1) Nüsha: "Rum" yerine "Çin."

* Yiğit Şâpur saraydan çıktı ve Selm'in elçisini karşıladı.

* Elçi, padişahın sarayını görünce yere inerek koşa, koşa geldi ve

* Feridun'un huzuruna girip de onun tacı ve yüksek tahtı gözüne çarpınca,

* Önünde başını o kadar iğdi ki, yüzü yerlere süründü.

1840. * Yeryüzünün sahibi olan yüksek padişah, altın kürsüde yer almasını buyurdu (1).

* Elçi, padişahı övdükten sonra: "Ey tacın, tahtın ve mührün iftihar!"

* "Yeryüzünün bir gül bahçesi haline gelmesi senin tahtının, zamanın parlaklığı da senin bahtının sayesinde.

* "Hepimiz senin ayağının toprağıyız; hepimiz senin için yaşıyoruz" (1) dedi.

* Bu övüş üzerine Feridun güleryüz gösterince, elçi de ona sevgisini belli etti.

1845. * Bu akıllı adam söz söyledikçe, padişah da onu dinliyordu.

(1) Nüsha: "... altın kürsüde yer almasını buyurdu" yerine "ona yaraşan bir yer gösterdi."

(1) Nüsha: "Hepimiz senin için yaşıyoruz!" yerine "Hepimiz, senin temiz düşünüşüne köleyiz!"

* Nihayet, o iki kanlıdan bahse başladı. Fakat hakikatleri gizliyerek

(2)

* Onların; kötü işlerinden ötürü özür dilediklerini, Minuçihr'i yanlarına çağırdıklarını,

* Ona bir köle gibi hizmet edeceklerini, tacı, tahtı ve büyüklüğü ona vereceklerini,

* Babasının dökülen kanını altınla, kumaşlarla, hazineler ve mücevherlerle satın alacaklarını bildirdi.

1850. * Elçi söyledi, padişah dinledi ve sonunda ona verdiği karşılık da bu sırrın anahtarı oldu. (3)

Feridun'un oğullarına cevap vermesi

* Yeryüzü padişahı Feridun, kötü düşünceli oğullarının sözlerini dinledikten sonra,

* O değerli elçiye dedi ki: "Güneş, saklanılabilir mi?

* "O iki kötü düşünceli adamın yüreklerindeki sır, artık, güneşten daha açık bir hale gelmiştir.

(2) Nüsha: "Oğlu öldürülen o padişaha, diğer iki oğlunun haberlerini söyledi."

(3) Nüsha: "... sonunda ona verdiği karşılık da bu sırrın anahtarı oldu" yerine "sonunda, onun söylediklerine karşılık verdi."

* “Ben, senin söylediklerinin hepsini dinledim. Bak, şimdi benden nasıl bir karşılık alacaksın:

1855. * “O iki utanmaz, kötü yaradılışlı, sahte sevgili ve pervasız zalimlere söyle;

* “Saçma sapan sözlerin bir değeri olmadığı için, onlardan hiç bahsetmiyelim.

* “Eğer yüreğinizde Minuçihr’e karşı bir sevgi uyandı ise, ünlü İreç’inizin vücudu nerede?

* “Onun vücudu canavarların ağzında kayboldu; başı da, dar bir tabutun içine sığdı.

* “Onlar İreç’i ortadan kaldırdıkları yetmiyormuş gibi, şimdi de Minuçihr’in kanını dökmek istiyorlar.

1860. * “Siz onun yüzünü, ancak ordusunun önünde, başında çelikten tulgası,

* Elinde gürzü ve arkasında Gâve’nin bayrağı olduğu halde görebilirsiniz. Ordusundaki süvarilerin atlarının nallariyle yeryüzü morarır.

* “O ordunun komutanı, savaş arayan Karen’dir. Ordunun gerisinden gelen de Şâpur’un oğlu Nestuh (1) tur.

(1) Nüşa: “Şâpur’un oğlu Nestuh” yerine “Şâpur ve Nestuh.”

* “Bir tarafında savaşı Şirveş (2), önünde de aslanları yenen Şiruy vardır.

* “Padişah Yetiman ile Yemen padişahı Serv, en önde yürürler ve müşavirlik ödelerini yaparlar.

1865. * “İreç’in intikamı ile yetişen bir ağacın yapraklarını, meyvalarını sulamalıyız..

* “Şimdiye kadar, içimizde hiç kimse onun intikamını aramadı. Çünkü, zamanı kendimiz için elverişli göremedik.

* “İlk elde, iki oğlumla savaşmak da bana yaraşmazdı.

* “Şimdi, düşmanım devirdiği ağaçtan, yüksek bir dal çıktı.

* “O, artık kükremiş bir aslan gibi, babasının intikamını almağa gelebilir.

1870. * “Yanında Neriman’ın oğlu Sam, Cemşid’in oğlu Gürşasb gibi ünlü komutanlar ve

* “Dağlardan dağlara uzanıp giden, bütün dünyayı ayaklar altına alan bir ordu var.

* “Onların: (Padişah, bu intikam arzusu yüreğinden silip çıkarmalı, bizim suçumuzu bağışlamalıdır.

(2) Nüsha: “Bir tarafında savaşı Şirveş” cümlesi yok.

* “Felek bizim üzerimizde böyle döndü; kader böyle icabettirdi; aklımızı karanlık kapladı, onun sevgisinin yeri olan yüreğimiz karardı.) demelerini,

* “Bu hiç değeri olmıyan özürlerini senden dinledim. Eşi bulunmıyan o yeryüzü padişahının söylediği gibi:

1875. * “(Yer yüzünde cefanın tohumunu eken, ne dünyada iyi bir gün görür, ne de ahrete cennete gider!)

* “Tanrının suçunuzu bağışlıyacağı muhakkak ise, kardeşinizin kanını dökmüş olmaktan ne diye korkuyorsunuz?

* “Akıllı olan her adam, özür dileyenin bir suçu olduğuna inanır.

* “Yüreğiniz kapkara iken, böyle tatlı sözlerle dolu bir dil kullanmaktan, ışıǵı ile yeryüzünü aydınlatan Tanrımın huzurunda utanmıyor musunuz?

* “Siz, kötülüğünüzün cezasını, iki cihanda da bulacaksınız.

1880. * “Suçlarını bağışlamak için başvurdukları üçüncü çare de, azgın fillere yükleyerek gönderdikleri fil dışinden bir tahtla firuzeden bir taç.

* “Bunların ve yolladıkları çeşit çeşit mücevherler dolu keselerin hatırı için İreç’in intikamını almaktan, dökülen kanını temizlemekten vaz mı geçelim?

* “Taç sahibi bir padişahın başını, altına karşılık olarak satalım mı. Böyle yapmaktansa, benim tacım, tahtım ve büyüklüğüm yüce olsun (1)!

* “Pahası biçilemeyen bir şeyi bir paha karşılığında satan, bir ejder yavrusundan beter olsa gerek.

* “Sözü, neden uzatalım? Benim bu hediyelere ihtiyacım yok!

1885. * “Bu baba şu ihtiyarlığıyla sağ kaldıkça, bu intikamdan vazgeçmez.

* “Ben senin getirdiğin haberleri dinledim; sen de benim karşılığımı dinledin.

* “Söylediklerimin hepsini aklında tut ve çabuk git!” dedi.

* Elçi, Feridun’un sözlerindeki kızgınlığı ve Minuçihr’in oturuşunu görünce,

* Yüzü sapsarı kesildi, titreye titreye yerinden kalktı; hemen atının üzengesine ayağını koydu ve yola çıktı.

1890. * Elçi, bu değerli genç, ileride olup bitecekleri, aydın canı ile şimdiden görmüştü.

* Bu dönen feleğin ergeç Selm ile Tur’un başına birçok işler açacağını anladı.

(1) Nüsha: İkinci cümle yerine: “Tâ ki ne taç kalsın, ne taht, ne de padişahlık öyle mi?”

* Kafası Feridun'un karşılığı, yüreği de şüphelerle dolu olarak, rüzgâr gibi döndü, geldi.

* Batı ülkesinin uzaktan görünebileceği bir yere gelince, ovanın ortasında kurulmuş bir çadır gördü.

* Çadıra yaklaştı ve içinde Batı padişahının oturmakta olduğunu seçti.

1895. * Bu, perniyan kumaşından yapılmış, yıldızlara kadar yükselen bir çadırıdır.

* Çadırın içinde, iki padişah gizlice konuşuyorlardı. Onu görür görmez: "İşte, elçi dönmüş, geliyor!" dediler.

* Hemen sarayın teşrifatçısı elçiyi karşıladı ve padişahın huzuruna götürdü.

* Ona, yeni bir yer hazırladılar ve yeni padişah hakkında haberler sordular.

* Onun her şeyi, tacı, padişahlık tahtı,

1900. * Feridun'un ordusu, ülkesi ve savaş erleri hakkında etraflı bilgi istediler.

* Bundan başka, dönen feleğin Minuçihr'e karşı takındığı tavrı,

* Memleketin büyüklerinin kimler ve vezirinin kim olduğunu, hazinesinin miktarını ve hazinecinin kim olduğunu soruşturdular (1).

(1) Nüsha: Kaç komutanları var? Komutanları kimdir? Savaşta tanınmış olanlar kimlerdir.

* Elçi, bütün bunlara karşılık vardı, dedi ki: "Parlak baharı görmiyen, gidip o padişahın sarayının kapısını görsün!"

* O, saray değil cennetin içinden çıkmış bir saadet baharıdır. Toprağı amberden ve tuğlası da altından.

1905. * "Bu yüksek gök, onun yanında bir köşk gibi kalır; yüksek cennet de o sarayın gülümseyen yüzüdür.

* "Onun meydanının boyunca bir dağ ve avlusunun genişliğince de bir bağ bulunamaz.

* "Yanına varınca, tepesini o kadar yüksek gördüm ki, yıldızlarla konuşuyor sandım.

* "Feridun'un bir yanında filler, bir yanında da aslanlar vardı. Dünya, onun tahtının altında idi.

* "Altın tahtını filler sırtlarında tutuyor, erkek aslanlar boyunlarında mücevherlerle süslü gerdanlıklar taşıyorlardı.

1910. * "Fillerin önünde ve ayakta duran davulcular davul çalıyorlar ve her taraftan kerrenay sesleri göklere yükseliyordu.

* "Öyle bir manzara ki, o meydan coşuyor yerle gök birbirine giriyor sanılırdı.

* "Ben, o padişahın önüne doğru ilerlediğim zaman, firuzeden ve yüksek bir taht gördüm.

* “Üzerinde, başında yakuttan bir taç parlayan bir padişah oturuyordu.

* “Saçları kâfur gibi beyaz, yüzü gül yaprakları gibi kırmızı, yüreği savaş arzusuyla dolu ve dili tatlı idi.

1915. * “Bütün dünyanın yüreği ondan hem korkuyor, hem de ümitleniyordu. Sanki, Cemşit yeniden dünyaya gelmişti.

* “Yanında bulunan Minuçihr de, yüksek bir selviye benziyordu. Devleri bağlayan Tahmurs gibi,

* “Padişahın sağ tarafına oturmuş, sanki onun canı ve yüreği idi.

* “Sonra, orada hünerler sahibi demirci Gâve ve onun önünde de savaş görmüş oğlu vardı.

* “O uyanık kalbli savaş erinin adı, komutan Karen'dir.

1920. * “Feridun'un veziri olan Yemen padişahı Serv ile her savaşta galip olan ve padişahın hazinecisi bulunan Gürşasb gibi yiğitler de orada idiler.

* “Feridun'un hazinelerinde sayısız kapı vardır. Yeryüzünde, böyle bir büyüklük kimseye nasibolmamıştır.

* “Sarayın çevresinde altın amutlu ve altın külâhlı askerler dizilmişti.

* “Gâvenin akıllı oğlu Karen askerın ö-
nünde duruyordu.

* “Yırtıcı bir aslan gibi olan savaşçı Şi-
ruy ve azgın bir file benzeyen Şâpur da ora-
da idi.

1925. * “O Şâpur ki fillere davulu bağladı mı
idi, gökyüzü kalkan tozlarla abanoz gibi ka-
rarır.

* “Onun solunda, ülkeler alan Gürşasb
vardı. Önünde de, iki değerli oğlu bulunuyor-
du.

* “Filleri ve aslanları yenen Neriman ile
Sam da hazırıldılar.

* “Boyunları gerdanlıklı ve kulakları kü-
peli binlerce Çinli ve Rum köleler,

* “Eteklerini bağlamışlar, Gürşasb'ın ya-
nında, hizmete hazır olarak dizilmişlerdi.

1930. * “Eğer bu savaş yığidi, savaşmak için
bir kere yerinden kımıldasa, dünya onun şid-
detine dayanamaz.

* “Onun yüz menden ağır gürzünün kar-
şısında hangi savaş eri dayanabilir?

* “O; savaş gürzünü yere vurunca, şid-
detinden zaman korkar ve yeryüzü titrer.

* “Onca, aslanla tilkinin, bir tek kişi ile yüz yiğidin farkı yoktur.

* “Neriman’ın oğlu Sam, eli kılıcında ve ayakta duruyor; duyduğu kinle, durduğu yerde, kılıcından kan damlıyordu.

1935. * “Eğer bunlar, savaşmak için bize bir saldırırlarsa dağlar ova, ovalar da dağ olur..

* “Onların yürekleri kinle ve yüzleri de kızgınlıkla dolu... savaştan başka da bir emelleri yok!” dedi.

* Elçi, böylece, bütün gördüklerini birer, birer anlattı ve Feridun’dan işittiklerini söyledi.

* Bunları duyunca, her iki zalimin de yürekleri dertle doldu ve yüzleri morardı.

* Oturup bir çare düşündüler. Fakat; hiçbir şeye karar veremediler.

1940. * Selm, Tur’a: “Artık rahatı ve neşeyi bir yana bırakmak lâzım!

* “Bu erkek aslan yavrusunun büyümesini, dişlerinin keskinleşmesini, cesaretinin artmasını beklememeli!

* “Feridun gibi bir klavuzu olduktan sonra, böyle ünlü bir yiğidin hünersiz olması imkânsız.

* “Bir torun, büyük babasından akıl öğrendikten sonra, kimya gibi bir şey olur.

* “Yapacağımız şey, savaşa hazırlanmak ve oturmayı bırakıp hemen hazırlanmaktır!” dedi.

1945. * Ordudan süvarileri koşturarak, Çin’den ve Batıdan asker topladılar.

* Haber, her tarafta duyuldu ve herkes savaşa koştu.

* Ucu bucağı olmıyan büyük bir ordu toplandı. Fakat, ne çare ki bunların talihi kötü idi.

* İki katil, yürekleri kinle dolu, bütün hazırlıklarını yaparak, azgın fillerle ve

* Baştan başa tulgalara ve zırhlara batmış bir ordu ile yola çıktılar.

Feridun’un, Minuçihr’i Selm ve Tur’a karşı savaşmak için göndermesi

1950. * Feridun, Selm ve Tur’un, ordularıyla Ceyhun’u geçtiklerini haber aldı

* Bunun üzerine, Minuçihr’e ordusunu sınırdan kaldırıp ovaya çıkarmasını buyurdu.

* Dünya görmüş padişah bir söylev vererek: “Eğer bir yiğidin talihi varsa,

* “Düşman, arkasından kaplan kovalıyan ve önünde de avcı bekliyen düşüncesiz bir koyun gibi, gelip onun tuzacağına düşüverir..

* “Ancak sabır, akıl ve düşüncedir ki köpürmüş bir aslanı tuzağa düşürür.

1955. * “Kötü yaratılışlılar, eğer akşama doğru aykırı yollara saparlarsa,

* “Kılıcımı kınından çeker ve onları cezalandırmakta bir an gecikmem!” dedi.

* Minuçihr, verdiği karşılıkta: “Ey, herkesten yüce padişah! İntikam almak için, senin yanına kim varabilir?

* “Meğer, o kötü düşünceli ve kötü talihli kimse, teninden ve canından vazgeçmiş olsun!

* “İşte ben Rum zırhımı giydim, belime bağladım, onun bir düğmesini bile çözmiyeceğim!

1960. * İntikam almak için, savaş meydanında, düşmanın tozunu güneşe kadar savuracağım!

* “Ben, bu düşmanın içinde, benimle savaşmaya yeltenebilecek bir yiğit göremiyorum!” dedi.

* Sonra, emir verdi. Savaşmak için zaten bahane arayan Karen, sınırı geçti. Savaş meydanının yolunu tuttu.

* Padişahın büyük çadırını çıkardı, bayrağını da ovanın ortasında açtı.

* Ordu, takım takım yürüyordu. Askerin çokluğundan, dağlarla ovalar deniz gibi kaynaştı.

1965. * Aydın gün kalkan tozlarla öyle karar-
dı ki, güneş lâcivert rengini aldı.

* Ordudan yükselen seslerle, en keskin işiten insanların bile kulakları sağırlandı.

* Savaş ovasındaki Arap atlarının kişneme-
meleri, davul seslerini bastırdı..

* Savaş erlerinin bulundukları ovada,
iki millik bir mesafeye kadar, azgın filler iki
sıra halinde dizildiler.

* Bunlardan altmış tanesinin sırtına,
içlerinde altınlarla işlenmiş çeşit çeşit eşya
bulunan tahtlar,

1970. * Üç yüz tanesinin sırtına ordunun ağır-
lıkları yüklenmişti. Diğer üç yüz tanesi de sa-
vaşa ayrılmıştı.

* Bunların hepsi demirden zırhlarla ör-
tölmüştü. Gözlerinden başka hiçbir yerleri gö-
rünmüyordu.

* Padişahın çadırını dışarıya kurdular.
Orduyu da Temşiyye'den ovaya doğru çektiler.

* Ordunun başında, kin güden Karen
vardı. Savaş süvarilerinin sayısı üç yüz bin
kadardı.

* Bütün ünlü ve zırlı savaş erleri, ağır gürzleriyle savaşa hazırlandılar.

1975. * Kızgın bir aslan kadar cesur olan bu erler, İreç'in intikamını almak için yetiştirilmişlerdi.

* Önlerinde Gâve'nin bayrağı, ellerinde de menekşe renkli kılıçları olduğu halde yürüyorlardı.

* Minuçihr, fil vücutlu Karen ile, Narven ormanından çıktı.

* Askerlerinin önünden geçti ve onları, geniş ovada düzene koydu.

* Ordunun sol yanını, Gürşasb'a, sağ yanını yiğit Sam ile Kubad'a verdi.

1980. * Ordu, baştan başa, safa girdi. Ortada, Serv ile beraber bulunan Minuçihr,

* Asker yığınlarının içinde, bir ay veya bir dağın (1) üstündeki güneş gibi parlıyordu.

* Karen gibi kumandanlarla Sam gibi yiğitler, kılıçlarını kınından çıkardılar.

* Kubad ordunun ön kısımlarına yetimhan soyundan gelen bir yiğitte geri kısımlarına kumanda ediyorlardı.

(1) Nüsha: Elburz dağının...

* İşte böylece, padişah, savaş erleri ve davul sesleri ile gelin gibi süslü bir ordu hazırladı,

1985. * Tur ve Selm'e, İranlıların savaşa hazır bulundukları bildirildi.

* Bunun üzerine, bu iki kanlı, ağızları ciğer kaniyle köpürmüş bir halde/ordularını ormandan çıkartıp savaş ovasına getirdiler.

* İkisinin de başları intikamla dolu idi ve büyük bir ordunun önünde yürüyorlardı.

* Cenk süvarileri ve yiğitleriyle beraber, ordularını savaş ovasına sürdüler.

Öncülerin komutanı Kubad ilerledi. Tur, onu görünce, rüzgâr gibi koşup yanına geldi.

1990. * Ve ona: "Sen dön, Minuçihr'in yanına git de, tarafımdan: Ey, babasız, yeni padişah!

* "Mademki İreç'ten doğan bir kızdır, sana bu tahtı, bu tacı ve bu mühürü veren kim? diye sor."

* Kubad: "Peki bu sözleri, senin dediğin gibi, Minuçihr'e verdiğin adla, gidip söylerim.

* "Fakat, biraz düşünür ve aklın ile gönlün aralarında gizlice konuşurlarsa,

* "Bundan ötürü başına uzun işler açılacağını anlar ve bu çirkin işinden korkarsın!

1995. * “Bütün hayvanlar, gece gündüz, senin haline ağlasalar yeridir!

* “Çünkü, Narven ormanından Çin’e kadar, her yer savaşçılarla tutulmuştur.

* “Menekşe renkli kılıçlarla Gâve bayrağının parıltılarını görürseniz,

* “Yüreğiniz beyninizle beraber parçalanır; inişle yokuşu ayıramaz olursunuz!” dedi..

* Tur, Kubad’ın güzel sözlerini duyunca, hiç karşılık vermeden geriye döndü.

2000. * Kubad’da geriye döndü, padişahın yanına geldi ve savaş arayan Tur’dan işittiklerini söyledi.

* Minuçihr bunları duyunca güldü ve “Böyle sözleri ancak budalalar söyler!

* “Gizli ve açık her şeyi bilen, iki cihanın sahibi, övülmeğe lâyık Tanrı biliyorki:

* “İreç, benim büyükbabamdır; ünlü ve kutlu Feridun da şahidimdir.

* “Şimdi savaşa başlarsak, soyumun ne olduğu anlaşılır.

2005. * “Güneş ve ayın sahibi olan Tanrının vereceği kuvvetle ona öyle bir şiddet göstereceğim ki

* “O, gözlerini bu dünyaya yumacaktır. Onun kesik kafasını da ordusuna göstereceğim!” dedi.

* Sonra emretti, bir sofra hazırladılar, bir de musiki ve şarap yeri ayırdılar.

Minuçlhr’ın Tur’un ordusuna hücumu

* Aydın yeryüzü kararmaya başlayınca, öncüler ovaya yayıldılar.

* Önlerinde savaşçı Karen ile müşaviri Serv bulunuyordu.

2010. * Derken, ordunun ön saflarından, şöyle bir ses yükseldi: “Ey şahın yiğitleri!

* “Şunu bilin ki bu savaş, dünyayı yaratan Tanrının düşmanı Ehrimen’e karşı açılmış bir savaştır!

* “Çevik ve uyanık olun! Hepinizi Tanrı korusun!

* “Kim bu savaşta ölürse cennetlik olur, bütün günahlarından yıkanır.

* “Şu intikam ovasında Çin ve Rum askerlerinin kanını dökenler,

2015. * “Sonuna kadar iyi bir ad kazanırlar ve mübitlerin ününe erişirler.

* “Aynı zamanda, padişahlardan taç ve taht, komutanlarından altın ve Tanrı’dan da saadet bulurlar!

* “Bembeyaz günün aydınlığı ortaya çıkıp da güneş iki derece yükselince,

* “Derhal elinize gürzünüzü alıp, Kâbil hançerlerinizi kuşanın

* “Ve belli olan yerlerinizi alın! Duruşunuz düzgün olsun, Hiç kimse, başkasından bir adım bile ileride durmasın!

2020. * Ordunun büyükleri ve yiğitlerin ileri gelenleri, aslan gibi olan komutanlarının yanında saf oldular ve

* Yüksek sesle dediler ki: “Biz, ömrümüz oldukça, bu dünyada padişahın kuluyuz!

* “O buyurur buyurmaz biz işe başlar ve dökeceğimiz kanla yeryüzünü Ceyhun ırmağına çeviririz!

(1)

* Başları intikam duygularıyla dolu, çadırlarına döndüler.

* Gün doğudan açılıp da karanlık geceyi ortadan kaldırırken

2025. * Minuçihr zırhını, kılıcını ve külâhını kuşanıp giyinerek ordunun merkezinden harekete geçti.

(1) Nüşa: * Ordunun kahraman büyükleri böyle söyledikten sonra aslan gibi yürüyerek.

* Bunun üzerine erler hep birden nâra atıp, mızraklarını bulutlara yükselttiler.

* Başları kızgın, kaşları çatık, yürümeğe başladılar (1).

* Padişah; ordusunun sağını, solunu, merkezini ve yanlarını gereği gibi düzenledi..

* Yeryüzü, batmaya doğru süratle giden bir gemiye döndü (2).

2030. * Padişah, fillerin sırtında bulunan davulların çalınmasını emretti. Yeryüzü nil der-yası gibi çalkanmağa başladı (3).

* Fillerin önündeki davullar, kükremiş aslanlar (4) gibi coşmuşlardı.

* Şeypur ve kerrenayların seslerinden, orada bir musiki meclisi kurulmuş gibi idi.

* Dağlar gibi iki ordu, bulundukları yer-den harekete geçerek birbirlerine girdiler.

(1) Nüsha: * "... yürümeğe başladılar" yerine "yürürken toprağı eğip büküyorlardı sanırsın."

(2) Nüsha: * Bu beyit şu şekildedir: Yeryüzü, su üzerindeki bir gemiye döndü. O haliyle, savaşa doğru koşuyor, sanılırdı.

(3) Nüsha: "Padişah, fillerin sırtındaki davulların çalınmasını emretti" yerine "iri filler hücum geçince."

(4) Nüsha: "Aslanlar" yerine "filler."

* Savaş meydanı (1) tam bir kan denizine döndü; yerden lâleler bitmiş sanılırdı.

1035. * İri fillerin kan içinde kalan ayakları, mercandan yapılmış sütunları andırıyordu.

* Şîrüy adında, cesur, seçkin ve ün kazanmak isteyen bir yiğit vardı.

* Türklerin tarafından bir dağ parçası gibi kopup gelince, bütün yiğitler ürküp sindiler.

* Karen ona şöyle bir baktı ve elini atar atmaz intikam kılıcını kınından çekip çıkarıverdi.

* Şîrüy erkek bir aslan gibi kükrüyerek, karşısındaki yiğitin beline bir mızrak indirdi.

2040. * Karen'in yüreği, duyduğu korku ile, yerinden oynadı ve o zaman da artık sabrı kalmadı.

* Komutan Sam da ona bir baktı ve yıldırım gibi gürlüyerek onun önüne doğru se-yirtti.

* Şîrüy, Sam'ın hamlesini görünce, kara bir kaplan gibi cenge atıldı.

(1) Nüsha: "Savaş meydanı" yerine "Çöl."

* O aslan gibi Sam'ın başına gürzünü öyle bir indiriş indirdi ki, Sam'ın yüzü sapsarı kesildi.

* O ünlü yiğidin başını ve tulgasını parçaladıktan sonra, elini intikam kılıcına uzattı.

2045. * O seçkin ve savaş arayan iki yiğit, kendi ordularına yönelmekten başka çare bulamadılar.

* Sonra Şîrüy, süratle ilerledi ve Minuçihr'e seslendi (2):

* "Tanrımızın Gürşasb adını verdiği, o yiğit komutanınız nerede?

* "O da çıksın benle savaşmağa da, onun da sırtına lâle renkli bir zırh giydirivereyim!

* "İran'da ondan başka kuvvetçe bana eş olabilecek kimse yoktur, ama o da benim karşımda dayanamaz!

2050. * "Ne İran'da, ne de Turan'da benim gibisi yoktur. Ancak bana eş olabilecek olana yiğit denir. İşte bu kadar!

* "Kılıcımın ucu aslanların kanını içer, gürzüm de yiğitlerin beyni ile beslenir!

(2) Nüşa: Bu beyit şu şekildedir: "Sonra Şîrüy, rüzgâr gibi gelip safların önünde durdu ve Minuçihr'e seslenerek:"

* “Kılıcım intikamın kınından çıkınca, yedi ülkeyi kan denizine çevirir!”

* Karşı yandan Gürşasb bu sözleri duyunca, bu doğru komutanının karşısına gelip dikiliverdi.

* Ve kafa tutan Şîrüy’a öyle bir bağırış bağırdı ki, sesinden savaş ovası zangır zangır titredi.

2055. * Ona: “Ey sersem, ey kocamış tilki! dedi. Bana o yiğidi hatırlattın.

* “Önümde kuvvetten dem vuruyorsun ama, şimdi başındaki tulgan bile haline ağlıyacaktır!”

* Şîrüy da ona karşılık verdi: “Azgın fillerin başlarını gövdelerinden ayıran Şîrüy benim!”

* Atını yerinden kaldırıp hızla öyle bir geliş geldi ki, dağ yerinden oynadı sanırsın.

* Yiğit Gürşasb bu Türk Şîrüy’ü görünce, gülmeye başladı.

2060. * Bu sefer Şîrüy ona: “Ey yiğit! Savaşta ve kahramanların önünde gülme!” dedi.

* Gürşasb: “Ey, dev azmanı! Savaş yerinde nasıl gülmiyeyim ki,

* “Sen karşıma çıkıyor ve benimle cenkleşmeye kalkışıyorsun. Bu yiğitliğini görünce, tabii güleceğim gelir!”

* Şîrûy da “Ey talihi tersine dönmüş ihtiyar! Anlaşılan sen, taç ve tahtından bıkmış, usanmış olacaksın!

* “Madem ki benimle savaşmak istiyorsun, o halde, ben de senin kanınla bir dere yapivereyim!” karşılığını verip de

2065. * Gürşasb bunu duyunca, ağır gürzünü kılıfından çekti ve dizlerini sıkarak

* Öküz kafası biçimindeki gürzü, Şîrûy’un başına indiriverdi. Şîrûy’un başı yere düştü.

* Bir müddet kan ve toprak içinde yuvarlandı ve beyni yerinden fırladı.

* Şîrûy, hemen oracıkta tatlı canını veriverdi, anasından hiç doğmamışa döndü.

* Savaş peşinde koşan bütün Turanlı yiğitler, bunun üzerine Gürşasb’ın üstüne yürüdüler.

2070. Ordunun merkezinde bulunan Gürşasb öyle bir nâra attı ki, onun korkusuyla güneş ve ay titredi.

* Ok, yay ve keskin kılıç sesinden, düşmanların arasında bir kıyamettir koptu.

* Bütün zafer Minuçihr’in tarafında idi. Çünkü, dünyada onu herkes seviyordu.

* Savaş gecenin karanlığı basıp parlak güneş kayboluncaya kadar, böylece sürdü.

* Zaman böyledir, bir karar üzere gitmez; bazan içki ve eğlence ile, bazan kederle geçer.

2075. * Tur ve Selm'in gönülleri kederle taşı ve bir gece baskını yapmayı düşündüler.

* Gece geçip de gündüz olunca, savaşmak için kimse ortaya çıkmadı. Bu iki savaş eri, bir harekette bulunmamayı uygun gördüler.

Tur'un, Minuçîhr'in elliyle ölmesi

* Aydın günün yarısı geçince, her iki savaş erinin de gönülleri kinle kızıştı ve bir gece baskını yapmayı tasarladılar.

* Aralarında konuşup, ipe sapa gelmiyen bir takım düşünceler ileri sürdüler:

* "Geceleyin bir baskın yaparak ovaları kana boyayalım!" dediler.

2080. * Gece bastırıp da gün ortadan kaybolduğu, ortalığı karanlık kapladığı zaman,

* Bu iki zalim ordularını hazırlıyarak baskına geçmek istediler.

* İşlerin gidişinden anlayan bazı kimse-ler, koşarak Minuçîhr'in yanına gidip bu durumu ona haber verdiler.

* İşittiklerini ona anlatarak, ordusunu hazır bulundurmasını söylediler.

* Çok akıllı olan Minuçihr, söylenenleri dinledikten sonra, bir çare düşünmeğe başladı.

2085. * Ordusunun komutasını Karen'e bırakarak kendisi pusuya girdi. Bu kahraman komutan,

* Yanma seçkin erlerden, cesur ve hançer kullanır yiğitlerden otuz bin kişiyi de beraber aldı.

* Seçtiği pusu yerini savaşmak için uygun ve süvarilerini de savaşa istekli gördü.

* Geceleyin ortalık kararınca Tur, yanındaki yüz bin kişi ile, savaşa hazır olarak çıka geldi.

* Baskına girişmek arzusuyle askerlerinin mızraklarını bulutlara kadar yükselttiği sırada,

2090. * Minuçihr'in ordusunu da, önünde bayrağı, savaşa hazır bir halde buldu.

* Artık, savaşmaktan başka yapılacak bir iş kalmamıştı. Askerin ortasında bir taşkınlıktır koptu.

* Atların ayaklarından kalkan tozlarla havayı bir bulut kapladı. Bu bulutun ortasında şimşek gibi çakan çelik kılıçlar

* Havayı aydınlatıyor ve yeryüzünü elmas gibi yakıyordu.

* Kılıçların şakırtısı insanların beyinlerinde uğulduyor, bulutların arasından rüzgâr ve ateş savruluyordu.

2095. * İki ordu çok sert bir savaşa tutuşmuşlardı. Yeryüzü, her taraftan yükselen nâralarla dolmuştu.

* Simsiyah gecenin ve katran yüzü ovanın ortasında oklar, her taraftan, yağmur gibi yağıyordu.

* Türklerin komutanı, şiddetli bir yel gibi, olanca süratiyle hücumlar yaparak Minuçih'r'in ordusunu kılıçtan geçirmeye başladı.

* Dünyayı ele geçirmek isteyen ve azgın bir file dönen Karen de, döktüğü kanlarla yeryüzünü Nil deryasına çevirdi.

* Kandan, ovanın yüzü akan bir dereye döndü. Atların nâralariyle de dünya feryatla dolu.

2100. * Bu karışıklık ve karşılıklı olarak bu kin gütmeye ve birbirini öldürme içinde, ne atlarda kuvvet, ne de insanlarda akıl kaldı.

* Tam bu sırada padişah kendisini pusudan dışarıya attı. Artık, Tur'un iki yanı da çevrilmiş, kaçacak yeri kalmamıştı.

(1)

(1) Nüsha: * Savaş erleri önünü ve arkasını kesmiş ve yüzlerini ona doğru çevirmişlerdi.

* Atının dizginini çekerek başını geri çevirince, ordusundan bir gürültüdür yükseldi.

* Bunun üzerine Minuçihr kükreyerek onun peşine düşüp hücum etti ve,

* O zalime: “Dur, ey savaşmak isteyen zalim! Sen, bunca günahsız insanın başını böyle kesiyorsun da, zaman bunun intikâmını senden almaz mı sanıyorsun?” dedi.

2105. * Ve sırtına bir mızrak saplayınca, Tur'un elindeki hançer yere düştü.

* Minuçihr, bundan sonra, bir rüzgâr suratiyle gelip onu eyerin üzerinden kaldırdığı gibi yere attı ve böylece yiğitliğin hakkını vermiş oldu.

* Bilmem ki felek, insanlara bu yeryüzünde ölümden aman vermemekle ne düşünüyor?

* Tur, bu hali görünce, başı döndü ve talihinin artık tersine döndüğünü anladı.

* Bir insanı yıllarca besler, ona hep iyilik gözü ile bakar;

* Fakat onu böyle emin kıldıktan sonra günün birinde yine üzerine saldırır ve

2110. * Onu tahtından toprağın üzerine indirmekten hiç çekinmez.

* Ey kardeş, sen onun sevgisine aldanma, sana sonsuz müjdelerde de bulunsa yine ona inanma!

* Minuçihr, talihi işte böyle kendisine yaver olunca, Tur'un başını kesti.

* Ondan sonra da, karargâhına dönüp geldi.

* Padişah Feridun'a bir mektup yazarak, savaşta olup bitenlerin hepsini anlattı.

2115. * Önce; yeryüzünü yaratan temizlik, güzellik ve doğruluk ıssı Tanrının adını andı ve sonra sözlerine şöylece devam etti (1):

* "Herkesin yardımına koşan Tanrıya şükrolsun! Sıkıntılı zamanlarda, dünyada ondan başka kimseden bir yardım gelmez.

* "Herkese doğru yolu gösteren de, gönülleri açan da, ebedî olan da odur!

* "Taç ve gürz ıssı yüce Feridun'a da saygılar olsun!

* "O; adalet, din, büyüklük, taç ve saltanat tahtı kendisine yaraşan bir padişaktır (2).

(1) Nüsha: Bu beyit şu şekildedir: * "Önce, böyle uyumuş bir talihi uyandıran Tanrı'yı övdü."

(2) Nüsha: Bu beyit şu şekildedir: "Adalet, din, büyüklük, ad, hazine ve padişahlık onundur!"

(1)

2120. * “Padişahların saadeti hep onun talihi-
ne ve büyüklükleri de onun tahtına bağlıdır
(2).

* “Ben, senin büyüklüğün sayesinde, Tu-
ran ülkesine geldim ve ordumu da oraya götü-
rerek intikam almanın yollarını aradım.

* “İki gün içinde, gece gündüz süren üç
büyük savaş yaptım.

* “Düşmanlar bir gece baskını yapmak
istediler. Biz de buna karşılık pusu kurduk
ve intikam için gereken tedbirleri aldık.

(3)

* “Tur’un bir gece baskını yapmak, ba-
na karşı gücü yetmediği için birtakım hileler
yapmak niyetinde olduğunu duymuştum.

2125. * “Ben de hemen onun arkasından pu-
suya yattım. Böylece, eline havadan başka bir
şey geçmedi.

(1) Nüsha: * O, yeryüzünü ele geçirmek istiyen-
dir. Gönlü aydın, dini temiz bir taht, taç ve mühür
ıssıdır.

(2) Nüsha: “Padişahların saadeti” yerine “bü-
tün doğruluk.”

(3) Nüsha: Talihi tersine dönen, kötü işli Tur’un
yüz bin süvari ile.

* “Savaşta vazgeçmek isteyince de, hemen arkasından yetiştim.

* “Zırhına bir mızrak sapladıktan sonra, rüzgâr süratiyle derhal yakalayıp atının eyerinden aşağı aldım.

* “Onu bir ejderha gibi yerlere yuvarlayarak, o değersiz gövdesinden kafasını ayırdım.

* “Şimdi de o kelleyi dedemin huzuruna göndereceğim. Selm’e karşı yapacağım savaşta da harikalar göstereceğim!

2130. * “O nasıl padişah İreç’in başını kesip onu altın bir tabutun içine hor bir şekilde koydu,

* “Ona nasıl hiç acımadı ve Tanrıdan da utanmadı ise, Tanrı da intikam almak için beni onun başına musallat etti.

* “O nasıl İreç’in canını aldı ise, ben de öylece onun canını vücudundan ayıracağım, hanımanını söndüreceğim!

* “Onun başını da bir mızrağın ucunda yine sana gönderecek, yüreğindeki kederin düğümlerini çözeceğim.

* “Kardeşlerinin yaşça en büyük olan Selm’in işini bitirmek için, bir kurdun koyunun üzerine saldırması gibi saldıracağım.

135. * "Selm'in yeri denizin dibi, yahut gökteki Ülker yıldızı bile olsa,

* "Onu pençeme geçirip kafasını gövdesinden ayıracağım ve aslanların ağzını onun ücuduna kefen yapacağım!"

* Mektupta, böylece her şeyi anlattıktan sonra, süratli bir atlıyı yola çıkardı.

* Elçi, Feridun'a karşı duyduğu utançla yüzü kızarak, geldi.

* Çin padişahının kesik başını İran padişahına nasıl vereceğini, düşünüyordu.

140. * Çünkü bir oğul doğru yoldan ne kadar ayrılmış olursa olsun, onun ölümü babasının yüreğini yine yakar.

* Fakat Tur'un suçu çok büyüktü ve bunun için de hiçbir özür dilemediği gibi, ondan intikam isteyen de genç bir yiğitti.

(1)

* Bu mektubun üzerine Feridun, Minuçih'r'e âdiu Tanrıdan saadetler diledi.

Karen'in Elânan kalesini alması

* Selm, savaş yerinden gelen haberlerle, talih yıldızını karartan uğursuzluğu öğrenmişti.

(1) Nüsha: * Güzel yüzlü elçi geldi, Tur'un başını Feridun'un önüne koydu.

(2)

* Bozguna uğranan yerin gerisinde, tepesi göklere yükselen bir kale vardı.

2145. * Selm, zamanın kararsızlığını düşünerek bu kaleye sığınmak istedi.

* Minuçihr, eğer Selm savaş yerinden kaçarsa

* Elânan kalesine sığınacağını düşündü ve: "En iyisi, onun yolunu kesmektir.

* "Eğer geride deniz kalesine giderse, artık kimse onu yerinden oynatamaz.

* "Bu kale öyle bir kaledir ki tepesi bulutlara kadar yükselmiş ve temelleri de büyük bir ustalıkla suyun dibine atılmıştır.

2150. * "Orada çeşit çeşit hazineler ve malzeme mevcuttur. Üstü o kadar yüksektir ki Hüma kuşunun kanadı gölgesini üzerine salmıştır.

* "Benim için yapılacak şey; hemen bunun çaresine bakmak ve atımın üzengisine ayağımı basarak dizginlerine sarılmaktır!" dedi.

* Ve bu düşüncelerini Karen'e anlatarak ona bütün sırlarını açtı.

(2) Nüşa: * Selm, kardeşinin ölümü ile inledi; zamanın yaptığı kötülükle üzüldü, âdeta cansız bir hale geldi.

* Karen, şahın sözlerini dinledikten sonra ona dedi ki: "Ey iyilik (1) isteyen ulu kişi!

* "Padişah, uygun bulduğu takdirde, savaş erlerinden kurulmuş büyük bir orduyu bu kûlunun komutasına versin.

* "Ben, onun savaşmak veya kaçmak için alacağı bütün tedbirleri önlerim!

* "Yalnız, bu iş için, Padişahın Hümayun Bayrağı ile Tur'un yüzüğü lâzımdır.

* "Bunlar, mutlaka benim yanımda bulunmalı. Ben, orduyu o kaleye sokmak için, hemen şimdi bir çare aramaya koyulacağım.

* "Bu karanlık gecede Gürşasb'la (2) beraber yola çıkacağım. Kim olursa olsun, bu sırları kimseye söyleme!"

(1)

* Hepsi ünlü ve savaş görmüş erlerden altı bin kişi seçti.

* Hava abanoz gibi kararınca, fillerin sırtına davulları yüklediler.

(1) Nüsha "İyilik" yerine "kin."

(2) Nüsha: "Gürşasb'la beraber" yok.

(1) Nüsha: * Minuçihr ona: "Düşündüğün doğru, haydi git, Allah yardımcın olsun!" dedi.

* Bütün ünlü savaş erleri, karađan, deniz yolunu tuttular.

(2)

* Karen orduyu Şîrûy'a teslim ederek onlara: "Ben, kim olduğumu saklıyacağım.

* "Ben elçi imişim gibi kale muhafızının yanına giderek, o yüzükteki mühürü ona göstereceğim.

* Böylece kaleye girmeyi başardıktan sonra, bayrağı açıp menekşe renkli kılıcımı parlatacağım.

2165. * "Ben bağırmaya başladım mıydı, siz hemen kaleye doğru yürüyün!" dedi.

* Orduyu, deniz kıyısında bırakarak, aslanları bile yenen Şîrûy'a teslim etti.

* Kendisi gidip kaleye çıktı; muhafızla konuşup yüzüğü gösterdikten sonra,

* Ona şöyle söyledi: "Ben, Tur'un yanından geliyorum. O, bana: "Hiç durmadan, nefes bile almadan

* "Kale muhafızına git, benim tarafımdan ona: Gece gündüz rahatı bırak! de.

(2) Nüsha: * Erlerle kahramanlar kalenin yanına varınca.

2170. * “Ona seviç ve dert arkadaşı ol, kaleyi sen de koru, daima uyanık bulun;

* “Eğer padişah Minuçihr kendi bayrağının altında kaleye asker gönderirse,

* “İkiniz el birliği yapın; öyle umuyorum ki, kuvvetinizle onun ordusunu bozguna uğratabileceksiniz!” dedi.

* Kale muhafızı, onun bu sözlerini dinleyip de yüzükteki mühürü görünce,

* Kalenin kapısı açılıverdi. Muhafız, görünüşe aldandı, işin içyüzünü kavrayamadı.

2175. * Şu söz eri dihka'nın söylediği söze bak. “Kendi kalbindeki sırrı saklayan, başkalarının sırlarını görebilir.

* “İster saadet, ister felâket olsun, daima beraber müzakere edelim!” dedi.

* Muhafız ve savaşa susamış olan Karen, beraberce, kalenin üstüne çıktılar.

* Biri kafasında kaleyi nasıl zaptedeceği düşüncesi ile, biri de hiçbir şeyden haberi olmıyarak her tarafı gezdiler. Komutanın gönlü, kalenin zaptı için çareler aramaya hazırlanmıştı.

* Muhafız, bu yabancının sevgisini doğru sandı; böylece, hem kendi canının, hem de kaleyi yele verdi.

2180. * Cesur bir kaplan (1), yavrusuna şöyle demiştir: “Ey keskin pençeli, birçok hünerler sahibi yavrum!

* “Çetin, güç işlerde bilmeden, anlamadan, birdenbire atılma! Acele etme, bak, işin başını, sonunu gör ve düşün!

* “Yabancı bir adamın tatlı sözlerine, bilhassa savaşa ait olan ve insanı mahçup edebilecek işlerde

* “İnanma! O sözleri düşün, bir pusuya düşmekten kendini koru; söz ne olursa olsun, onun içyüzünü anlamağa çalış!”

* Bak keskin zekâlı, büyük bir adam bile, güzel görünen bir işin içyüzünü incelemediği,

2185. * Düşmanın hilesini hiç düşünmediği için, bir kaleyi yele verdi!

* Sabah olunca, savaş isteyen Karen, bayrağı bir ay hâlesi gibi açtı.

* Ve bağırarak onu Şîrüy’a ve o kükre-miş kahramanlara gösterdi.

(1) Nüsha: “Cesur bir kaplan” yerine “bir cenk kaplanı.”

* Şîrüy, bayrağı görünce o yiğide doğru yürüyerek

* Kalenin kapısını tuttu ve içerde bulunan komutanların başlarına kandan birer taç giydirdi.

190. * Bir taraftan Karen, bir taraftan da Şîrüy, düşmanlarını denizle kılıçlarının ateşi arasında bıraktılar.

* Güneş göğün ortasına geldiği zaman ne kaleden, ne de muhafızlardan bir eser kalmamıştı.

* Yalnız ucu bulutlara dayanan bir duman görünüyordu. Ne kale vardı, ne de denizde bir gemi!

* Havada dolaşan şeyler, sadece, ateş parıltıları, rüzgâr, savaş erlerinin nâraları ve feryatları..

* Parlak güneş battığı zaman kale, ova ile birdi.

195. * Düşmanlardan on iki bin kişi öldürdüler. Kara duman, yükselmekte devam ediyordu.

* Denizin yüzü kararmış, ovanın yüzü de bir kan nehrine dönmüştü.

* Kadınlarla çocuklar komutanın huzuruna gelip ona yalvardılar, aman istediler.

* Karen de, padişahın zaferine saygı gösterip, hepsinin canını bağışladı.

Dahhâk'ın torunu Kâkûy'un hücumu

* Hep savaş isteyen Karen, ordan kalktı, padişah Minuçihr'in yanına geldi.

2200. * Bütün yaptıklarını ve savaşın nasıl geçtiğini bu yeni padişaha anlattı

Minuçihr, onu takdir ederek: "Gürzün, atın ve atının eyeri sensiz kalmasın!

* "Sen gittikten sonra, karşımıza yeni bir ordu peyda oldu; ortaya ünlü ve intikam peşinde koşan yeni bir adam daha çıktı.

(1)

* "İşittiğime göre bu Dahhâk'ın torunu, uğursuz Kâkûy olacak.

* "Ünlü ve azılı atlılardan toplanmış, yüz bin kişilik bir ordu ile bize hücum etti.

2205. * "Ve, savaşlarda aslanlar gibi döğüşen, birkaç cesur erimizi öldürdü.

* "Şimdi, Selm de savaşmak sevdasındadır; çünkü Dej Hoht Kenk'ten, yanına bir yardımcı geldi.

* "Bunun kuvveti ve savaşmaktan yılmıyan bir savaş devi olduğunu söylüyorlar.

* "Ortaya yeni çıktığı için onu henüz sınamadım, şu ağır gürzümlle ölçüsünü alamadım.

* "Bir daha bizimle savaşmaya gelirse onu teraziye vururum!" dedi.

2210. * Karen ona: "Savaşta, senin gibi yiğidin önüne kim çıkabilir?

* "Bu adam bir kaplan bile olsa, seninle savaşacağını düşününce, konkudan parçalanır.

* "Kâkûy kimmiş ve neci oluyormuş? Bu dünyada sana denk olabilecek kimse varmı?

* "Bu garip işe şimdi ben şu temiz aklımla ve şu temiz yüreğimle öyle bir çare bulayım ki,

* "Bundan sonra Dej Hoht Kent kalesinden Kâkûy gibi değersiz bir herif bir daha bizimle savaşmaya gelemesin!" dedi.

2215. * Bunun üzerine o, dünyaca meşhur olan padişah ona: "Sen bu iş için gönlünü üzme!

* "Şimdiye kadar yaptığın hücumlardan, orduyu onlara kadar götürmekten, intikam peşinde uğraşmaktan yorulmuşsundur.

* "Savaş sırası şimdi benim; ey, eşleri içinde seçkin olan yiğit, sen artık biraz dinlen!" dedi

* Ve demesiyle beraber, otağından da boru sesleri yükseliverdi.

* Atlıların kaldırdıkları tozlarla davulların sesinden, gökyüzü katran, yeryüzü de abanoz gibi karardı.

2220. * Kılıçların demiri, gürzler ve mızraklar hep canlı idiler sanki.

* Mütemadiyen, her taraftan "vur! tut!" sesleri yükseliyor, hava, atılan okların kanadlarıyla bir kartal kanadını andırıyordu.

* Savaş erlerinin kana bulanmış olan pençeleri kılıçlarının kabzalarına yapışmış kalmıştı, kara bulutlardan da damla damla kan damlıyordu.

* Yeryüzü dalga dalga dalgalanacak ve bu dalgalar da göklere yükselecek gibiydi.

(1)

*Komutan Kâkûy, bir nâra atarak, erkek bir dev gibi savaş alanına çıktı.

2225. * Minuçihr de, elinde bir Hint kılıcı olduğu halde, ordusunun safları arasından sıyrılarak onun karşısına geldi.

(1) Nüşa: * Karşılıklı dizilen askerlerle örtülen toprak, bir zencinin yüzüne döndü.

* Savaş isteyen padişah da, iki safın arasından, Kâkûy'a doğru yöneldi.

* Bu sırada her ikisi birden öyle bir nara attılar ki, onların şiddetiyle dağlar parçalandı ve herkes korktu.

* Kâkûy, padişahının beline öyle bir mızrak sapladı ki, padişahın başındaki külâh bile onun şiddetinden sallandı.

* Ve zırhı da yırtılarak, temiz vücudu meydana çıktı.

* Buna karşılık padişah da onun boynuna öyle bir kılıç indirdi ki, zırhını paramparça etti.

2230. * İki savaşçı, öğle üstü güneş tam tepelerinden yeryüzünü aydınlatıncaya kadar dövüştüler.

* Mütemadiyen kaplanlar gibi kapıştılar, kanı ve toprağı birbirine karıştırdılar.

* Güneş, şu dönen göğün üzerinde ilerledikçe, bunların birbirlerine sakdırmaları daha çok kızıştı ve hattâ haddini aştı.

* Padişah Minuçihr'in bu uzun süren savaştan artık canı sıkılmıştı. Ayakları ve dizleriyle atının karnını sıkıştırdı ve kendisini toparlıyarak öyle bir pençe attı ki,

* Kâkûy'u tam kemerinden yakaladı ve yakalamasıyla birlikte o fil gövdeli yiğidi aşağı alması bir oldu.

2235. * Onu, kızgın toprağın üzerine bitkin bir halde atarak, kılıcı ile göğsünü yardı.

* Böylece, o Arap yiğidi savaşa olan isteği yüzünden mahvolup gitti; sanki, bu kötü günü görmek için doğmuştu.

Sam'ın, Zâl'in işi için mübit'lere danışması

* Kâkûy da öldükten sonra, Batı padişahının beli kırılmış oldu, güvenecek kimsesi kalmadı.

* Artık intikam almak sevdasından ister istemez vazgeçti ve kaçmaya başlıyarak kâlemin yolunu tuttu.

* O derin denizin kıyısına yaklaştığı zaman, ortalıkta, gemi diye bir şey göremedi.

2240. * Berî yandan da, Minuçîhr'in kızgın erleri onun peşine düşmüşlerdi.

* Fakat ova ölümler ve yaralılarla o kadar dolmuştu ki, oradan geçmek çok güç bir işti.

* Kin ve kızgınlık içinde olan yeni padişah, hızlı koşan bir ata atladı

* Ve üzerindeki zırhtan örtüyü atarak, ordunun kaldırdığı toz yığınlarının ortasına doğru atını sürdü.

* Rum padişahının yanına yaklaşıncı, ona hiddetle bağırdı: "Ey, uğursuz zâlim! dedi.

2245. * “Sen, taç uğrunda kardeşini öldürdün ve böylece birkaç taç sahibi de oldun; hâlâ bu seğırtmen ne için?

* “Sana, işte ben de bir taçla bir taht getirdim. O ulu ağaç artık yemişini verdi.

* “Büyüklüğün tacından niçin kaçırıyorsun? Feridun sana süslü bir taht hazırladı.

* “Yemişini veren ağaç, senin diktiğin ağaçtır. Kucağın, şimdi onun yemişleriyle dolacak!

* “Eğer bu yemiş bir diken ise onu eken sen, diken değil de Pernian kumaşı ise onu büken de sen”.

2250. * Minuçihr bir yandan bunları söylüyor, bir yandan da atını sürüyordu. Nihayet ona iyiden iyiye yaklaştı ve

* Boynuna bir kılıç indirince vücudunu iki parça etti.

* Emir verdi, kafasını bir mızrağa takıp havaya kaldırdılar.

* Bu hali gören erler, o yiğidin bazusuna ve gücüne şaşıp kaldılar.

* Bunun üzerine, Selm’in erleri, bir kar fırtınasıyla darmadağın olmuş bir koyun sürüsü gibi, dağıldılar.

2255. * Bölük bölük olup sapa yollara saptılar, ovaya ve dağlardaki mağaralara kaçtılar.

* İçlerinde, güzel söz söyleyen, akıllı ve aydın düşünceli bir adam vardı.

* Ona yalvardılar ve padişah Minuçihr'in huzurunda ordunun ricalarına tercüman olmasını istediler.

* Tâ ki o desin ki: "Biz, hepimiz küçük adamlarız. Senin buyruğun olmadan yeryüzünde bir karış yere sahip olamayız;

* "Bazılarımızın hayvanları, bazılarımızın da tarlası ve evi var.

2260. * "Bizim bu savaşa gelmemiz kendi isteğimizle değildir. Biz, padişahın emriyle, birer er olarak bu savaşa girdik, yoksa bir kin peşinde koştuğumuz için değil.

* "Şimdi de padişahın kuluyuz, ona uy-
mak için baş eğiyoruz.

* "İsterse bizden de intikamını alıp kanımızı dökebilir. Bizim ona karşı koyacak gücümüz yok.